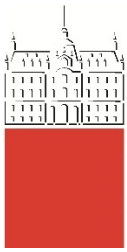
UNIVERZA V LJUBLJANI

Fakulteta za socialno delo

Univerza *v Ljubljani*
Fakulteta *za socialno delo*

Dena Rozman

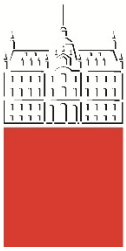
PASTI STARŠEVSTVA V SODOBNEM ČASU

MAGISTRSKO DELO

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI

Fakulteta za socialno delo

Univerza *v Ljubljani*
Fakulteta *za socialno delo*

Dena Rozman

PASTI STARŠEVSTVA V SODOBNEM ČASU

MAGISTRSKO DELO

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Ljubljana, 2017

Univerza v Ljubljani

IZJAVA

Spodaj podpisani/-a Dena Rozman, študent/-ka univerzitetnega drugostopenjskega študija Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko 06150160, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:
»Pasti starševstva v sodobnem času«.

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo magistrsko delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega diplomskega dela;
- da se zavedam, da je plagiatorstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjen/-a z določili Pravilnika o študiju na programih druge stopnje;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno magistrsko delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani, 23.6.2017 Podpis avtorja/-ice:

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave magistrskega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega magistrskega dela na svetovnem spletu;

V Ljubljani, 23.6.2017 Podpis avtorja/-ice:

Zahvala

Posebno zahvalo namenjam svojemu mentorju doc. dr. Sreču Dragošu za vse strokovne nasvete, trud in čas, ki ga je namenil mojemu magistrskemu delu.

Zahvaljujem se partnerju Daliborju, ki mi je stal ob strani in me podpiral. Hvala staršem, ki so me ves čas izobraževanja opogumljali, mi vlivali samozavest in verjeli vame. Hvala prijateljici Sabini za vso oporo, nasvete, razmišljanja, pomoč in pozitivno energijo.

''Če otroku dovolimo vse, kar hoče,
ga najbolj zanesljivo spravljamo v nesrečo.''
- J. J. Rouseau

Podatki magistrskega dela

Ime in priimek: Dena Rozman

Naslov naloge: Pasti starševstva v sodobnem času

Kraj: Ljubljana **Leto:** 2017

Št. strani: 83 **Št. prilog:** 1 **Št. tabel:** 35 **Št. grafov:** 34

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Ključne besede: starši, starševstvo, otroštvo, vzgoja, avtoriteta, razvajanje, postavljanje meja, protektivno otroštvo, socialno delo z družino

Povzetek:

V magistrskem delu je v teoretičnem uvodu pojasnjena definicija starševstva, prikazana je razlika med starševstvom nekoč in danes, opisani so vzgojni slogi in otroštvo, opredeljene so pasti starševstva v sodobnem času (kot so: soočanje z vlogo starša, avtoriteta staršev, postavljanje meja, razvajanje otrok, pojav protektivnega otroštva), prikazani so rezultati raziskave s podobno temo, v zaključku je opredeljeno socialno delo z družino.

Z raziskavo sem želela ugotoviti kako uspešno so se anketiranci soočili z vlogo starša in kako je prihod otroka vplival na partnerski odnos. Zanimalo me je, v katerem vzgojnem slogu vzgajajo svoje otroke, ali imajo težave pri vzpostavljanju avtoritete in postavljanju meja. V tem sklopu sem imela v mislih razvajanje otrok, ki ima za posledico njihovo zmanjšano samostojnost in občutek odgovornosti. Moj cilj je bil ugotoviti tudi kako je pri nas razširjeno protektivno otroštvo in s tem pomembnost otrokovega uspeha za starše. Ugotoviti sem želela koliko je staršev, ki se srečujejo s katero od težav, ki so posledica permisivnega vzgojnega sloga in koliko je še pristašev le-tega. S tem sem želela tudi ugotoviti kako primerno vzgajati otroka, da bo odrastel v odgovornega, uspešnega, samozavestnega, sposobnega empatije in čustveno zrelega posameznika, ki bo spoštoval in cenil druge ljudi.

Ugotovila sem, da so se anketiranci skupaj s partnerjem načrtno odločili za starševstvo. Posledično so se lažje soočili z vlogo starša. Anketiranci niso pristaši avtoritarne ali permisivne vzgoje, temveč svoje otroke vzgajajo avtoritativno. Anketiranci so dosledni glede upoštevanja meja in ne popuščajo, njihovi otroci pa postavljene meje spoštujejo. Večina anketirancev nima težav z razvajanjem otrok in posledicami razvajenosti otrok. Med anketiranci je precej razširjeno protektivno otroštvo, saj otroke podpirajo pri njihovih interesih, so zaščitniški in se bojijo, da bi jih kdo prizadel. Anketiranci v največji meri poiščejo nasvet o vzgoji v literaturi, v malo manjši meri se obrnejo na svojo socialno mrežo (prijatelje, sorodnike).

Kadar literatura in socialna mreža ne zadostuje za rešitev težav, lahko starši in otroci poiščejo strokovno pomoč socialnega delavca, pedagoga, psihologa, defektologa ali socialnega pedagoga, ki jo najdejo pri svetovalni službi v vrtcu oz. šoli. Naloga strokovne pomoči je, da preko delovnega odnosa in na strokoven način vključuje kompleksno reševanje psiholoških, socialnih, pedagoških vprašanj vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcu oz. šoli s tem, da sodeluje in pomaga vsem udeležencem in se po potrebi povezuje tudi z ustreznimi zunanjimi ustanovami.

Master's Thesis abstract and keywords

Title: Parenthood perils of modern time

Keywords: parents, parenthood, childhood, parenting styles, authority, making boundaries, spoiledness, protective childhood, social work with family.

Abstract:

Master's Thesis in theoretical introduction includes definition of parenthood, parenthood than and now, parenting styles, childhood, parenthood perils of modern time (dealing with a role of a parent, authority of parents, making boundaries, spoiling a child, protective childhood), research results with a similar theme and social work with family.

In exploration, I wanted to find out how successful respondents were dealing with a role of a parent and how child affected their relationship. I was interested in which parenting style they are raising their children, do they have any problems with establishing authority and making boundaries. In this context, I had in mind spoiling children, which has for consequences lower independence and sense of responsibility. My aim was to determine how extended is protective childhood and importance of child's success for their parents. I wanted to reveal how many respondents are dealing with any problems, which are consequences of permissive parenting and how many respondents are adherents of permissive raising.

Research has shown that responders made a joint decision with their partners to become parents. Consequently, they did not have any problems dealing with a role of a parent. Respondents are not supporters of authoritarian or permissive parenting, but they are raising their children in an authoritative way. They are consistent with the regard to the boundaries and they do not ease off with them. Their children respect defined limits. Most of the respondents do not cope with problems of spoiling their children and with consequences of children spoiledness. Protective childhood is extended because children are supported in their interests, parents are overprotective and they are afraid of their children's pain. Respondents largely search for parenting advice in literature and they rarely seek advice from their relatives and friends.

When literature and social network are not enough to find a solution for a problem, parents and children can seek professional help of a social worker, educator, psychologist, defectologist or social pedagogue in kindergarten or school. The basic task of professional help is, that it involves complex solving of psychological, educational and social issues of educational work in kindergarten or school, through working attitude and in a professional manner. It can help all participants and if necessary cooperate with relevant external institutions.

Kazalo

1 Teoretični uvod 10
1.1 Definicija starševstva 10
1.1.1 Starševstvo nekoč in danes 11
1.1.1.1 Materinstvo 12
1.1.1.2 Očetovstvo 13
1.2 Otroštvo 14
1.3 Vzgojni slogi 18
1.3.1 Avtoritarni vzgojni slog 20
1.3.2 Permisivni vzgojni slog 22
1.3.3 Avtoritativni vzgojni slog 25
1.4 Pasti starševstva v sodobnem času 27
1.4.1 Soočanje z vlogo starša 29
1.4.2 Avtoriteta staršev 30
1.4.3 Postavljanje meja 32
1.4.4 Razvajanje otrok 36
1.4.5 Pojav protektivnega otroštva 42
1.5 Rezultati raziskave s podobno temo 44
1.6 Socialno delo z družino 44
2 Problem 51
3 Metodologija 53
3.1 Vrsta raziskave 53
3.2 Spremenljivke, indikatorji in pričakovane vrednosti 53
3.3 Opis vzorca 55
3.4 Zbiranje podatkov 56
3.5 Obdelava in analiza podatkov 56
4 Rezultati 57
4.1 Podatki o anketirancih 57
4.1.1 Spol anketirancev 57
4.1.2 Starost anketirancev 57
4.1.3 Starost otrok anketirancev 58
4.1.4 Izobrazba anketirancev 59
4.3 Ostale ugotovitve 70
4.4 Korelacije odgovorov z izobrazbo anketirancev 80
5 Razprava 85
6 Sklepi 90
7 Predlogi 91
8 Uporabljena literatura 93
9 Priloga 96
9.1 Anketni vprašalnik 96

Seznam tabel

Tabela 1: Spremenljivke, indikatorji, pričakovane vrednosti 55
Tabela 2: Spol anketirancev 57
Tabela 3: Starost anketirancev 57
Tabela 4: Starost otrok anketirancev 58
Tabela 5: Izobrazba anketirancev 59
Tabela 6: Načrtna odločitev za starševstvo 60
Tabela 7: Starš otrokov prijatelj 61
Tabela 8: Doslednost pri upoštevanju meja 62
Tabela 9: Otrokovo upoštevanje postavljenih meja 62
Tabela 10: Otrokovo spoštovanje in upoštevanje zahtev 63
Tabela 11: Očitki razvajenosti otroka 64
Tabela 12: Ugajanje otroku kot starš in izpolnjevanje želja 65
Tabela 13: Otrokovo nenehno zahtevanje in glasno nasprotovanje 65
Tabela 14: Izbirčnost, neodločnost otroka 66
Tabela 15: Otrok mora doseči najvišjo možno izobrazbo 68
Tabela 16: Strah pred otrokovo bolečino 68
Tabela 17: Podpiranje otroka pri hobijih 69
Tabela 18: Uspešnost usklajevanja in dogovarjanja med partnerjema 70
Tabela 19: Uspešnost soočenja z odgovornostjo za dobrobit otroka 71
Tabela 20: Kaznovanje in nagrajevanje otroka 72
Tabela 21: Kaznovanje otroka z distanco 72
Tabela 22: Fizično kaznovanje otroka 73
Tabela 23: Jaz odločam in otroku nisem dolžen pojasnjevati 74
Tabela 24: Pogovor z otrokom o problemih in potrebah 75
Tabela 25: Vzgoja z dobrim zgledom 75
Tabela 26: Čustveno stabilen in pozitiven odnos 76
Tabela 27: Vključenost otroka v skupno dogovarjanje 77
Tabela 28: Svobodno odločanje otroka o svoji vzgoji 78
Tabela 29: Iskanje pomoči v socialni mreži 78
Tabela 30: Iskanje pomoči v literaturi 79
Tabela 31: Korelacija vprašanja Kaznovanje in nagrajevanje otroka z izobrazbo anketirancev 80
Tabela 32: Korelacija vprašanja Svobodno odločanje otroka o svoji vzgoji z izobrazbo anketirancev 81
Tabela 33: Korelacija vprašanja Starš otrokov prijatelj z izobrazbo anketirancev 82
Tabela 34: Korelacija vprašanja Ugajanje otroku kot starš in izpolnjevanje želja z izobrazbo anketirancev 83
Tabela 35: Korelacija vprašanja Otrok mora doseči najvišjo možno izobrazbo z izobrazbo anketirancev 84

Seznam grafov

Graf 1: Spol anketirancev 57
Graf 2: Starost anketirancev 58
Graf 3: Starost otrok anketirancev 58
Graf 4: Izobrazba anketirancev 59
Graf 5: Načrtna odločitev za starševstvo 60
Graf 6: Starš otrokov prijatelj 61
Graf 7: Doslednost pri upoštevanju meja 62
Graf 8: Otrokovo upoštevanje postavljenih meja 63
Graf 9: Otrokovo spoštovanje in upoštevanje zahtev 63
Graf 10: Očitki razvajenosti otroka 64
Graf 11: Ugajanje otroku kot starš in izpolnjevanje želja 65
Graf 12: Otrokovo nenehno zahtevanje in glasno nasprotovanje 66
Graf 13: Izbirčnost, neodločnost otroka 66
Graf 14: Otrok mora doseči najvišjo možno izobrazbo 68
Graf 15: Strah pred otrokovo bolečino 69
Graf 16: Podpiranje otroka pri hobijih 69
Graf 17: Uspešnost usklajevanja in dogovarjanja med partnerjema 70
Graf 18: Uspešnost soočenja z odgovornostjo za dobrobit otroka 71
Graf 19: Kaznovanje in nagrajevanje otrok 72
Graf 20: Kaznovanje otroka z distanco 73
Graf 21: Fizično kaznovanje otroka 73
Graf 22: Jaz odločam in otroku nisem dolžen pojasnjevati 74
Graf 23: Pogovor z otrokom o problemih in potrebah 75
Graf 24: Vzgoja z dobrim zgledom 76
Graf 25: Čustveno stabilen in pozitiven odnos 76
Graf 26: Vključenost otroka v skupno dogovarjanje 77
Graf 27: Svobodno odločanje otroka o svoji vzgoji 78
Graf 28: Iskanje pomoči v socialni mreži 79
Graf 29: Iskanje pomoči v literaturi 79
Graf 30: Korelacija vprašanja Kaznovanje in nagrajevanje otroka z izobrazbo anketirancev 80
Graf 31: Korelacija vprašanja Svobodno odločanje otroka o svoji vzgoji z izobrazbo anketirancev 81
Graf 32: Korelacija vprašanja Starš otrokov prijatelj z izobrazbo anketirancev 82
Graf 33: Korelacija vprašanja Ugajanje otroku kot starš in izpolnjevanje želja z izobrazbo anketirancev 83
Graf 34: Korelacija vprašanja Otrok mora doseči najvišjo možno izobrazbo z izobrazbo anketirancev 84

1 Teoretični uvod

1.1 Definicija starševstva

Čačinovič Vogrinčič (v Ramovš (ur.) 1995: 125) ugotavlja, da je psihološka naloga družine, da na edinstven način obvlada individualne razlike in oblikuje sistem, ki bo posamezniku omogočil soočenje, učenje in obvladovanje dveh temeljnih človeških potreb – potrebe po navezanosti in potrebe po avtonomiji. Starševstvo pomeni nenehno skrb in odgovornost za blaginjo in dobrobit otroka. Nuditi mu je potrebno varen dom in zavetje, toplino in ljubezen, vzgojo in skrb, varno in spodbujajoče okolje za učenje socialnih spretnosti in mu omogočiti, da se bo razvil v samostojno osebnost.

Starševstvo je posameznikova posebna individualna odločitev. Je ena izmed najpomembnejših življenjskih odločitev v življenju posameznika, saj je starševstvo doživljenjska naloga, ki spremeni celoten način dosedanjega življenja, njegov potek in proces. Da postanemo starši se lahko odločimo zavestno in nosečnost načrtujemo ali se le-ta zgodi spontano. Obstaja tudi možnost, da se za starševstvo ne odločimo, saj nam to omogoča današnja znanost z vrsto različnih oblik kontracepcije. Danes se mladi zaradi negotovih družbenih razmer za starševstvo odločajo vedno kasneje. Po Švab (2001: 86) starševstvo še vedno ostaja pomembno, kar se izraža v zanimanju za reproduktivno tehnologijo, aktivnem očetovstvu in protektivnem otroštvu. Rener (2006: 74) ugotavlja, da odlaganje odločitve za starševstvo ni nujno posledica svobodnega odločanja posameznika, ampak je tudi pogojena z drugimi objektivnimi pogoji. Prelaganje starševstva je že družbena norma oz. ustaljen vzorec, ki ga je težko spremeniti. Navidezna iluzija individualnih izbir je ustvarjena z današnjimi družbenimi pogoji. Poudarjen je osebni razvoj, izpolnjevanje osebnih ciljev in želja, razrešitev med zahtevami sodobnega zaposlitvenega sveta in željo po starševstvu.

Oče šele s priznanjem očetovstva dobi status očeta, medtem ko mati z rojstvom otroka dobi status, vlogo matere in prav tako s tem povezane obveznosti in pravice. Menim, da je največja sprememba sodobnega sveta prav aktivno očetovstvo, ki se vse pogosteje pojavlja v večini mladih družin. Starševstvo se ne prične šele z otrokovim rojstvom, ampak je posledica skupne odločitve partnerjev in se prične v trenutku, ko se odločita postati starša. Sestavljena je iz načrtovanja starševstva, načrtne zanositve, nosečnosti in rojstva otroka, ki mu sledi vzgoja in skrb za njegovo dobrobit in blaginjo. Po Čačinovič Vogrinčič (v Ramovš (ur.) 1995: 127) je starševstvo zavezništvo, kjer je za uspešno družino temeljno, da si vlogi zakoncev in vlogi

staršev ne nasprotujeta in da pri ravnanju z otrokom drug drugega upoštevata. Švab (2001: 139) trdi, da je pri starševstvu poudarek na otrokovem samorazvoju in individualnosti. Poudarja, da hierarhični odnosi med starši in otroki niso več pomembni za omogočanje dobre vzgoje. V postmodernem času starševstvo ni več le domena mater, temveč ravno tako očetov, ki si želijo biti vedno bolj vključeni v vzgojo in skrb za otroka. Po Švab (v Rener et al. 2006: 102) so študentke in študenti močno usmerjeni v enakomerno delitev starševskega in gospodinjskega dela med spoloma.

1.1.1 Starševstvo nekoč in danes

Ule in Kuhar (2003: 57): "*V predindustrijskih družbah pa tudi v družbah klasične moderne oz. v prvi fazi industrializacije so potrebovali otroke najprej zaradi ekonomskih razlogov: kot delovno silo doma in na kmetiji, kot starostno zavarovanje za starše, kot dediče posesti in imena. Za premožnejše sloje so imeli otroci trden finančni pomen, ki je bil vnaprej določen z zaporedjem dedičev in dote. Otroci so bili na splošno dobrodošli, pogosto in predvsem, če je šlo za prvorojence in sinove, tudi močno zaželeni. Pa vendar ni bilo vedno tako. Pogost pojav je bil, ko so bili otroci nezaželeni, odvečni, npr. če jih je bilo preveč in je bila družina prevelika. Tu ni bilo veliko prostora za izražanje toplih čustev do otrok."*

Po Ule in Kuhar (2003: 57) se v drugi polovici dvajsetega stoletja starševstvo in ekonomija začenjata ločevati. Do te spremembe je delno prišlo zaradi sprememb v gospodarstvu. Ule in Kuhar (2003: 57) pravita: "*Ko se je z industrializacijo začela spreminjati družina kot ekonomska enota, so ekonomske prednosti starševstva postopoma stopale v ozadje, na njihovo mesto pa so stopili stroški. Otrok je v ekonomskem smislu postal samo strošek oz. finančno breme za družino. Tudi zaradi pritiska potrošniške družbe, ki je v otrocih odkrila nov pomemben trg, finančni stroški za otroke strmo naraščajo."*

Ljudje se danes gotovo ne odločajo za starševstvo, da bi imeli zaradi tega kakšne materialne koristi ali prednosti. V ospredju so drugi razlogi za starševstvo, ki spadajo predvsem med čustvene in psihološke potrebe staršev. Kot pravita Ule in Kuhar (2003: 57): "*Z otrokom dobimo občutek, da se uresničujemo v naslednji generaciji."* Te psihološke koristi se izražajo po Ule in Kuhar (2003: 57): "*v želji po smislu življenja, v težnji po osrečevanju, v drobnih radostih v odnosu z otrokom."*

Odrasli so vzeli otroštvo in mladost svojih otrok za želje in sanje, ki jih sami niso imeli priložnosti izživeti. Ta težnja se ne kaže samo v načinu komunikacije med starši in otroki,

temveč tudi v pričakovanjih, ki jih imajo starši od svojih otrok; od želje po otrocih do velikih naložb v otroke in zadolžitev, kot pravita Ule in Kuhar (2003: 57).

1.1.1.1 Materinstvo

Švab (2001: 95) trdi, da je materinstvo tisti del družbenega življenja, pri katerem je opaznih najmanj sprememb v postmodernosti, saj ostaja tipično moderno. Še vedno je najpomembnejši dejavnik ustvarjanja družine. Čeprav to ne pomeni, da je odločitev za materinstvo ključni pogoj konstruiranja družine v postmodernosti. Ravno nasprotno, družinska pluralizacija vključuje tudi proces osvobajanja družinskega življenja (rojstvo otrok je možnost izbire, ne pa družbeno določeno dejstvo), a ga hkrati tudi intenzivira (pojav protektivnega otroštva in nova reprodukcijska tehnologija). Materinstvo je tudi predpogoj postmodernosti, v množičnem pogojuje pojave, kot sta protektivno otroštvo in novo očetovstvo.

Ideologija materinstva nas prepričuje, da je materinstvo časovno in prostorsko univerzalno, ker je utemeljeno v človeški biologiji, ampak je tako kot ga doživljamo in razumemo danes, precej nova institucija v evropskem prostoru. Poročila socialne zgodovine pričajo, da je ekskluzivna vloga matere (izredna skrb za vzgojo in nego otroka ter emocionalna navezanost na otroka) značilna za moderni čas in je povezana s predstavo o otroštvu (Švab 2001: 98).

Po Švab *et al.* (2006: 72) je masoven vstop žensk na delovni trg, eden od odločilnih dejavnikov, ki so imeli vpliv na družinske spremembe, še posebej materinstvo v zadnjih nekaj desetletjih. Ta pojav je v družboslovju obravnavan kot novost, značilno za obdobje po letu 1960. Slovenija je posebnost glede zaposlovanja žensk, saj je bil to že v socialistični Jugoslaviji prevladujoč primer. Proces feminizacije poklicev se je začel med svetovnima vojnama, ki se je po drugi svetovni vojni še okrepil. V tem procesu so na trg delovne sile vstopale mlade samske ženske, ki so ga po rojstvu otrok zapustile in se nanj ponovno vrnile, ko so otroci odrasli. V socializmu so ženske množično vstopale na trg dela, predvsem zaradi potrebe po delovni sili oz. ideološke promocije zaposlovanja žensk in promocije enakosti spolov, kasneje pa tudi zaradi dobrega sistema socialnega varstva, ki je zagotavljal javno delovno varstvo ter porodniški in starševski dopust.

Na materinstvo vplivajo spremenjene prioritete v življenju posameznic in časovna fleksibilnost odločanja za rojstvo otrok, ki se najpogosteje izraža v odlašanju materinstva na poznejša leta. Materinstvo postaja vse bolj nedoločljiva odločitev. V povprečju imajo ženske vedno manj otrok, njihova starost ob rojstvu prvega otroka pa se zvišuje. Na odločitev žensk za materinstvo

vplivajo tudi drugi pojavi, kot so podaljševanje šolanja, daljšanje mladosti in zaostrene razmere na trgu dela (Švab *et al.* 2006: 74).

1.1.1.2 Očetovstvo

Švab (2001: 118) trdi, da so moški v preteklem obdobju v družbi definirani kot avtonomni individuumi, ki so dejavni v javnem svetu, od katerih družba ni pričakovala nobenega zavzemanja za intimne in družinske odnose, njihova uspešnost pa je bila pogojena z njihovimi javnimi aktivnostmi. Še dve značilnosti sta označevali moško identiteto: moški so v družini predstavljali nepogrešljivo avtoriteto za vse družinske člane in predvsem niso bili razumljeni kot spolna bitja (medtem ko so bile ženske neposredno povezane z reprodukcijo in naravo). V 19. stoletju se družbena podoba moškega oblikuje prek vključevanja v javno sfero. Moški v tem času za družino predstavlja materialno preskrbo in njeno prezentacijo v javnosti.

Švab (2001: 123) ugotavlja: *"Novo očetovstvo razumemo kot del procesa pluralizacije moškosti, predvsem v kontekstu postmodernega obrata v pomenu in načinu legitimizacije očetovstva."* V postmodernosti je novo očetovstvo definirano predvsem z večjo vpletenostjo očetov v odnose z otroki. Še zdaleč ni ekskluzivno, ker je odvisno od ideologije do vsakdanjih življenjskih dejavnikov, kot so družinska razmerja in uporaba relativnih resursov, oz. razpoložljivega časa posameznih članov družine za družinsko delo (Švab 2001: 125, 126).

V Sloveniji je opaženo spreminjanje vloge očetov. Aktivnejše vključevanje očetov v družinsko delo in skrb za otroke sta dejavnika, ki kažeta na pojav aktivnega očetovstva. Spremembe so daleč najbolj opazne na ravni vrednot, stališč, predstav aktivnega očetovstva, materinstva, statusa žensk v družini in družbi, ter prav tako družinskega življenja. Moderni moški imajo željo po skrbi za otroke in po tesnejših razmerjih z njimi kot njihovi očetje. Pripravljeni so vložiti več časa v družinsko delo, še posebej, če so njihove partnerke delovno aktivne. Spreminjanje očetovskih prizadevanj se izraža od opažanja potrebe po sodelovanju do dejanskega sodelovanja in njegovega obsega, trdi Švab *et al.* (2006: 75).

Po Švab *et al.* (2006: 79) je ideologija tradicionalne družine, družinskih vlog in ideologizacija materinstva v Sloveniji še vedno ukoreninjena. V tem kontekstu se zdi, da problem aktivnejšega očetovstva ni v tolikšni meri problem moških oz. njihove sposobnosti in pripravljenosti za aktivno očetovstvo, temveč bolj družbenega prepričanja, ki materinstvo predstavlja kot nenadomestljivo vlogo v družini. Med razloge, ki ovirajo razvoj aktivnega očetovstva, lahko umestimo tudi slovenski kulturni prostor, v katerem so razvite širše sorodniške oz. družinske

mreže, ki so v podporo, vendar nemalokrat na račun manjše participacije moških v skrbi za otroke in družinsko delo.

1.2 Otroštvo

Po Puhar (1982: 7, 8) je otroštvo zgodnja doba, ki jo je potrebno preživeti, preden človek vstopi v svet odraslih ljudi, kjer mu je dodeljena pravica do samostojnih dejanj in lastnih odločitev, hkrati pa tudi odgovornosti zanje. Je čas, v katerem otroški človek odraste v polnopraven biološki in družben subjekt, ter začne sam rojevati otroke. To je v najožjem pomenu te besede nevtralna, "nedolžna" ali "nezrela" doba v človeškem življenju, v globljem in kompleksnejšem smislu pa za slehernika gotovo čez vse usoden, tako rekoč konstruktiven čas. Otroštvo je ustanovna in usodna doba človeške eksistence predvsem pa zategadelj, ker jo v tako odločilni meri zaznamuje in določa zapletena razgibanost že v izhodišču neenakopravnih odnosov med odraslimi ljudmi in otroki. Je čas pasivnosti in zgledovanj, prav tako pa tudi huda doba vsakršnih pritiskov, manipulacij in represije.

Musek (1995: 155) trdi, da so družinski vplivi in družinsko okolje bili in ostajajo za posameznika glavni dejavnik oblikovanja osebnosti in socializacije. Trajne in načrtne vplive označujemo kot vzgojo, saj pomembno oblikujejo osebnost. Večina definicij vzgoje se ujema v tem, da naj bi bila vzgoja načrtno oblikovanje osebnosti.

Po Peček Čuk in Lesar (2009: 24) je vzgoja zavestna in namerna dejavnost usmerjena v doseganja nekih določenih norm, vrednot, ciljev, je ustvarjanje in oblikovanje človeka. Vzgoja brez ciljev in zavesti ne obstaja. Vzgoja je s svojo intencionalno strukturo usmerjena na ukinjanje same sebe. Peček Čuk in Lesar (2009: 24): *"Njeno temeljno vprašanje namreč je, kako lahko iz odvisnosti (ker se človeški novorojenček rodi nebogljen, nemočen in potrebuje drugega za svoj razvoj) nastane avtonomija, iz odnosa nemoči in odvisnosti od drugih pa neodvisnost in samostojnost."*

Vzgoja govori o odnosu, interakciji med staršem in otrokom, odnosu med zrelim človekom in človekom-v-nastajanju, odnosu ki nastane s ciljem, da (so)ustvari osebnost. Vzgoja brez medsebojnega vplivanja ne obstaja. Starš mora imeti v mislih otroka kot tudi namen, ki ga ima pred očmi. Starš je otrokov zagovornik in tudi zagovornik družbe, v kateri njun odnos poteka. Pri tem je ključnega pomena zavedanje (ne)moči vplivanja na nastajajočo osebnost oz. potreba po etičnem delovanju starša (Peček Čuk, Lesar 2009: 24).

Vsakršno delovanje starša brez minimalnega sodelovanja otroka naleti na neplodna tla. Pomembno je, da je otrok pripravljen starša vsaj poslušati in razumeti, kaj mu želi sporočiti. Da je vzgoja uspešna, mora starš ne le upoštevati zakonitosti posameznikovega razvoja, temveč mora poznati tudi metode delovanja, njegove omejenosti in učinkovitosti. Naloga starša je pomagati otroku, da je aktiven, kar pomeni, da je v ospredju njegov razvoj lastne aktivnosti, želja in motivov (Peček Čuk, Lesar 2009: 24, 25).

Peček Čuk in Lesar (2009: 25) pravita: *"Vzgoja je odvisna od družbe, v kateri se izvaja. Tako kot se spreminjajo družbe, se spreminjajo tudi vzgoja, metode in postopki, ki se pri vzgoji zagovarjajo, pa tudi cilji, ki jih želimo doseči z vzgojo."*

Sprva otrokovo vedenje usmerjajo predvsem njegove osnovne potrebe in želje. Usmeritve s strani njemu najbližjih odraslih oseb mu pokažejo in ga učijo, da so eni vedenjski vzorci dovoljeni in celo cenjeni, drugi pa ne. Prek zavor in spodbud, prepovedovanja in opogumljanja, nagrad in kazni, ki jih je deležen za določene načine vedenja, se postopoma vse bolj prilagaja pričakovanjem in merilom, ki v njegovem družbenem okolju določajo sprejemljive in nesprejemljive vedenjske vzorce. Z merili je vedno bolj sposoben usklajevati svoje lastne težnje. Če je otrok dobro prilagodljiv, iznajdljiv in fleksibilen, hkrati pa se v svojem okolju počuti varnega, vrednega in sprejetega, mu v času razvoja vedno bolj uspeva ohraniti svojo avtentičnost in hkrati ne krši pravil okolja (Tomori 2000: 90, 91).

Salecl (1991: 71, 72) trdi, da moramo pri raziskovanju aktualnih vzgojnih tehnik in nadzornih institucij, ki le-te posredujejo, najprej pogledati kakšna je bila družinska vzgoja nekoč in kdaj je vzgoja otrok sploh postala problem v družbi. Razkriti moramo ozadje mita o srečnem otroštvu, ki naj bi nekoč obstajalo, o nekakšni harmonični skupnosti odraslih in otrok. V analizi odnosov med otroci in starši je šla najdlje de Mausova psihozgodovinska šola, ki je zasadila dvome o zgodovini tega odnosa in pokazala, da so predstave o nekdanjem srečnem sožitju med starši in otroci neustrezne.

Psihozgodovina je pokazala neutemeljenost slavne Arièsove (1991) zgodovine otroštva, v kateri je zagovarjal stališče, da se šele z izumom pojma otroštvo v novem veku proizvede po Salecl (1991: 72): *"tiranski koncept družine, ki uniči simbiotično razmerje med otroci in starši"*. Po Arièsu (1991) so tradicionalnega otroka od rojstva naprej obravnavali kot enakopravnega člana skupnosti, zato je bil svoboden. Avtor je prišel do teh ugotovitev z analizo srednjeveške umetnosti, kjer je otrok vselej uporabljen kot mali odrasli. Iz tega je sklepal, da pojem otroštvo v srednjem veku še ni bil znan, saj je bil otrok takoj vključen v svet odraslih.

Šele z novim vekom naj bi se izoblikoval pojem otroštvo, vse vzgojne metode in z njimi povezani slogi discipliniranja (Salecl 1991: 72).

Po Salecl (1991: 72-74) De Mouse (1974) nasprotno ugotavlja: *"da je bil otrok vselej v zgodovini v ambivalentni poziciji: tretiran je bil hkrati kot dober in slab, kot angel in hudič"*. Otrok je bil vselej osovražen in ljubljen, kaznovan in nagrajen. V srednjem veku se zgodovina otroštva nikakor ne prikazuje v obliki harmonične simbioze med starši in otroci, ampak vedno kot travmatično kaznovanje in zastraševanje. Če pogledamo v zgodovino, vidimo, da je imelo zastraševanje najpomembnejšo vlogo v vzgoji. Že od antike do danes je vzgoja vezana na zgodbe o duhovih in prikaznih, ki naj bi naredile bolj ubogljive otroke. Te zgodbe so bile izumljene, da preprečijo v otroku razvoj zla. V srednjem veku je bilo kot vzgojno sredstvo še posebej pogosto zastraševanje z gledanjem mučenja in obešanja zapornikov. Disciplinsko sredstvo je bila tudi oddaja otrok v varstvo in vzgojo proč od doma, npr. k dojiljam, sorodnikom v drug kraj ali kar v šolo. Oddaja otrok je veljala kot učinkovito vzgojno sredstvo, saj naj bi tuji ljudje bolje disciplinirali otroke in jim omogočili bolj zdravo življenje, vendar je bilo v resnici ravno nasprotno.

Stalen in pravilen režim kaznovanja je veljal za zelo dobro vzgojno sredstvo. Salecl (1991: 74): *"Šele pravilna kazen naj bi omogočila pravilen razvoj otrokove osebnosti, ki je v otroštvu še neizoblikovana in podvržena vsem mogočim slabim vplivom."* Psihozgodovina se ne more izogniti temu, da ne bi sama projicirala svoje podobe otroka. Znak, da smo vpeti v sodoben pogled na vzgojo, je dojemanje nekdanjih metod kaznovanja kot grozljive, saj smo danes izjemno pozorni do otrokove osebnosti in zato se tudi kazen spreminja v druge verzije nadzorovanja. Kakorkoli kruta je vzgoja nekoč bila, je indiferentnost do otroka njena poglavitna značilnost, ki jo loči od sodobnih vzgojnih tehnik. Otrok kot osebnost še ni bil težaven, zato je bilo kaznovanje edino nujno vzgojno sredstvo, katerega namen je bil samo ukrotitev otrokove narave, brez moralnega oblikovanja osebnosti (zbujanje občutka krivde), pravi Salecl (1991: 79).

Po Salecl (1991: 80) je bilo nekoč temeljno vzgojno načelo ugotovitev, da je otroke potrebno čim bolj zgodaj ločiti od staršev, ker jih bodo tuji ljudje strožje vzgajali in lažje disciplinirali. Namen šole ni bil le-ta, da je otroke staršem odvzela in jih strogo vzgajala v poslušnosti in pravilih lepega vedenja, temveč predvsem ta, da je otroke zaščitila pred svetom, ki jim je ponujal preveč svobode. Otroke naj bi zavarovala pred prevelikim svobodnim razgrajanjem in hudobijami. S stalnim discipliniranjem in kaznovanjem naj bi otroci postali pokorni, delavni,

ubogljivi in krščansko sramežljivi. Znano je, da je bila tudi v šoli glavno sredstvo zastraševanja šiba in višina kazni se je določala s številom udarcev.

Če smo bili vso zgodovino do danes priča različnim vrstam mučenja otrok, krutega kaznovanja in zastraševanja, pa se ob uvajanju institucij, ki poskušajo preprečiti takšno mučenje, nujno postavi veliko vprašanj paradoksalnih izbir. Z razvojem kapitalizma namreč pride na plan organiziranje posebne pomoči otrokom, izoblikujejo se različne terapevtske ustanove, katere vedno bolj prevzemajo vzgojo v svoje roke in nadzorujejo družino. V prvih fazah razvoja kapitalizma se je že pojavil problem zaščite otrok. V 19. stoletju so se v pravu pojavila različna določila, ki urejajo problem nadzora nad otroci in družino. Prav v tem času se uveljavijo različne socialne službe in plačane aktivnosti, ki vedno bolj prevzemajo nadzor nad vzgojo (Salecl 1991: 82, 83).

Batistič Zorec (2003: 55) navaja Puhar (1982), ki trdi da so se mnoge značilnosti vzgoje 19. stoletja, kot so npr. povijanje dojenčkov, pretepanje in trpinčenje otrok, ohranile še daleč v 20. stoletje. Čeprav je bila prednost kmečkih otrok, da so bili od malega vključeni v naravo in so sodelovali pri delu svojih staršev, pa so njihove matere uporabljale zelo zastarele metode. Dojenčke so pogosto zavijale v stare cunje, roke in noge so mu povijale ob telesu, potem pa so ga pustile samega ali v varstvu starejših otrok. Pogosto so uporabljale palico in druge oblike zastraševanja, s katerimi so skušale preprečiti, da bi otrok povzročil škodo ali bi se znašel v nevarnosti.

Po Batistič Zorec (2003: 55) so se v strokovni in poljudni literaturi že v prvih desetletjih 20. stoletja začeli uveljavljati drugačni pogledi na vzgojo. Pojavili so se pomisleki glede povijanja dojenčkov in o dokaj sodobnih pogledih glede kaznovanja otrok. Batistič Zorec (2003: 57) trdi, da so staršem bila v slovenskem prevodu dostopna po svetu najbolj popularna poljudna dela o negi in vzgoji otroka.

Batistič Zorec (2003: 57) ugotavlja, da Bergant (1986), ki je v šestdesetih letih menila, da mnoge družine pri vzgoji kot motivacijo uporabljajo telesne kazni in še zlasti zastraševanje, je dobro desetletje kasneje (Bergant 1981) ugotavljala, da narašča število mladih družin, ki ljubeznivo skrbijo za svoje otroke, v katerih se tudi očetje veliko ukvarjajo z otroki in da je čutiti bolj zavestno skrb mladih zakoncev za tople odnose v družini.

Otroštvo postaja vse bolj projekt, ki potrebuje skrben in stalen nadzor stopenj razvoja in vodenje. Otrok postaja na nov način odvisen posameznik, ki potrebuje stalno prisotnost odraslih oseb, ki skrbijo, definirajo, svetujejo, upravljajo z otrokovimi duševnimi in telesnimi

potrebami. Ta odnos odvisnosti se pri otrocih neznansko daljša. Tudi vseobsežna pozornost, ki jo je danes deležen otrok, pogosto ni tako nesebična, kot deluje na prvi pogled. Kaže potrebo po otroku kot lastnini, posesti. Osredotočenost staršev na svoje otroke vodi do vedno novih zahtev in pričakovanj od otrok. Včasih so bili otroci dolžni predvsem spoštovati in poslušati starše, danes pa morajo streči njihovim precej različnim pričakovanjem in zahtevam (Ule, Kuhar 2003: 59).

1.3 Vzgojni slogi

Vzgojni slog je sitem postopkov, metod, sredstev, s katerimi želimo privzgojiti posamezniku določene lastnosti. Peček Čuk in Lesar (2009: 130) pravita: *"Vzgojni stil postavlja v ospredje medčloveški odnos kot bistven element vzgojnega dogajanja. Kakšen vzgojni stil uporabljamo ali zagovarjamo, je odvisno od naših stališč in razumevanja cele vrste elementov, ki zadevajo vzgojo otroka in vlogo vzgojitelja pri tem. Odvisno je od tega, kako pojmujemo otrokovo naravo, od tega, kako pojmujemo otrokov razvoj, kakšno avtoriteto pri vzgoji zagovarjamo, kakšno disciplíniranje in kaznovanje, koliko menimo, da mora imeti otrok pri vzgoji svobode… Preplet vseh teh elementov, njihova medsebojna odvisnost, opredeljuje vzgojni stil. Naša stališča in s tem tudi naš vzgojni stil sta močno določena ali pogojena s tem, kaj se v določenem družbenem okolju in obdobju pojmuje kot sprejemljivo in zaželeno."*

Ščuka (2012: 215) pravi, da so bili v človeški zgodovini znani naslednji trije vzgojni slogi: z ustrahovanjem ali represivno pri starih ljudstvih, s popuščanjem ali permisivno pri potrošnikih in s samoobvladovanjem ali frustracijsko pri ozaveščenih kulturnih narodih. Naravna vzgoja "po zdravi kmečki pameti" vključuje učenje odgovornosti in izkazovanje ljubezni ter s tem uri samoobvladovanje. Represivna vzgoja ali ustrahovanje ne vliva zaupanja, saj povzroča strahospoštovanje in vzvišeno nadrejenost staršev nad otroki, ki morajo biti hlapčevsko vdani in ponižni. Permisivna vzgoja ali popuščanje ustvarja enakovreden odnos, ki prepogosto preraste v enakopravnost, kjer ni več jasne meje med starši in otroki. Ščuka (2012: 215) trdi: *"Pri pretiranem razvajanju postane otrok zahteven in obvladuje starše, čeprav je še vedno "s popkovnico" vezan nanje. Vzgoja s samoobvladovanjem ali frustracijska vzgoja omogoča jasen jaz – ti odnos, v katerem ni ukazovanja in kaznovanja, ampak gre za sprejemanje dogovorov v danih okoliščinah ter prevzemanje odgovornosti za dogovorjene naloge. Če otrok dogovorov ne izpolni, naj si sam pripiše posledice. Na videz grobo, vendar izkustveno."*

Dinkmayer in McKay (1996: 43) predstavljata tri načine starševske vzgoje: avtokratski, permisiven in demokratičen. Za avtokratskega pravita, da je značilno nespoštovanje,

kritiziranje, obtoževanje otrok in nespoštovanje njihovih pravic. Ta način vzgoje prevzema odgovornost za vse probleme. Otroka poučuje, mu ukazuje in grozi, daje nasvete in odloča o vsem. Za kaznovanje uporablja metodo ukinjanja privilegijev in tudi telesno kazen. Značilnost permisivnega pristopa je, da starš ne spoštuje samega sebe in lastnih pravic, služi otroku, ga prosi, mu pušča, da počne, kar hoče in poskuša upravičiti njegove napake. Za demokratičen pristop trdita, da je otrok s strani staršev spoštovan in sprejet takšen, kot je, spoštujejo se njegove pravice, spodbuja se njegovo samospoštovanje, dopuščeno mu je, da je odgovoren za lastne težave, dopuščajo se različne možnosti znotraj pravil, vključuje se otroka v odločanje o vprašanjih, ki zadevajo tudi njega, z njim se raziskujejo različne opcije, dopuščeno je, da otrok izkusi posledice lastnih odločitev.

Poštrak (2015: 272, 273) ugotavlja, da je Bergant (1971, 1986) vzgojne sloge delila na: represivni vzgojni slog, permisivni vzgojni slog in vsedopuščajočo vzgojo ali "laissez faire". Njeno razdelitev je kasneje povzemalo tudi obilo drugih avtorjev s predlogi sprememb ali dopolnitev. Musek (v: Resman *et. al.* 1999: 54) govori o tako imenovanem avtoritarnem, permisivnem, avtonomnem in demokratičnem vzgojnem pristopu. Pri avtoritarnem pristopu ima starš najpomembnejši vpliv in vlogo. Pri permisivnem pristopu ima najbolj pomembno vlogo mladostnik, učenec. Za avtonomen pristop je značilno, da mladostnik sprejema odgovornost za svoja dejanja. Poštrak (2015: 273) pravi: *"Demokratični pristop temelji na ravnotežju med individualno svobodo in prilagajanjem skupini."* Musek (v: Resman *et. al.* 1999: 54) navaja razloge, zaradi katerih so določeni vzgojni pristopi bolj ali manj ustrezni ali neustrezni. Za avtoritarni pristop je značilno, da so izpostavljene vrednote, kot so red in disciplina ter izpolnjevanje obveznosti, mladostnik sprejme prevzeto identiteto in je pasiven, odvisen. Za permisivni pristop sta značilni vrednoti svoboda in uživanje, oseba je zmedena, identiteta je dezorientirana, saj ji primanjkuje samodiscipline in vztrajnosti. Za avtonomen pristop je značilno, da oseba razvije samozaupanje, samodisciplino in ustvarjalnost, vrednote so odgovornost, ustvarjalnost in uspešnost, identiteta naj bi bila izpopolnjena. Po njegovem mnenju naj bi bila identiteta izpopolnjena tudi pri demokratičnem pristopu, kjer mladostnik razvije kritičnost in vsestransko znanje, občutek empatije in uspešno delovanje v skupini, vrednote so solidarnost in strpnost, večje kot je samospoštovanje, višja je raven moralnega in kognitivnega presojanja.

Na drugi strani Peček Čuk in Lesar (2009: 133) povzemata Bergantove opredelitve. Pri tem navajata vrsto neugodij, ki so posledica zgornjega pojmovanja vzgojnih slogov in predlagata naslednje preimenovanje: represivni ali avtoritarni vzgojni slog, permisivni oz. do/po-puščajoč

in interakcijski ali avtoritativni vzgojni slog. Poštrak (2015: 273) omeni tudi, da je Baumrind (1966) že v šestdesetih letih prejšnjega stoletja govorila o permisivnem, avtoritarnem in avtoritativnem načinu vzgoje.

Poštrak (2015: 273) je predlagal preimenovanje omenjenih treh vrst pristopov pri delu z mladimi, zaradi neugodja, nejasnosti in nedoslednosti, ki jih ustvarjajo predhodno navedena poimenovanja. Iz tega razloga bom tudi jaz vzgojne sloge delila na:

- avtoritarni vzgojni slog,
- avtoritativni vzgojni slog,
- permisivni vzgojni slog.

Po Peček Čuk in Lesar (2009: 133, 134) je pri permisivnem vzgojnem slogu *"avtoriteta pojmovana zgolj kot nekaj omejujočega, nezaželenega v posameznikovem razvoju, medtem ko se prav zaradi izpostavitve negativnih in pozitivnih učinkov avtoritete pri vzgoji loči avtoritarni vzgojni stil od avtoritativnega"*. Potrebno je ločiti naslednja izraza (Peček Čuk, Lesar 2009: 134):

- *avtoritaren – oblasten, nasilen, samovoljen, sloneč na načelu brezpogojne pokorščine, terjajoč brezpogojno pokorščino*;
- *avtoritativen – veljaven, ugleden, z avtoriteto, oblasten, terjajoč pokorščino, pristojen, odločilen v čem, splošno priznan*.

Medtem ko prvi v ospredje postavlja predvsem omejujoče, nasilne, oblastne in samovoljne značilnosti avtoritete, drugi izpostavlja sicer njene omejujoče komponente, ki pa se dosegajo ne le z agresivnim nadvladovanjem podrejenega pola, temveč z močjo, ki izhaja iz ugleda, pristojnosti, strokovnosti (Peček Čuk, Lesar 2009: 134).

1.3.1 Avtoritarni vzgojni slog

Peček Čuk in Lesar (2009: 135, 136) trdita, da je avtoritativni vzgojni slog značilen za patriarhalen model družinske vzgoje in za tiste vzgojne koncepte, ki temeljijo na prepričanju, da je temeljna naloga vzgoje prenesti na otroka moralne predpise, vrednote, norme in način vedenja, ki je uveljavljen v družbi. Otrok bo postal uporaben člen obstoječe družbe, če in ko bo sprejel njena pravila. V preteklosti je pri nas ta vzgojni slog prevladoval v krščanski patriarhalni vzgoji. Lahko ga najdemo tudi v sedanjosti, kljub temu da so dokazane njegove pomanjkljivosti in omejenosti v procesu in ciljih. Starši izhajajo iz predpostavke, da je s postavljanjem pravil vedenja in doslednostjo pri uresničevanju pravil ter z nagrajevanjem in kaznovanjem možno

doseči želeno vedenje. Komunikacija med starši in otrokom je v večjem delu enosmerna. Peček Čuk in Lesar (2009: 136) pravita: *"Vzgojno-izobraževalni uspeh je opredeljen s čim bolj vestno in natančno reprodukcijo znanja ter s spoštovanjem vnaprej opredeljenih moralnih pravil in institucionalnih ritualov."* V današnjem času ta vzgojni slog izvira iz behavioristističnega dojemanja otrokovega razvoja, ki predpostavlja, da se otroci rodijo brez samonadzora, zato jim ga moramo oblikovati z nagrajevanjem in kaznovanjem (Peček Čuk, Lesar 2009: 136).

Obstaja premalo dokazov, da kaznovanje in nagrajevanje povzročata dolgotrajne spremembe v prosocialnem vedenju posameznika in da ugodno delujeta na otrokov moralni razvoj in na otrokovo notranjo motivacijo za prosocialno vedenje. Novejše raziskave so dokazale celo negativen vpliv materialnega nagrajevanja na notranje motivirano delovanje. Ogromno raziskav dokazuje, da tehnike discipliniranja z močjo, kot je fizično kaznovanje, negativno vplivajo na otrokov moralni razvoj, saj le-te (Peček Čuk, Lesar 2009: 140):

- pogosto povzročijo, da otroci zatrejo neprimerno vedenje ob prisotnosti kaznovalca, z namenom da se kazni izognejo, vendar vedenja ne odpravijo;
- otroke učijo, da kaznovanje povežejo s kaznovalcem in ne z določenim vedenjem, kar povzroča, da kaznovalca zasovražijo, neprimernega vedenja pa ne odpravijo;
- spodbujajo agresijo, saj otroci ob kaznovanju postanejo jezni na kaznovalca; ta jeza povzroča izbruh agresije, ki je lahko nadalje prenesena na drugo osebo ali objekt;
- ne vodijo do primernega vedenja, saj z njim otroka učimo, kakšno vedenje je nepravilno, ne pokažemo jim pravilnega vedenja;
- otroci ga pogosto povežejo s sporočili, da niso nič vredni in da jih drugi ne marajo;
- ne podpirajo ponotranjenja moralnih pravil in ne vodijo k razvoju samodiscipline;
- otroke celo spodbujajo k neprimernemu vedenju, zlasti v primeru, ko poskušajo vzbujati pozornost;
- učijo otroke, da je mogoče probleme reševati z močjo, tako da težnje močnejše osebe prevladajo nad težnjami šibkejših;
- predstavljajo otrokovo prvo izkušnjo z nasiljem; ob prepogosti uporabi povzroči, da se otrok nanj navadi, ga sprejeme, namesto da bi spremenil vedenje.

Takšen pristop ne razvija spretnosti odločanja, odgovornega vedenja, spretnosti sodelovanja, spoštovanja potreb drugih, temveč povzroča zamerljivost in upornost. Posamezniki, ki so deležni takšne vzgoje, so pogosto pohlevni, prestrašeni, okorni, nestrpni in agresivni do šibkejših, rasno, versko, ideološko drugačnih in na drugi strani podredljivi in občudujoči do močnejših, trdita Peček Čuk in Lesar (2009: 140).

1.3.2 Permisivni vzgojni slog

Salecl (1991: 110) trdi, da se je permisivna vzgoja rodila v Ameriki v poznih tridesetih in štiridesetih letih iz vulgariziranja Freudove teorije in populariziranja napredne vzgoje. Odslej morajo starši ustreči vsem potrebam otroka. Ogromno pripomočkov daje navodila o primerni vzgoji otrok, ki se mora približati željam otroka in ne sme biti avtoritarna.

Po Peček Čuk in Lesar (2009: 141) je ta vzgojni slog za otroka najmanj vsiljiv, saj temelji na dispoziciji, da ne omejujemo otrokovega razvoja, da s prisilo povzročamo krnitev njegove individualnosti in ustvarjalnih potencialov, da otrok zmore sam spreminjati svoje vedenje, da pravila škodujejo otrokovemu vsestranskemu razvoju in da kazen ogroža otrokovo avtonomijo. Otroku je dovoljena velika mera svobode, da sam odloča in spregovori o svoji vzgoji. Predstavniki permisivnega vzgojnega sloga predpostavljajo, da je agresivno vedenje posledica otrokovega notranjega nemira, zato naj starši ne bi otroka obsojali ob nepravilnem vedenju, temveč naj bi ustvarili možnost pogovora o potrebah in problemih. To naj bi doprineslo ustavitev neustreznega vedenja in otrokovo večjo odločnost pri vedenju.

Jean-Jacques Rousseau je utemeljitelj tega vzgojnega sloga, ker je otroka umestil v jedro vzgojnega delovanja, ki ga imenujemo pedocentrizem. V času humanizma je v ospredje prišlo pojmovanje o izvorni otrokovi nepokvarjeni naravi, ki je povzročilo ogromen odklon od prejšnje predstave o izvorni otrokovi grešnosti. Tako so se pojavile številne potrebe po vzgoji, ki bi upoštevala otrokove razvojne potrebe. Temelj vzgojne prakse naj bi bilo proučevanje otrokove narave (Peček Čuk, Lesar 2009: 142). Rousseau (1959: 36) primerja človekov razvoj z rastlinami in pravi: "*Rodimo se slabotni in potrebujemo moči; smo prav brez vsega in potrebujemo podporo; smo brez pameti in potrebujemo razsodnost. Vse, kar nam manjka ob rojstvu in kar nam je potrebno pozneje, dobimo z vzgojo.*" Določil je tudi osnovne principe vzgojnega dela (Rousseau 1959: 67, 68):

- *otrokom moramo dovoliti, da neovirano uporabljajo vse tiste moči, ki jim jih je dala narava in ki jih ne morejo zlorabiti;*
- *moramo jim pomagati pri vseh fizičnih potrebah in jim nadomestiti vse, kar jim manjka na razsodnosti in moči;*
- *pri pomoči, ki jim jo dajemo, se moramo omejiti zgolj na to, kar je dejansko koristno, in ne smemo v ničemer popuščati njihovi svojeglavosti ali njihovim nespametnim zahtevam; kajti svojeglavost jih ne bo več mučila, če je ne bomo sami izzvali, ker ni nič naravnega;*

- *pazljivo moramo proučevati njihov jezik in znake, da lahko v dobi, ko se ne morejo pretvarjati, razlikujemo v njihovih željah, kaj izvira iz njihove narave in kaj iz njihove svojeglavosti.*

Starši imajo bolj prikrito, zakrito avtoriteto. Starši otroku navidezno pustijo čim večjo svobodo, kajti osnovni pogoj primerne vzgoje je strog nadzor nad otrokovo življenjsko okolico, v kateri se ne sme pojaviti nič, kar bi lahko imelo nanj negativen vpliv. Vzgoja je v tem kontekstu mogoča le kot popoln nadzor, ki ga otrok ne sme nikoli opaziti. Če ugotovi, da ga starši nadzorujejo, je vpliv vzgoje tako rekoč izničen (Peček Čuk, Lesar 2009: 144, 145).

Priporočena je disciplina z naravno kaznijo. Posledice dejanj in ne starši, bi naj otroku sporočile, kaj je pravilno in kaj ne, hkrati pa naj bi predstavljale tudi sredstvo kaznovanja. V današnjem času naj bi se permisivnega vzgojnega sloga posluževali starši, ki verjamejo, da je avtoriteta nepotrebna in jih je strah, da bi z izražanjem potreb in postavljanjem meja otroke odtujili. Starši izvajajo nekatere izmed naslednjih oblik kaznovanja: samopomilovanje, manipuliranje, žrtvovanje, nerganje, čustvena odmaknjenost, vzbujanje otrokovega občutka krivde. Značilna je nedoslednost pri mejah, dopustnosti, nagradah, posledicah in izvedbi. Za otrokovo sodelovanje je to najmanj učinkovito motivacijsko sredstvo; doseže lahko sicer učinek pri otroku, ki potrebuje odobravanje, vendar se otrok odziva ker želi ugajati staršem ali zaradi občutka krivde. Otrokove potrebe ne zadovoljuje z opornimi okvirji in doslednostjo, otroka lahko zmede z dobrimi nameni, povzroči negotovost in zamero, otrok ne razvija spretnosti odgovornega vedenja, odločanja in upravljanja samega sebe. Otroka uči, da s prevzemanjem vloge žrtve doseže, kar želi, kar pomeni, da ne razvija spretnosti sklepanja kompromisov, sodelovanja, pogajanja in spoštovanja potreb drugih (Peček Čuk, Lesar 2009: 147, 148).

Pri otrocih s popustljivo, permisivno vzgojo se razvije še bolj ukazujoč in zavezujoč nadjaz kot pri izrazito avtoritarni vzgoji. Domneve, na katerih temelji permisivni vzgojni slog – da svoboda osvobaja in avtoriteta zatira – ni bila potrjena z vzgojno prakso. Namen tega vzgojnega sloga je sicer avtonomna, svobodna osebnost, ki pa je takšna le v svoji iluziji, ker razvijajočemu ni omogočen prehod na simbolno identifikacijo. Otrok z razvojnega vidika avtoriteto nujno potrebuje, saj mu omogoča zadovoljevati občutek pripadnosti in varnosti. Kasneje pa se izraža v obliki potrebe po osebi, s katero bo otroku omogočena identifikacija in oblikovanje lastne osebnosti. Permisivna vzgoja zagovarja način vzgoje v skladu z otrokovo naravo, to je ideološko izhodišče, saj nikoli nimamo opravka s čisto otrokovo naravo, temveč je ta vselej že rezultat interakcije med naravo in družbo (Peček Čuk, Lesar 2009: 148, 149).

Po Žaržu (2002: 22) stežka sprejmemo opredelitev, da je permisivna vzgoja primerna, ker upošteva otrokove razvojne posebnosti in potrebe, vzgoja, ki otroka vzpodbuja, da izraža svoja mnenja in težnje (to ne pomeni, da obvelja vedno njegova). Problem se pojavi, ker s tem izrazom običajno označujemo le vzgojo, ki jo vsebuje prvi del opredelitve, brez dodatnega pojasnila v oklepaju. Čeprav lahko to dojamemo tudi tako, kot da naj v večji meri obvelja otrokova beseda, le občasno naj bo tako, kot hočejo starši. To vsekakor ni ideal pravilne vzgoje, saj se otrok nikakor ne bo naučil soustvarjalnega prilagajanja okolju, ki je pomembna zmožnost, lastnost zrele osebe.

Kroflič (2009) pravi: *"Permisivna vzgoja kot nova oblika vzgoje je nastala v ameriškem prostoru. Bila je posledica različnih dejavnikov. Nastala je denimo zaradi spoznanja, da imajo starši in otroci več pravic in da družbenim institucijam ne gre dajati bianco menice, kaj lahko počno z otrokom. Gre tudi za posledico druge svetovne vojne, ko se je izoblikovalo laično stališče, da trda vzgoja, ki ni zgrajena na čustveno sprejemajočem odnosu, generira družbeno nasilje. Negativne posledice permisivne vzgoje so predstavniki klinične psihologije in psihoanalize začeli povezovati s pojavom narcisizma. Pojem narcisizma je nastal znotraj teorije objektnih odnosov, kar naenkrat pa je dobil laičen značaj, tako da z njim danes pogosto ne označujemo več neke klinične motnje, ampak vsesplošni družbeni pojav. Govori se o narcisizmu in narcistični kulturi. A sociologi, ki se ukvarjajo s preučevanjem mladine, so se v zadnjem času začeli oddaljevati od te diagnoze. Opozarjajo, da četudi po nekih analogijah lahko primerjamo vrednostne naravnanosti s kliničnimi pojavi, o narcisizmu, egocentričnosti, neobčutljivosti za drugega, skrajnem individualizmu, naravnanosti, da družbo uporabljaš za svoj užitek, ne moremo govoriti. Ali pa, vsaj sodeč po raziskavah o vrednotah mladih, o tem danes ne moremo več govoriti. Mladi v ospredje postavljajo moralo, prijateljstvo, ljubezen. Kje je tukaj narcisizem? Težava pa ni le v diagnozi, težava je tudi v »zdravilu«. Znotraj psihoanalize se je uveljavil preprost vzorec: če je značilnost permisivne vzgoje popuščanje otroku in če k temu dodamo še pritisk potrošništva, neskončne izbire, ki jih je treba zadovoljiti, iz česar sledijo negativne posledice, naredimo potem vzgojo malce bolj kompaktno, z jasnimi pravili in normami. Če spet sledim logiki psihoanalize: prva naloga vzgoje je, da otroka prek discipliniranja privede do tega, da ponotranji temeljna pravila. Ne s silo, ampak z doslednostjo discipline."*

1.3.3 Avtoritativni vzgojni slog

V sodobnosti se je interakcijski ali avtoritarni slog razvil kot poskus preseganja slabosti prej opisanih vzgojnih slogov. To je pristop, ki temelji na drugačnem razumevanju zakonitosti otrokovega razvoja in otrokove narave, avtoritete in ostalih elementov, ki ga določajo, pravita Peček Čuk in Lesar (2009: 150).

Po Peček Čuk in Lesar (2009: 149) se ta vzgojni slog uveljavlja pri nas šele v zadnjih desetletjih, čeprav lahko njegove temelje najdemo v določenih pedagoških idejah skozi zgodovino, npr. pri Immanuelu Kantu, ki je s svojo teorijo vzgoje kritiziral sodobne vzgojne teorije, ki so se pojavile po drugi svetovni vojni in se zavzemale za osvoboditev otroka. Kant je trdil, da mora biti vzgoja prisila, ki nima zadovoljstva v trajanju, tako kot igra, marveč v cilju, to je v razvoju mišljenja in razsojanja in da je oblikovanje otrokovega razuma vselej vezano na pravila.

Peček Čuk in Lesar (2009: 150) ugotavljata: *"V začetnih fazah otrokovega razvoja je potrebna jasna in prepoznavna avtoriteta, ki se mora v skladu z otrokovim osamosvajanjem umikati iz njegovega razvoja."* Glavna naloga vzgoje je proizvesti moralnost v človeku. Moralna dejanja izhajajo iz volje, ki je pogojena s kategoričnim imperativom, moralnim zakonom – ko se ne oziramo na posledice, ampak nekaj storimo samo iz dolžnosti, ki jo čutimo do lastnih moralnih načel. Moralni zakon je kriterij, s katerim ocenjujemo človeška dejanja kot človečna in nečlovečna, kot dobra in slaba (Peček Čuk, Lesar 2009: 150, 151).

Po Peček Čuk in Lesar (2009: 152) sta cilja vzgoje pogum, odločnost in svobodno uporabljanje svojega razuma. Z vzgojo je potrebno okrepiti voljo posameznika, da uporablja svoj razum. Kant pri tem predlaga nekaj rešitev: odpravljanje strasti in razvad, učenje otroka, da izpolnjuje dolžnosti do sebe in drugih, navajanje otroka na delo kljub njegovemu močnemu nagnjenju k nedelu. Temelj moralne vzgoje je krepitev volje, razvijanje čuta dolžnosti in spoznanje moralnega zakona v sebi. Kroflič (1997: 68, 69) je opredelil kako preseči in doseči posameznikovo samostojnost s svojim konceptom samoomejitvene avtoritete, katere načela so naslednja:

- *prva naloga avtoritete je vzpostaviti čustveno stabilen in pozitiven odnos med otrokom in starši ter otroku ponuditi primarni objekt identifikacije;*
- *skladno s procesom psihofizičnega razvoja je treba avtoriteto imaginarnega lika zamenjati z avtoriteto simbolne zahteve, podkrepljene z racionalno utemeljitvijo;*
- *spodbujati moramo širitev otrokovih socialnih stikov z vrstniki in drugimi osebami;*

- *spodbujati moramo otrokovo sposobnost moralnega razsojanja in avtoriteto postopoma preusmerjati na depersonalizirane objekte identifikacije;*
- *podpirati moramo otrokovo moralno in mišljenjsko osamosvajanje s spodbujanjem samostojnega iskanja ustreznih etičnih rešitev, hkrati pa omejevati vpliv lastnih modelov reševanja moralnih problemov na otroka;*
- *otroka moramo postopoma vključevati v procese dogovarjanja in odločanja o skupnih pravilih bivanja in reševanja problemov;*
- *moralnosti moramo vedno intenzivneje iskati v sposobnosti iskanja skupnih interesov v vsaki novi situaciji in ne v stalnih, na avtoriteti navade utemeljenih oblikah vedenja;*
- *te visoke cilje moralne vzgoje nam omogoča uresničiti spodbujanje otrokovega razumevanja problemov avtoritarne ujetosti, možnosti manipulacije in težav, povezanih z zagotavljanjem prostora lastne svobode, vendar ne na račun omejevanja svobode drugega.*

Kant (1988: 158) trdi, da je disciplina pogoj svobode, pogoj človekove svobode pa je njegova pokornost. Njegova teorija se močno razlikuje od avtoritarnega vzgojnega sloga. Z discipliniranjem otroka namreč ne smemo zlomiti njegove volje. Discipliniranje mora omogočiti razvoj otrokovih svobodnih potencialov. Pri tem moramo upoštevati naslednje (Kant 1988: 158):

- *da otroku že od najbolj zgodnjega otroštva naprej pustimo, da je v vsem svoboden, če se to ne dogaja na način, da ovira svobodo drugih;*
- *pokazati mu moramo, da svojih smotrov ne more doseči drugače kot, da tudi drugim dopušča, da dosežejo svoje smotre;*
- *dokazati mu moramo, da mu nalagamo prisilo, ki ga vodi k uporabi njegove lastne svobode, da ga kultiviramo zato, da bi nekoč bil svoboden, da mu ne bi bilo treba biti odvisen od skrbi drugih.*

Vsaka neubogljivost otroka je fizično ali moralno kazniva. Moralno kaznovanje otroka se izvaja s hladnostjo in distanco, medtem ko si on želi ljubezni. Fizična kazen pomeni zadajanje bolečine ali neizpolnitev otrokovih zahtev. Fizičnega kaznovanja se moramo posluževati čim redkeje, samo takrat, ko ni možno moralno kaznovanje. Vselej moramo imeti v vidu smoter kaznovanja, ki je namreč izboljšanje otroka (Peček Čuk, Lesar 2009: 155).

Z veliko večjo verjetnostjo starši s tem vzgojnim slogom dosežejo tisto, kar pri prejšnjih dveh vzgojnih slogih niso zmogli: spodbujajo notranje motivirano, odgovorno sodelovanje,

povečujejo neodvisnost od staršev, zvišujejo posameznikovo samozavest, razvijajo osebno moč, odgovorno vedenje in spretnost upravljanja samega sebe, zmožnost odločanja, zmožnost pogajanja, sodelovanja, spoštovanja potreb drugih in sklepanja kompromisov. Peček Čuk in Lesar (2009: 156) trdita: *"Pri tem vzgojnem stilu je posamezniku potrebno postaviti meje in ga pripraviti, da se bo zavedal vplivov drugih, ki vzpodbujajo ali zavirajo njegovo delovanje v družbi."* Ključna naloga staršev je, da so v konstantni interakciji z otrokom in dovoljujejo svobodno vedenje v okviru določenih meja, pri oblikovanju katerih sodeluje tudi otrok. Pristaši avtoritativnega vzgojnega sloga poudarjajo, da je otrokova obveznost postopoma prevzemati polno odgovornost za svoja ravnanja, ob tem pa potrebuje aktivne starše, ki so prijazni, otroku dostopni, razumevajoči in hkrati dosledni, strogi in zahtevni. Starši in otrok si morajo prizadevati za izboljšanje, ne glede na dejanja je potrebno težiti k rešitvi, sprejemljivi za vse (Peček Čuk, Lesar 2009: 156).

1.4 Pasti starševstva v sodobnem času

Zgodovinsko se je začel proces razpada patriarhalne družine in podružabljanje vzgoje že konec 18. stoletja, ko se je začelo ločevanje otrok od sveta odraslih. Deloma je bila to zavestna politika, deloma pa posledica ločevanja delovnega procesa od doma, kar je bila prav tako posledica uvajanja kapitalistične proizvodnje. Otrokom je postajalo delo vse manj vidno in ko so kasneje vzgojo prevzele družbene ustanove, je ostala naloga staršev samo še posredovanje ljubezni otrokom. Toda ljubezen brez discipline ni dovolj, da zagotovi generacijsko kontinuiteto, od katere je odvisna vsaka kultura (Salecl 1991: 111).

Mnogi odrasli imajo skrb in željo vzgojiti otroke, ki bi imeli srečno življenje, ki bi se znali z zadovoljstvom vključiti v njihov svet, v katerem bi uveljavili svoje zmožnosti in da bi doživeli kar najmanj čustvenih motenj. Ker zadovoljevanje telesnih potreb otrok dandanes od staršev ne zahteva več vseh moči, lahko namenijo več pozornosti njihovem čustvenem življenju. Kljub temu pa so odrasli na tem področju v večini primerov precej neuspešni. Njihovo znanje o ravnanju z otroki je navadno pomanjkljivo, temelji na zaupanju v "staromodne" metode in vedno večjemu razočaranju nad različnimi "strokovnjaki", zaradi česar čustvena motenost naše mladine ni nič manjša. Ne glede na mnoge verske nauke in goro literature, napisane o otroški psihologiji, smo komaj kaj na boljšem, kot smo bili prej, pravi Hauck (1988: 7).

Po Hauck (1988: 47, 48) vzgojna metoda prijaznih in popustljivih staršev poraja razvajene otročaje, šibke, odvisne in čustveno nezrele osebnosti. Kaj drugega bi lahko pričakovali, če smo z otrokom ves čas nadvse ljubeznimi in potrpežljivi, če mu ne postavljamo nikakršnih omejitev,

če od njega le malo zahtevamo in dopuščamo, da zmeraj uveljavi svojo voljo? Če starši ne sprevidijo, kako pomembno je otroke pripraviti do tega, da se začnejo sami truditi za uresničitev svojih ciljev, ali kako dragoceno je, da jim ne damo vsega, kar bi jim sicer lahko dali, se otroci nikoli ne bodo naučili shajati brez tega. Eden od razlogov, da pri teh otrocih tolikokrat obvelja njihova volja, je ta, da v nasprotnem primeru glasno nasprotujejo, zaradi česar starši popustijo in si dovolijo, da jih ti prizori spravijo iz tira. Ti pretirano popustljivi starši sklenejo nekaj ukreniti šele potem, ko so že predolgo odlašali in ko so že do grla in čez siti vedenja svojih otrok. Tedaj zaidejo v skrajnosti pri kaznovanju ali pa otroke povsem zmedejo s silovitimi izbruhi besa. Starši običajno zgodaj spoznajo, da so prečkali meje dopustnega in se zato počutijo krive. Ker otrokom ne uide njihovo kesanje, zopet ne dojamejo tistega, kar bi jim starši dejansko želeli dopovedali.

Praper (1992: 146) ugotavlja, da je težko razumljivo, da lahko razvajamo iz lastne potrebe. V resnici pa se zatem skrivajo številne patogene variante. Velikokrat lahko slišimo od mater in babic, ki otroka silijo s hrano ali dopuščajo, da si zaželi tega, nakar si premisli in hoče ono – da so bile same lačne, otroku pa tega ne bo treba. Kot da naj bi otrok potešil še njihovo nekdanjo lakoto. Velikokrat odrasli tudi otrokove aktivnosti ne znajo zahtevati in dajejo "potuho", ker se sami počutijo siljene v akcijo, trpijo ob naporih in se umikajo v lagodnost.

Milivojević (www.viva.si) trdi, da so dandanes številni starši pri vzgoji svojih otrok izgubili smer in cilje h katerim usmerjajo otroka. Izgubili so starševsko moč, brez česar vzgoja ni mogoča. Družbene razmere se zrcalijo v družinskem življenju, s tem pa tudi v izobraževanju in vzgoji otrok. Čedalje več je staršev, ki ne vedo kako motivirati svoje otroke, vsaj za povprečne rezultate.

Hauck (1988: 49) meni, da bi mehki in dobrotljivi starši storili najbolje, da bi svojo omahljivost in neodločnost zamenjali s trdnostjo in nepopustljivostjo, predvsem bi morali utrditi svoja stališča in se zanje zavzemati z vso odločnostjo, tako z dejanji kot z besedami. Od otrok morajo v tem primeru pričakovati, da bodo glasno protestirali in celo razdraženo vzkipeli. Te starše namreč tovrstne reakcije navadno presenetijo in prestrašijo; zaradi svojih zahtev se počutijo negotovi in krivi. Če v teh odločilnih trenutkih ob otrokovih protestih ne ostanejo neomajni in trdni, bodo sčasoma oslabili svoj položaj avtoritete, od tod pa je samo še korak do tega, da bodo dopustili in popustili, da bo otrok iz tega merjenja moči izšel kot zmagovalec.

Milivojević (www.viva.si) ugotavlja, da zaradi zmotnega prepričanja, da morajo biti starši predvsem prijatelji svojih otrok in da v tem odnosu ne sme priti do konfliktov, plačujemo visoko

ceno. Starši niso in ne morejo biti prijatelji svojih otrok, čeprav razmerje med njimi obsega tudi to prvino. Med njimi vlada hierarhični odnos, v katerem je konflikt prisoten že v definiciji. Da bi starši ostali na vrhu te hierarhije (in ne otrok, kot to dopuščajo starši, ki so se odpovedali svoji moči), morajo uporabljati svojo moč in vstopati v konflikte z zavedanjem o pravilnosti svojega ravnanja. Potrebno je razmeti, da je povsem naravno, če starši občutijo nelagodje, kadar kaznujejo svojega otroka, vendar to nelagodje ne sme vsebovati občutka krivde, saj je takšno ravnanje pravilno. Ne smejo čutiti niti strahu pred izgubo otrokove ljubezni, temveč le sočutje. Pri tem jim olajša situacijo, če se zazrejo onkraj otrokovih čustev – k ciljem, ki naj bi jih dosegel v prihodnosti.

1.4.1 Soočanje z vlogo starša

Musek (1995: 58) trdi, da je spolna vloga med tistimi sestavinami naše identitete in samopodobe, ki najbolj vplivajo na obnašanje in življenje posameznika. Druga pomembna je tudi generacijska vloga, v kateri se v svojem življenju znajde posameznik. Normalno življenje zahteva od nas, da se pojavimo v dveh temeljnih generacijskih identitetah in vlogah, najprej kot mlada generacija (otroci svojih staršev) in nato kot starejša generacija (starši svojih otrok). Na generacijskem prenosu temelji človekov obstoj, razvoj in na njem temelji tudi vsa kultura. V sklopu družine se prepletajo naše spolne vloge z generacijskimi vlogami.

Po Tomori (1994: 24-26) starševstvo ne pomeni konec partnerstva. Vse kar sestavlja odnos med partnerjema, ostane pomembno tudi takrat, ko postaneta starša. Obe vlogi se ne izključujeta, temveč dopolnjujeta. Dober partnerski odnos pa ne zagotavlja, da bosta partnerja, ki ga sestavljata, tudi dobra starša. Pogosto pa se izkaže, da večinoma partnerja, ki znata razvijati medsebojno bližino, se dobro dogovarjati, se usklajevati, si biti v oporo in spodbudo, večinoma veliko lažje in z manj zapleti in težavami izpolnjujeta starševsko vlogo. Obstaja pa možnost, da jim je odveč dogajanje, ki je povezano s starševsko vlogo, če moti način življenja, ki jim bolj ustreza. Večkrat gre za ne povsem dozorele osebnosti, ki se težko odpovejo ugodju in imajo težave pri prevzemanju odgovornosti. Določeni to krizo premostijo in jim uspe uskladiti svoj partnerski odnos s starševsko vlogo. Obstaja pa možnost, da oče in mati dobro opravljata starševsko vlogo, čeprav jima partnerstvo ne uspeva. Da jima to uspe, morata reševati probleme svojega partnerstva brez vključevanja otrok.

V razvoju družine so obdobja, ko je partnerstvo nekoliko prikrajšano in potisnjeno ob rob na račun starševstva. V obdobju, ko otrok močno potrebuje starše in je življenjsko odvisen od njihove čustvene pozornosti in bližine, je jasno, da partnerski odnos ni v ospredju njunega

doživljanja. Pomembna je pripravljenost partnerjev ta del odnosa obvarovati in gojiti v teh prehodnih obdobjih, pravi Tomori (1994: 25).

Pogrešanje potrditev osnovne človeške vrednosti in neizpolnjene čustvene potrebe, ki izvirajo iz nezadovoljnega partnerstva, so lahko vzrok, da se oče ali mati na otroke pretirano čustveno navezuje. Otrokom otežuje odraščanje z obremenjevanjem s svojimi čustvenimi stiskami. V svoji starševski vlogi pretirava bodisi s pričakovanji in čustvi ali pa z zahtevami in zaščito (Tomori 1994: 25).

Tomori (1994: 26) trdi, da morajo biti podsistemi v družini prilagojeni družinskim potrebam in ne smejo motiti ustvarjenih vlog in deleža posameznih članov družine, da se ustrezno prilagajajo vsem spremembam in pripomorejo k dinamičnem ravnotežju družinskega sistema. V primeru, da so zaprti, pretogi in spravljajo v neugodje katerega od družinskih članov, pa obstaja možnost, da v skupnosti nastanejo napetosti in motnje. Na ta način je ogroženo celotno ravnotežje družine.

Tomori (1994: 45, 46) pravi, da se že navaden pogovor dveh oseb bistveno spremeni, ko se jima pridruži tretja. Kako se šele spremeni življenje para, ko pride otrok. Dvojici, ki jo sestavljata partnerja, se pridružita še dvojici oče-otrok in mati-otrok. Družina se mora prilagoditi z drugačnimi in novimi pravili skupnega življenja. Vzorci vedenj, ki se utrjujejo že prve dni, se ponavljajo od enega do drugega odpovedanega srečanja s prijatelji, od ene do druge zavrnjene delovne naloge, od ene do druge neprespane noči, prekinjenega kosila in predčasno končanega telefonskega klica. Ob vseh teh vsakdanjih pripetljajih je skoraj zakrit za vso prihodnost družine bistven pomen sprememb, ki jih v partnerski odnos prinaša malo tretje bitje. Močna čustvena navezanost in stalna bližina otroka lahko vsakemu od staršev ogrozi občutje pomembnosti in sprejetosti v partnerjevem svetu. Pozornost, ki je namenjena otroku, prednost, ki jo ima nebogljeni član družine, prostor, ki ga zavzame dojenček v družinskem okolju – vse to ne spreminja le tok dogajanja in tem pogovora, temveč vpliva tudi na lestvico motivov in vrednot, ki so prej določala tok življenja partnerjev. Če se starši uspejo prilagoditi tako potrebam otroka kot potrebam partnerstva, so vsa obdobja v prihodnosti lažja.

1.4.2 Avtoriteta staršev

Ob izrazu avtoriteta se različnim ljudem izpostavijo precej raznolike predstave, zato bom najprej preverila kako jo razloži SSKJ (www.fran.si): "*ugled ali vpliv, ki izhaja iz vodilnega položaja, moči, znanja:* imeti, uživati avtoriteto; to mu jemlje avtoriteto; učitelj si mora ohraniti

avtoriteto v razredu; zastavil je vso svojo avtoriteto; očetova, profesorjeva avtoriteta / avtoriteta države, partije *// kdor ima, uživa tak ugled ali vpliv:* ta človek je velika avtoriteta; priznavajo ga za avtoriteto; on je največja avtoriteta v atomski fiziki". Po Peček Čuk in Lesar (2009: 53) avtoriteta ni le nekaj zapovedujočega, omejujočega, grozečega, ampak je lahko avtoriteta tudi nekdo, ki uživa ugled, veljavo, je priznan in vpliven.

Po Švab (2001: 124, 125) so analize očetovstva v postmodernosti pripeljale do teze o upadanju očetove avtoritete oz. patriarhalne družinske avtoritete. Ta proces je sprožil povečan vstop žensk na trg delovne sile, ki povečuje njihovo ekonomsko neodvisnost. Ta teza je verodostojna samo v primeru, da je očetovska avtoriteta temeljila na njegovi družinski vlogi preskrbovalca. Zagotovo so razmere v družbi in razširjena ideologija družine utemeljevale in omejile očetovsko avtoriteto, zato lahko sklepamo, da en sam dejavnik, kot je ekonomska neodvisnost žensk, ne more pojasniti tako kompleksno spreminjanje. Proces padca avtoritete staršev je torej odvisna tudi od širših družbenih percepcij družine in vlog družinskih članov, je pa seveda del poteka spreminjanja družinskega življenja. Treba je tudi omeniti, da v postmodernosti avtoriteta upada na vseh družbenih ravneh.

Medtem ko so staršem v preteklosti priporočali, naj otroke učijo spoštovanja, discipline in uboganja in naj z njimi vzpostavljajo distancirane odnose, pa se od današnjih staršev zahteva, da so laični psihologi in učitelji, ki aktivno skrbijo za otroke (Weatherell, v Muncie *et. al.*1995: 238). Po Švab (2001: 142) preobrat natančno prikazuje padanje očetovske avtoritete in manjšanje pomena hierarhije staršev nad otroki. Če je bila v preteklosti avtoritativna vzgoja nevprašljiva, neproblematizirana in argumentirana sama po sebi, se začne v postmodernosti rahljati. Otroci imajo vse večji pomen in hkrati pridobivajo svojo avtonomijo, predvsem prek hitrega osvajanja vedenja in obvladovanja novih tehnologij in medijev, s čimer prehitevajo starše.

Po Tomori (2000: 99) razvoj odnosa do avtoritete poteka v dobro delujoči družini ob starših, ki ščitijo, učijo, spodbujajo, pohvalijo in pomagajo. Otrok postopoma razvija zaupanje vase preko zaupanja v druge. Meje, ki mu jih postavijo starši, so mu v pomoč pri razvijanju odnosa do realnosti in njenih smotrnih omejitvah brez občutja prikrajšanosti in osebne ogroženosti.

Poštrak (2015: 277, 278) ugotavlja, da pri tem poglavju ni jasno, o kateri avtoriteti govorimo: o avtoritarni, ki temelji na položaju, ali o avtoritativni, ki je oprta na kompetence in strokovno znanje. Razumljivo je, da mora starš ali strokovnjak imeti določeno avtoriteto. Je pa tudi spoštljiv in odgovoren zaveznik otrok. Odgovoren je lahko samo v primeru, da ima znanja,

sposobnosti, kompetence za delo z otroki. Potemtakem govorimo o avtoritativni avtoriteti, ki je oprta na pristojnosti in znanje. Odgovorni smo, če mladost razumemo kot predhodno obdobje, s tipičnimi potrebami in vidiki mladih. Razumeti in poznati moramo življenjski svet mladih in temu primerno prilagoditi in razviti koncepte dela z mladimi.

1.4.3 Postavljanje meja

Po Čačinovič Vogrinčič (1998: 167-168) si lahko meje predstavljamo, kot območja na zunanjem robu podsistema, ali kot točke prehoda, kjer se značilnosti sistema preobrazijo. Temeljna funkcija družine je, da posamezniku omogoči, da odkrije svoje meje, da se identificira v obsegu meja, da se razmeji od drugih podsistemov. Za otroka je pomembno, da postopoma vedno bolje razlikuje zunanjost od notranjosti, sebe od ostalih, izkusi, da so njegova občutenja znotraj meja. Otrok lahko spozna in vzpostavi svoje meje samo, če so tudi meje starševskega podsistema jasne. Če so si starši na jasnem o lastni identiteti in mejah, neposredno otroku ponujajo odnos, do katerega se ima možnost jasno opredeliti.

Čačinovič Vogrinčič (1998: 168) trdi, da so lahko meje toge, jasne ali nejasne. Meje oz. pravila odločajo, kako je družina uspešna pri prilagajanju na spremembe. Jasne meje omogočajo dovolj varnosti za spreminjanje. Pretoge meje onemogočijo mobilizacijo in komunikacijo, saj jih je možno prestopiti samo v izredno stresnih situacijah. Meje, ki so nejasne, otežujejo neodvisnost in avtonomijo.

Rogge (2000: 73) trdi: *"Kdor išče meje in se ob njih kali, je pripravljen na nove izkušnje. Meje otrokom pokažejo, kje so in kako daleč lahko gredo. Meje otroke seznanijo, česa še ne zmorejo. Toda otroci hočejo več. Igrajo se z mejami, kar pomeni, da se igrajo z lastnimi sposobnostmi, da gredo do meja lastnih zmogljivosti, da bi uspešno prestali izzive in tako okrepili svojo samozavest, doumeli globino in čustvene temelje medčloveških odnosov ter preizkusili zanesljivost norm in vrednot, za kar so jim zgled starši in vzgojitelji."*

Iz tega razloga je zastavljanje smiselnih meja pomemben sestavni del vzgoje. Z naklonjenim, a doslednim in predvidljivim omejevanjem vedenja, ki bi lahko bilo škodljivo, nevarno ali nesprejemljivo za otroka in za druge, otrok spoznava, da je potrebno določene meje spoštovati in jim prilagoditi svoje težnje. Tomori (2000: 100) pravi: *"Če mu je to prikazano na način, ki ga vrednostno ne ponižuje, in če ga starši sočasno z omejevanjem tudi usposobijo za to, da se bo sposoben stvarnih omejitev držati brez večje osebne prizadetosti, na tem polju učenja nima prevelikih težav in se bo tudi kasneje znal držati možnosti, ki jih zahteva stvarnost. Težko pa*

razvije te sposobnosti, če so meje že od otroštva zanj pretirano ozke, toge in ostre in če sledi kršenju teh meja izrazito stroga kazen. Tudi nepredvidljivost meja spravlja otroka v stisko. Če ga za neko vedenje enkrat kaznujejo, drugič ne, tretjič pa ga celo pohvalijo, je negotov in ima potrebo, da te meje neprestano preizkuša. Negotov in zbegan je tudi otrok, ki odrašča v okolju, kjer ni nikakršnih omejitev, kjer je vse dopustno, dovoljeno in prepuščeno le njegovi trenutni odločitvi. Takoj, ko se v okolju zunaj družine sreča z omejitvijo, se počuti ogroženega in skrajno prikrajšanega. To še toliko bolj, ker razume take omejitve kot oseben napad nase." Manjka pa mu tudi sposobnost za obvladovanje lastnega vedenja in usklajevanja želja in teženj s tistim, kar dopušča realnost (Tomori 2000: 100).

Po Tomori (1994: 41) je na vsaki razvojni stopnji družine potrebno prilagoditi veljavna pravila. Tista, ki usmerjajo in olajšujejo življenje družini z majhnimi otroki, so v družini z mladostniki nesmiselna in so jim celo v oviro. Pravila morajo upoštevati raven zrelosti vseh družinskih članov, zato morajo biti njihovim razvojnim potrebam še posebno prilagodljiva.

Rogge (2000: 16-18) pravi, da pozornost ustvarja negativen pomen meja, ki ga povezujemo s telesnim kaznovanjem, kaznijo, prepovedjo, odpovedjo, moralno pridigo ali z opominjanjem. Težave pri vzgoji, kot jih lahko opazimo vsepovsod in ne samo pri postavljanju meja, se kažejo v vrednostni in normativni negotovosti glede vprašanj vsakdanje vzgoje, v protislovju med izvedenimi in možnimi vzgojnimi načini v vsakodnevnem življenju ter mnenji strokovnjakov, kakšna naj bi bila vzgoja otrok. Medtem ko mnogi starši svobodo in samostojnost razumejo kot odsotnost pravil in meja, otroci iščejo jasen in trden vzor, po katerem bi se lahko zgledovali, ob katerem bi se lahko kalili in s katerim bi se lahko merili. Dosledno ravnanje zamenja omahovanje. Zloglasno dopuščanje prevelike svobode se nemalokrat spreobrne v neobzirnost, odtegovanje ljubezni in preklinjanje. K otroku usmerjeno ravnanje je nujno potrebno, toda nezamenljivo s popuščanjem pri vsaki otrokovi potrebi in zahtevi. Otroci potrebujejo jasne, trdne, odločne osebnosti, kažipot, ki jih usmerja. Odločnost je bistvena za ustvarjanje meje; kjer so te odsotne vlada negotovost, ker otroci preizkušajo meje, da bi ugotovili do kam smejo. Odločnost predstavlja jasnost, opredeljenost, pokončno držo, obvladanje, notranji mir in medsebojno spoštovanje; nič nima opraviti s fizičnim ali psihičnim nasiljem, s kričanjem ali z gospodovalnostjo.

Postavljanje meja pomeni, da otroke pustimo in izpustimo, hkrati pa jih opogumljamo, da se znajdejo v svoji vlogi. Z odsotnostjo meja ni mogoče izživeti samozavesti, neodvisnosti, socialne in čustvene pripadnosti. Meje pomembno vplivajo na gradnjo odnosa med otrokom in starši. Prepovedi in kazni nimajo nič opraviti s postavljanjem meja. Z mejami ne želimo

obvladati, temveč voditi, spodbujati in podpirati. Pri prepovedih in kaznih pa zlomimo voljo, da pokažemo moč. Postavljanje meja in spoštovanje otroka spadata skupaj. Starši, ki se ne zmenijo za otrokove ponavljajoče prekoračitve meja in se vedejo ravnodušno, ne prispevajo samo k spodbujanju otrokovega uničevalnega vedenja, temveč ovirajo razvoj njegove samozavesti in preprečujejo občutek medsebojnega spoštovanja (Rogge 2000: 20, 21).

Rogge (2000: 32, 33) trdi, da tako kot meje nudijo varnost in izzivajo, tako vznemirja tudi pomanjkanje le-teh. Otroci so namreč nestanovitni in občutijo kako se mnogi starši izmikajo pomembni nalogi postavljanja meja. Vznemirja jih nedosledno vzgojno vedenje: otroci namreč ne morejo ali pa le s težka sledijo zaporednemu in vzporednemu obstajanju popustljivosti in strogosti, zatiranja in prizanesljivosti, večje svobode in nenadzorovane impulzivne vzgojne agresivnosti. Kadar starši ne postavljajo meja in so do njih ravnodušni, se pravila in meje nemalokrat oblikujejo s prepovedjo in kaznijo. Te niso primerno sredstvo za postavljanje meja, saj otroke uklonijo, blokirajo in utesnjujejo, ob njih se ne počutijo kot sodelujoči in samostojni partnerji. Prepovedi in kazni, popustljivost in strogost, večinoma prepletene z občutkom brezizhodnosti, prikazujejo pomanjkanje dogovorov in pravil, da bi lahko obvladali vsakdanje situacije. Odločilna težava pri brezmejnem ravnodušju je v tem, da se takšni starši dolgo ne zmenijo za otrokove prekoračitve meja, jih prenašajo tako dolgo, da tega ne zdržijo več. Otroci pa s takšnimi boji za prevlado vztrajajo, dokler ne prekoračijo meje dovoljenega. Prekoračitve opozarjajo, da je potrebno obstoječe meje razširiti ali spremeniti, ali pa opozarjajo na to, da se je treba prekoračitvam meja odločno zoperstaviti z dogovorjenimi posledicami.

Za domnevno neomejeno svobodo (s stališča staršev) se skriva osebna oddaljenost, neka za otroka nepregledna širina, ki poraja osamljenost in strah pred zapuščenostjo ter postane kmalu neznosna. Posledično se lahko pojavijo nesoglasja in upiranje kot destruktivna agresivnost, vsiljivost ali pretirana fizična aktivnost. Na takšen način se pri posamezniku izraža obupno iskanje smernic in opore, stališč in vrednot, bližine in smisla. Pri takšni vzgoji se pojavijo pri otrocih naslednje negotovosti in vzgojne težave (Rogge 2000: 64, 65):

- v čustveni navezanosti

Nimajo občutka, da so pomembni za druge in kakšno je primerno vedenje, zato se ti otroci zdijo vsiljivi ali pa so plahi, prilagodljivi, pasivni in zadržani.

- v socialni naravnanosti

Pomanjkanje socialne naravnanosti se kaže v obvezi, da otroci upoštevajo sklenjene dogovore: otroci vzgajani po načelu nevmešavanja, veliko obljubljajo, obljube pa le redko izpolnijo. Otroci nimajo izkustvene varnosti, so manj prilagodljivi in prestrašijo se novih izkušenj.

- v želji po individualnosti

Želja po individualnosti vključuje občutek, da je otrok edinstven in nezamenljiv, da obvlada stvari in potek dejanj in tako prispeva k oblikovanju identitete svojega jaza. Pomanjkanje samospoštovanja vodi k zaničevanju drugih in zanikanju njihovega dostojanstva. Pozornost vzbuja s svojim uničevalnim in nesocialnim početjem, četudi je ta pozornost negativno naravnana in kratkotrajna.

- v želji po moči

Posledice vzgoje po načelu nevmešavanja se kažejo v tem, da se otroci čutijo nesposobne, neodločne in imajo težave pri prevzemanju odgovornosti. Pomanjkanje potrditve svojega ravnanja nadomeščajo z željo po vladanju in oblasti, ki je združena z egocentrično svojeglavostjo.

Zato ni nič čudnega, če je postavljanje meja pri vzgoji po načelu nevmešavanja kot ponižujoč, živčno napet boj za oblast, zaradi katerega se med starši in otroki razvije strahovalen odnos (Rogge 2000: 65).

Po Rogge (2000: 101, 102) smo pri postavljanju meja na nenehni preizkušnji. Cilj je pot, saj postavljanje meja ni mogoče doživeti v obliki učnega programa, temveč je izziv, ki traja vse življenje in ustvarja napetost med preizkusom in zmoto. Ne obstaja idealno postavljanje meja, ki bi bilo brez težav in napak; kar je bila še pred kratkim popolna formula, danes ni več uspešna. Otroci se spreminjajo enako kot odrasli in s tem se vsakokrat spremeni tudi vzgojni odnos. Potrebno je preveriti ali so meje in pravila, ki jih postavimo otroku, namenjene ugodju staršev ali s tem povezane posledice predstavljajo odkrite ali skrite prepovedi, ki končno privedejo do tega, da se otrok počuti utesnjenega, ali pa so za otrokov razvoj koristne, mu nudijo varnost, stabilnost, zanesljivost, ga hrabrijo in vzpodbujajo. Rogge (2000: 102) je določil naslednje osnovne predpostavke za postavljanje meja:

- Ravno negotovi, nesamostojni, izgubljeni v prostoru in vznemirjeni otroci potrebujejo pregledna pravila in meje. Potrebni so obredi in rutine, ki vlivajo varnost in samozavest.
- Da bi otroci meje prepoznali, potrebujejo odrasle, ki določajo tudi sebi meje, katere upoštevajo in so otrokom zgled s svojim načinom življenja.
- Samo na temelju sožitja je mogoče postavljati meje. Pogosto opaženo medsebojno nasprotovanje praviloma privede bodisi do boja za oblast, bodisi do povračila ali do nemoči in užaljenega umika. Kdor postavlja meje, mora razmišljati o posledicah kršenja pravil. Pri jasnih mejah morajo otroci znati oceniti posledice kršenja pravil. Posledice

temeljijo na sodelovanju otroka pri tem, da v prihodnje prepreči kršitve pravil in prekoračitev meja.

1.4.4 Razvajanje otrok

Žarž (2002: 5, 6) trdi, da so razvajenost, razvaditi, razvajati, razvajenec, razvajenka očitno zelo stare besede. Za glagol "razvajati" najdemo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika razlago "*s pretirano nego, popustljivostjo povzročiti, da postane kdo zahteven, izbirčen*". Za samostalnik "razvajenost" pa najdemo preprosto razlago "*lastnost, značilnost razvajenega človeka*". "Razvajenost" bi lahko razumeli tudi obširneje, kakor določa SSKJ: kot vzgojno metodo, ki ne dosega cilja, da bi se otrok naučil spoštovati osnovne omejitve in pravila, temveč povzroča nasprotni učinek, kot je nesprejemanje pravil in omejitev. Vse to povzročijo vzgojni prijemi, ki vsebujejo pretirano popustljivost, pretirano nego, zasipanje z dobrinami, brez premisleka ali otrok te dobrine dejansko potrebuje in ali jih bo sposoben primerno izkoristiti.

Materialno razvajenost zlahka prepoznamo. Razvajen otrok je zelo zahteven do materialnih dobrin, nima jih nikdar dovolj, z ničemer ni povsem zadovoljen, hkrati pa nima nikakršnega odnosa do materialnih dobrin. Pravzaprav kar naprej nekaj hoče – ne zadovoljijo ga te materialne dobrine, vedno zahteva nekaj več. Lahko jo prepoznamo v odnosu do hrane (pretirana izbirčnost, obenem pa nespoštljiv odnos do hrane), v odnosu do oblačil (kopičenje oblačil), v odnosu do denarja (kar naprej ga zahteva, hkrati z njim ne zna ravnati). Prav tako pa rečemo, da je razvajen tisti, ki s težavo prenaša vsak običajen napor, preizkušnjo, izgubo, bolečino, ima težave s prilagajanjem spremembam v svoji socialni vlogi, v navadah in podobno (Žarž 2002: 6).

Žarž (2002: 7) trdi, da je razvajenost star pojem, saj je prikazana že v pravljicah, ki so neizčrpne zakladnice ljudske modrosti. Vsi poznamo pravljico o Pepelki. Običajno jo razumemo, kot pravljico o hudobni mačehi z dvema nekoliko neumnima hčerama, ter dobri, zatirani, trpinčeni in izkoriščani pastorki Pepelki. Pravljica pripoveduje, kako je hudobna mačeha grdo ravnala s svojo pastorko. Oblačila jo je v cape, jesti je morala s svinjami ter garati noč in dan. Svoji hčeri pa je oblačila v najlepše obleke, jedli sta najboljšo hrano, nič jima ni bilo treba delati, iz uboge Pepelke pa sta se lahko po mili volji norčevali, jo zasmehovali in zmerjali. Če pazljiveje pogledamo ti dve hudobni hčeri in materin odnos do njiju, brez težav prepoznamo razvajanje: odraščali sta brez napora, brez odrekanja, brez omejitev, vse jima je bilo dovoljeno. Na drugi strani jima ni bilo treba prevzemati nikakršne odgovornosti, mati je zanju prevzela celo odgovornost za to, da ju bogato omoži. Onidve sta se le lišpali! Pravljica ju prikazuje kot

neumni, omejeni – v resnici pa sta bili le razvajeni. In vedenje razvajenca je v resnici na prvi pogled neumno, omejeno! Toda v pravljici je na koncu le Pepelka tista, ki se ob pomoči dobre vile reši iz svoje revščine ter se srečno poroči z dobrim, lepim in bogatim kraljevičem. Hudobna mačeha in razvajeni hčeri so kaznovane, ponižane. Klasična razlaga pravljice je, da gre za zmago dobrega nad zlim, dobrote nad hudobnostjo. Ob tem pa spregledamo sporočilo, da pravljica uvršča razvajanje v zlo, v hudobijo, da razvajanje rodi zlo, da so na koncu za razvajenost kaznovani oboji: starši, ki razvajajo, in razvajeni otroci!

V sodobni psihoterapevtski literaturi pogosto beremo o posebnih težavah v prilagajanja okolju, o posebnih primerih nevrotske motenosti, za katere na ameriškem področju običajno uporabljajo oznako "sindrom Peter Pan", v evropskem prostoru pa sindrom "Puer aeternus", ki po naše pomeni večni otrok ali mladenič. Kakorkoli sprejemamo in sledimo opisom sindroma "Puer aeternusa" in "Petra Pana" ne moremo mimo dejstva, da so ti posamezniki na nek način ostali priklenjeni na otroštvo. Vzrok zato bi lahko bil, da so se v tem otroštvu počutili brezskrbni, varni, ker jim je bilo v tem otroštvu lepo. Vse to so značilnosti, ki jih poudarjamo kot značilnosti zdrave vzgoje: za zdravo vzgojo je potrebno otroku zagotoviti čustveno toplo okolje, občutek varnosti itd. Na navidezen način so vse te stvari zagotovljene tem našim otrokom, ki ne želijo odrasti. Varnost je na nek način zamenjana za odvisnost, ljubezen za posesivnost, brezskrbnost za precej omejeno okolje z nadzorovanimi pogoji, ki jih določijo starši. Otrok se bo zdravo razvijal, če mu zagotovimo čustveno toplo okolje in varnost. V zdrav razvoj je vključeno tudi osamosvajanje od staršev in sprejemanje odgovornosti zase – potemtakem odraščanje (Žarž 2002: 24, 26, 27).

Razvajeni otroci postanejo naravnost odvisni z željo, da bi bili deležni vedno več pozornosti, ne glede na to, da po navadi obvelja njihova. Navadijo se na sprejemanje pretirane naklonjenosti, ki se razlikuje od navadnih meril, pravi Žarž (2002: 30).

Žarž (2002: 50) trdi, da proces oblikovanja motene osebnosti pri razvajenosti, nastopi v vseh dimenzijah razvoja človekove osebnosti. Vpliva na telesni, sociali, čustveni razvoj in na razvoj ustvarjalnosti.

Razvajen otrok uživa vse udobje, ki mu ga nudijo starši, da mu je omogočeno odraščanje v razmerah, ki naj bi pripomogle k kar najbolj zdravemu telesnemu razvoju. Otrokov organizem ima ob takšni zunanji skrbi zelo malo možnosti, da razvije svoj obrambni sistem. Vseh informacij, ki oblikujejo človekov obrambni mehanizem, človek nima v svojem genetskem zapisu. Na človeka prežijo vedno nove nevarnosti, okolje in življenjske razmere se nenehno

spreminjajo. Vsak posameznik mora razviti način in se obrambe naučiti. Učenje poteka predvsem tako, da se organizem spopada z nevarnostmi in se jim upira. Ta zakonitost velja tako na področju učenja, kako se izogibati nevarnostim okolja, kot tudi pri razvoju obrambnega sistema proti najrazličnejšim mikroorganizmom. Naslednje takšno področje je učenje prehranjevalnih sposobnosti. Razvajen otrok se ne nauči izkoriščati tudi bolj skromne, strukturno neustrezne hrane. Hrane vselej dobi v izobilju, ne nauči se prenašati lakote – in se zato tudi ne nauči, kako preživeti v morebitnih skromnejših razmerah. Poleg tega se nauči, da za njegovo hrano skrbijo drugi, saj skrb za hrano in preživetje ni njegova skrb. Pogosto je opažen zanimiv pojav: otrok, ki so ga s hrano razvajali, odraste v človeka z izrazito nezdravimi prehranjevalnimi navadami, do hrane nima zdravega, kritičnega odnosa, posledice pa so nenormalna telesna teža, prebavne in presnovne motnje ter s tem povezane bolezni (Žarž 2002: 50-53).

Žarž (2002: 55) ugotavlja, da se tisti starši, ki otroka razvajajo, skušajo predstaviti v neki idealni podobi. Otroku predstavljajo predvsem prijazno okolje, vselej pripravljeno na stik z njim, da mu zadovolji njegove potrebe. Žarž pravi (2002: 55): *"Otrok doživlja svoje starše kot okolje, ki je "ustvarjeno zgolj in izključno zanj". Ne nauči se prepoznavati situacij, ko starši niso pri volji, da bi zadovoljevali njegove potrebe. Ker se to sicer vseeno dogaja, otrok takih situacij ne doživlja kot izraz volje staršev, kot njihovo pravico do takšne odločitve, ampak kot nekakšno napako."* Med odraščanjem razvajen otrok to izkrivljeno podobo idealnih staršev prenese na širše socialno okolje in zato ni zmožen vzpostaviti zdravih socialnih odnosov. Deluje, kot da je ves svet okrog njega ustvarjen za izpolnjevanje njegovih potreb, želja, pričakovanj. Razvajen otrok pričakuje, da se bo okolje odzivalo na njegove pobude, ker ni vajen napora. Njegova pričakovanja so torej izjemno velika. Okolje mu jih nikakor ne more uresničiti, zato nenehno doživlja razočaranja. Ti otroci so nedružabni, netolerantni, zahtevni do okolja, zamerljivi, v skupini ne zmorejo ustvarjalnega sodelovanja, ne znajo se podrejati skupnim pravilom, trdi Žarž (2002: 55, 56).

Žarž (2002: 23) trdi: *"Otrok za zdravo odraščanje potrebuje tudi krivico, razočaranje, nerazumevanje. Otrok torej ne potrebuje idealnih staršev, saj si ob starših, ki na vsak način skušajo igrati vlogo "idealne dobrote in popolnosti", privzgoji povsem izkrivljeno predstavo o odnosih med ljudmi."*

Starši, ki otroka razvajajo, mu dopuščajo možnost, da čustva izraža, nanje pa se ne odzivajo ustrezno. Če je otrok npr. žalosten, če joka, takšni starši iz majhne žalosti naredijo "cel cirkus".

Za otroka jok počasi izgubi pristno vlogo, vse manj je povezan z žalostjo. Otrok se posluži joka, ko se mu pojavi neka potreba, želja – in pričakuje od staršev da mu jo bodo izpolnili. Zadovoljitve niso vselej v povezavi s potrebo ali željo, ki je jok izzvala, otrok počasi vse bolj prekinja stik s svojo izvirno potrebo oz. željo. Otrok se obnaša, kot da ne bi vedel kaj sploh hoče, ampak ob tem tudi sama čustva postajajo vedno bolj plitva, saj otrok ni v stiku s svojo potrebo. Podobno se dogaja z drugimi čustvi. Otrok, ki ga starši razvajajo, ima redko priložnost, da bi v domačem okolju preverjal, preizkušal, kako njegova različna čustva delujejo na druge, na okolje, v povezavi z njegovimi željami in potrebami. Ob tem njegova čustva izgubljajo globino, intenzivnost in naboj. Njegova čustva vse bolj izgubljajo motivacijski pomen. Že stara ljudska modrost pravi, da so razvajenci brezčutni, kar je povezano z izkušnjo, da imajo ti ljudje zelo plitva čustva in ne zmorejo pristnih in globokih čustev (Žarž 2002: 58-59).

Starši, ki otroku "vse nudijo", mu s tem želijo pomagati, pospešiti njegov razvoj, morda celo pospešiti njegovo ustvarjalnost, dosegajo ravno nasprotno: dušenje ustvarjalnosti. A ne samo to. Ker ni slasti ustvarjalnosti, ker ni napora, ki bi še povečal to slast, začne tudi radovednost počasi pešati. Razvajenega otroka nič ne zanima, vse je "brez veze". Vse mu je pretežko, vsakega napora se boji, nima vztrajnosti, je brez ciljev, želja, ki bi si jih želel izpolniti, kot pravi Žarž (2002: 60-61).

Milivojević (www.viva.si) trdi, da težava ni v razvajenih otrocih, temveč v starših, ki razvajajo. Takšni starši imajo "preveč" radi svoje otroke in menijo, da so dobri starši, če ugajajo otrokom, jih osrečujejo, delajo zadovoljne in jim izpolnijo skorajda vsako željo. Vendar s tem otroke učijo, da morajo v življenju poiskati nekoga, ki jih bo "osrečeval" in ne, da je njihova sreča odvisna od njih samih. Nemočen starš se izogiba konfliktu s svojim otrokom in vsemu, kar bi v otroku vzbudilo nelagodje. Takšni starši pogosto ne morejo biti dobri starši, saj otroka ne znajo pripraviti za samostojno življenje.

Po Tomori (2000: 101, 102) odrasli, ki niso ustrezen lik vzgojiteljev usmerjajo družinsko dinamiko, ki je značilna za odraščanje otrok z vedenjskimi težavami. V teh družinah najpogosteje srečujemo starše, ki otrokov osebnostni razvoj usmerjajo na neprimeren način, kot npr. hiperprotektivnost, brezpogojno in nesmiselno zaščitništvo, ki pri otroku spodbuja razvoj narcisizma, prazno zadovoljstvo s seboj in obnašanje, kot da mu je cel svet nekaj dolžen. Tomori (2000: 102) pravi: *"Tak otrok se ne zna potruditi, si za nekaj prizadevati in se čemu tudi odpovedati. Zato je še bolj nagnjen k vzorcem vedenja, ki mu na najlažji način prinesejo izpolnitev in korist. Ker se ne zna vživeti v čustva drugih, mu je tuj tudi občutek za dobrobit kogarkoli razen njega samega."* Otrok je prej ali slej soočen z lastno nemočjo, ker ostaja ob

tako zaščitniških starših nezmožen samostojne pozitivne samopotrditve. To neprijetno občutje poskuša zmanjševati z dejanji, ki mu bi naj dajali občutek, da lahko obvladuje svet in ljudi okoli sebe (Tomori 2000: 102).

Ko pri delu z otroki prepoznamo razvajenost, moramo začeti temeljito in poglobljeno delati s starši. Tudi če starši sami iščejo pomoč in tudi če izgledajo pri tem še tako iskreni, spremembe ni mogoče pričakovati, dokler se starši ne soočijo s svojim lastnim narcisizmom. V posameznih primerih seveda lahko ne gre za resno narcistično motenost. Obstajajo starši, ki razvajajo svoje otroke v dobri veri, da vzgajajo "strokovno", ker so tako razumeli vzgojno literaturo. V tem primeru običajno zadošča ozaveščanje staršev, da spremenijo svoje vzgojne vzorce. V mnogih primerih pa moramo, žal, prepoznavati ob razvajanju resnejšo narcistično motenost staršev (Žarž 2002: 165-166). Kadar je pri starših resna pripravljenost za sodelovanje, je smiselno, da gre delo s starši po naslednjih korakih (Žarž 2002: 166-167):

- *prepoznavanje in sprejetje razvajanja kot pomembne motnje v lastnem vzgojnem delovanju;*
- *prepoznavanje lastnih vzgibov (motivov) za razvajanje;*
- *ozaveščanje lastne vzgojne izkušnje iz otroštva;*
- *definicija lastnih vzgojnih ciljev;*
- *preverjanje skladnosti vzgojnih metod s postavljenimi cilji;*
- *korekcija lastnih vzgojnih metod*.

Milivojević (www.viva.si) meni, da je najpomembnejše, da si starši povrnejo starševsko moč. Začeti morajo vstopati v konflikte z otrokom, ne da bi občutili krivdo, ker počnejo nekaj, kar bo v otroku vzbudilo neprijetna čustva. Premagati morajo strah, da jih otrok ne bo imel več rad. Otrok je tisti, ki je odvisen od staršev in se boji ostati brez njih in njihove ljubezni. Šele takrat bodo starši dojeli, da je njihova dolžnost, da je takšno ravnanje pravilno in da so močni, kajti le tako bodo uspešno opravljali svojo starševsko dolžnost. Vsaki starši so dolžni kdaj kaj prepovedati, občasno kaj ukazati, kritizirati in kaznovati. Šele takrat bodo imeli dovolj moči, da bodo optimalno socializirali svojega otroka.

Žarž (2002: 171) trdi, da moramo razvajenost otrok obravnavati kot resen problem, kot resno motnjo. Zastaviti si moramo vprašanje, kaj sploh lahko s takimi otroki naredimo, kako jim sploh lahko pomagamo. Pri manjših otrocih, do enajstega, dvanajstega leta, glede razvajanja skorajda ne moramo ničesar storiti mimo staršev. Starši so najpomembnejši in osnovni vzgojni vzvod in

še tako velika prizadevanja širšega okolja za razvajenega otroka ostanejo brez učinka. Smiselno je torej le delo s starši.

Po desetem ali enajstem letu se otrok intenzivneje odleplja od staršev. Takrat tudi njegove zahteve že toliko narastejo, da mu jih starši ne zmorejo več zadovoljevati, in začne prihajati do pomembnejših nasprotovanj. V tej starosti postane že mogoče tudi terapevtsko delo z razvajenim otrokom. Pri tem so še posebej pomembne naslednje stvari (Žarž 2002: 171-173):

- Učenje poslušanja. Razvajen otrok ni navajen poslušati, ampak le ukazovati. To je včasih kar zahtevna in naporna naloga, še posebej zato, ker običajno otrok za to ni motiviran.
- Stik s samim seboj. Razvajen otrok ni v dobrem stiku s samim seboj. Ne pozna se, ne pozna svojih pristnih želja, ne čustev, ne hotenj. Kot ne zna prisluhniti drugim, tudi ne zna prisluhniti sebi. Tu gre za proces, ko otrok prepozna, kako je prekinil stik s samim seboj, ter proces ponovnega vzpostavljanja tega stika. Dokler otrok ne začne vzpostavljati pristnejšega stika s samim seboj, ne moremo govoriti o motivaciji za spremembe. Če otroka ne pripeljemo do boljšega stika s samim seboj, ni mogoče pričakovati, da bi bil motiviran za kakršnokoli delo.
- Problemi meje. Razvajen otrok ne pozna pravih meja. Svoje lastne meje navidezno razširja na vse širše okolje, ko pričakuje, da je vse okolje namenjeno le temu, da zadovoljuje njegove želje. Meje drugih ne priznava, zato si vselej dovoljuje te meje prestopati. V socialnodelovnem odnosu je potrebno ozaveščanje meja in otroku razjasniti, da mora spoštovati meje drugih.
- Svoboda in odgovornost. Razvajen otrok ne sprejema odgovornosti, svobodo je zamenjal s prostostjo, misli, da mu je vse dovoljeno. Potrebno je trdno učenje z lastno izkušnjo, da se nauči odgovornosti.
- Odrekanje. Razvajen otrok ni zmožen odrekanja, hoče imeti vse, kar si poželi. Učenje odrekanja je težka naloga, ki jo odrasli radi zamenjamo s prepovedmi in omejitvami. Otrok prepoved doživi le kot krivico. Odrekanje mora biti nujna posledica izbire, katere bistvo je izbira med različnimi možnostmi. Izbira ene možnosti pomeni odpoved, odrekanje drugi možnosti.
- Vztrajnost. Razvajeni otroci niso vztrajni. Otrok še pokaže motivacijo za neko dejavnost, ki pa zelo hitro splahni. To se ne kaže samo pri učenju in resnem delu, ampak celo v igri. Brez vztrajnosti ni rezultatov, brez rezultatov ni zadovoljstva in ni

motivacije. To učenje je dolgotrajno, mukotrpno, napredek je počasen, z zelo majhnimi koraki.

Razvajenega otroka ni mogoče ozdraviti z nekimi igricami, z lagodnostjo in ležernostjo, tudi ne tako, da ga takoj pohvalimo za vsak uspeh. Potrebno je trdo in resno delo. Za razvajenca velja podobno kot za odvisnika: resnična rast se začne šele takrat, ko se je pripravljen odreči svoji "lažni podobi samopodobe" - torej "dotakniti se dna", v jeziku zdravljenja odvisnosti – in začeti znova. Seveda pa mladostnik sam (pogosto tudi odrasel človek) ni sposoben "iz dna" oblikovati svoje samopodobe. Potrebuje varno in trdno okolje, ki ga povsem zavestno sprejema, pravi Žarž (2002: 173, 174).

1.4.5 Pojav protektivnega otroštva

Protektivno otroštvo se pojavi v sklopu permisivnega vzgojnega sloga. Po Švab (2001: 135) se proces spreminjanja otroštva intenzivira, kar imenujemo s pojmom protektivno otroštvo, ki pomeni intenzivno skrb za otroke, njihovo izobraževanje, blaginjo in podobno. James *et al.* (1998: 6, 7) ugotavlja, da protektivno otroštvo ustvarja diskurzivni prostor, znotraj katerega so otroci participirani kot individuumi, njihovo avtonomijo je potrebno ohranjati in varovati, hkrati pa je vključeno tudi razlikovanje otrok od odraslih in povečan nadzor nad otroki. Rener *et al.* (2006: 80) pravi, da je otrok razumljen v karakteristiki odvisnosti, ki se vedno bolj podaljšuje v mladost in povečuje s seznamom potreb, ki naj bi jih otroci imeli. Pojav protektivnega otroštva je del poteka individualizacije in intenziviranja zahtev sodobnega sveta, kar povzroča prepričanje, da je potrebno ustvariti čim boljše pogoje za otrokovo blaginjo in njegov razvoj.

Rezultati različnih raziskav o mladini so pokazali, da je tudi v Sloveniji prva značilnost sprememb otroštva in mladosti v devetdesetih letih rastoč pritisk na mlade, da si pridobijo čim višjo izobrazbo in visoko kulturno raven. Na vse sloje in generacije se širi prepričanje, da ima mladostnik toliko večje prednosti v boju za boljši položaj v družbi, kolikor več kulturnega kapitala in izobrazbe si je v otroštvu in mladosti nabral. Ta proces lahko pojasnimo s pojavom "kulturizma", ki se v otroštvu in mladosti kaže v vzgojnih praksah, ki promovirajo spoštovanje umetniških dosežkov in estetskih vrednot, estetskega čuta, domišljije, razvijanja talentov itn. To pomeni posnemanje vzgojnega stila po podobi privilegiranega in negovanega meščanskega otroka. Razširjanje teh praks na vse sloje pa pomeni tudi povečanje vzgojnih in izobrazbenih naporov staršev (Ule *et. al.* 2000: 19, 20). Beck in Beck-Gernshein (1999: 129) trdita, da se zvišujejo imperativi staršev, saj otrok ni več sprejet takšen kakršen je, z vsemi svojimi

mentalnimi in fizičnimi posebnostmi, pomanjkljivostmi, ampak je pomembno vse te pomanjkljivosti čim bolj popraviti in spodbuditi razvijanje talentov. Beck in Beck-Gernshein (1999: 108) menita, da je vedno bolj pomembno kako starši vplivajo na vsestranski razvoj otroka. Poudarek je na otrokovem samorazvoju in individualnosti. Nujnost dobre vzgoje niso več hierarhični odnosi med starši in otroci. Še posebej za starše nižjih družbenih slojev te zahteve pomenijo pritisk, saj morajo zaradi nižjih finančnih sredstev v otroke vložiti več energije in osebnega žrtvovanja.

Po Švab (2001: 140) se pomen in zahteve pojava protektivnega otroštva izražajo tudi tako, da se pomikajo v zgodnejše otroštvo in celo v obdobje spočetja in nosečnosti. Rener *et al.* (2006: 81) trdi, da je odločitev za otroka skrbno načrtovan projekt v življenjskem poteku, ki vsebuje vrsto popularnih medicinskih in psiholoških nasvetov potencialnim staršem o zdravem življenju, psihičnem in fizičnem ustvarjanju ugodnih pogojev spočetja ter zdravem načinu življenja v nosečnosti. Začetek pojava protektivnega otroštva je že v maternici. Nova medicinska tehnologija omogoča bodočim staršem obveščenost o poteku nosečnosti in aktivno prisotnost, ki se kaže v večji udeležbi moških pri pregledih nosečnic in pri porodih.

Daly (1996: 187) ugotavlja, da je danes otroštvo močno nadzorovano obdobje, z vse intenzivnejšim nadzorovanjem in strukturiranjem otrokovega časa, ki je vse prej kot idealna podoba brezskrbnega otroštva. Otroci se s pomočjo starševskega nadzora vedno mlajši intenzivno vključujejo v vsakdanje življenje, kar povzroča tako imenovani "sindrom otroške naglice". Razlika med otroškim urnikom in urnikom odraslih je vedno manjša, s tem procesom pa se morajo otroci naučiti zanikati svoj naravni ritem, da se lahko prilagodijo hitrim družbenim spremembam.

Določeni avtorji menijo, da je nadzor povezan z vzgojno prakso s konceptom "toksičnih staršev", ki so nadzorniki in emotivno nezadostni starši ter svojim otrokom škodijo na sofisticirane načine, s čimer otrokom onemogočajo razvoj v avtonomne posameznike (Giddens 2000: 114).

Po Milivojević (www.viva.si) starši izvajajo nad otroki zunanji nadzor, ki ga otrok ponotranji, tako notranji starš ali superego opravlja notranji nadzor oz. samonadzor. Otrok razvije sposobnost samonadzora v enaki meri, v kakršni ga nadzirajo njegovi starši. Kjer starši izvajajo pretiran nadzor, se bo otrok razvil v osebo s pretiranim samonadzorom. V nasprotnem primeru, ko starši otroka ne nadzirajo dovolj ali to počnejo neučinkovito, se bo otrok razvil v osebo brez samonadzora. Ta pa je nadvse pomemben, saj ko odkrijemo, da je otrok zmožen samonadzora

ter doslednega upoštevanja družinskih in družbenih pravil, ga ocenimo kot samostojnega in ne potrebuje več zunanjega nadzora. Definicija odrasle osebe je tako rekoč zmožnost optimalnega samonadzora.

1.5 Rezultati raziskave s podobno temo

Glede na to, da so učne težave velikokrat povezane z vedenjskimi težavami otrok, bom v nadaljevanju podala ključne ugotovitve Šuštar Peterka v diplomskem delu Povezanost vidikov vzgoje in učnih težav otrok v osnovni šoli iz leta 2013.

Šuštar Peterka (2013: 67, 68) je ugotovila v svoji raziskavi, da se večina anketirancev strinja s prepričanji avtoritativne vzgoje, sledijo prepričanja permisivne vzgoje, najmanj anketirancev pa se strinja s prepričanji avtoritarne vzgoje. Ugotovila je tudi, da določen prevladujoč vzgojni slog ne povzroča splošnih učnih težav, temveč so posledica neprimernega ravnotežja med elementi avtoritete, avtoritativnega in permisivnega vzgojnega sloga ali nobene prevladujoče vzgoje, ampak jo sestavljajo elementi vseh treh.

Po Šuštar Peterka (2013: 69 - 75) starši, ki najbolj odločno zagovarjajo načela avtoritarne avtoritete, imajo njihovi otroci pogosteje učne težave. Starši, ki se v največji meri strinjajo z načeli avtoritativne avtoritete, njihovi otroci nimajo posebnih težav. Ni bilo mogoče posplošiti, da pri doslednosti upoštevanja in postavljanja meja prevladuje en sam vzgojni slog pri starših otrok z učnimi težavami. Le-ti imajo starše, ki se najpogosteje strinjajo s kaznovanjem po avtoritativnem vzgojnem slogu, malo manj se jih poslužuje avtoritarnega kaznovanja, nato pa kaznovanja na "permisiven način". Ugotovila je tudi, da razlog za pojav učnih težav ni avtoritarno fizično in strogo kaznovanje otrok, saj so učne težave prisotne tudi pri otrocih, katerih starši so v večji meri zagovorniki načel avtoritativne vzgoje.

1.6 Socialno delo z družino

Pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov otroka z odklonskim vedenjem je pomembna naloga socialnega dela vzpostaviti socialno mrežo, ki otroku in vsem udeleženim v problemu omogoča nov način učenja in nove pozitivne izkušnje, ki pripomorejo k spoštovanju sebe in drugih. Socialna služba s pomočjo in sodelovanjem omogoči, da se vedno združijo človeške in strokovne moči v posebnem projektu pomoči za vsakega otroka posebej (Čačinovič Vogrinčič 2006: 96).

Cilji so jasni: omogočiti otroku novo, boljšo možnost za življenje in razvoj. Ravnanje po socialnoekološkem načelu, v tem okviru pomeni povezati v edinstveno nosilno mrežo zelo raznolike, za pomoč otroku pomembne ljudi. Stroka mora zagotoviti vzpostavitev mreže, saj se v socialnem delu izdela projekt, s katerim opredelimo deleže vseh udeleženih v problemu pri projektu iskanja rešitev, varovalnih in podpornih mehanizmov, predvidenih rokov (Čačinovič Vogrinčič 2000: 77).

V socialnem delu opredeljujemo pomoč kot vodenje k novemu socialnemu učenju, okrevanju, odkrivanju novih otrokovih možnosti in virov, učinkovitem umeščanju otroka v okolje in sodelovanju. Socialno delo vzdržuje delovni odnos z nenehnim soočanjem za projekt, ki omogoča drsenje v prepad, v nemoč. Otrok z odklonskim vedenjem vzbuja zavračanje in strah, zaradi tega, je težje vzpostaviti posebni projekt pomoči za otroka (Čačinovič Vogrinčič 2000: 77).

Čačinovič Vogrinčič (2000: 78) trdi: *"Učinkovita pomoč otrokom, ki pripadajo tej ranljivi in rizični skupini, je pomembna tema v socialnem delu. Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah nas obvezuje tudi v stroki socialnega dela, da preverimo in izboljšamo svoj delež pri zagotavljanju pravic otroka."* V delovnem projektu pomoči morajo dobiti otrokove pravice zelo uresničljivo in konkretno vsebino: skupaj z otrokom jih določimo, ugotovimo kdo jih bo lahko zagotovil in na kakšen način. Pomoč je učinkovita, če razberemo želen razplet v smeri zagotavljanja otrokovih pravic (Čačinovič Vogrinčič 2000: 78).

Čačinovič Vogrinčič se je oprla na izraz "an appreciative ally", ki ga je uporabil William C. Madsena (1999: 15-17) in z njim določila izraz odgovoren in spoštljiv zaveznik, s pomočjo katerega je ubesedila vlogo odraslih v razmerju do otrok. Socialni delavci smo na splošno odgovorni in spoštljivi zavezniki uporabnikov, ki se soočajo z različnimi življenjskimi težavami in stiskami. Uporabniki so eksperti iz izkušenj, sogovorniki, udeleženi v problemu in rešitvi (Čačinovič Vogrinčič et. al. 2005: 8).

Čačinovič Vogrinčič (2000: 78) pravi, da je naloga socialnega delavca, da otroka spoštuje kot sogovornika. Otrok potrebuje odrasle, ki mu zagotavljajo in vzpostavijo pravico, da je slišan in da ga jemljejo resno, pravico do vseh čustev in pravico do resničnosti. Na takšen način mu strokovnjaki zagotovijo zastopnike, zagovornike in v neki fazi projekta pomoči tudi varuha. Ko raziskujemo življenjski svet uporabnikov je naša naloga, da opravimo analizo pripovedi ekspertov iz izkušenj in seveda upoštevamo tudi zbrane podatke od ostalih udeležencev v dogajanju. Po Poštrak (2001: 214, 215) se otrok poskuša čim bolje znajti oz. poskuša preživeti

v tem kompleksnem simbolnem svetu. Zato razvija različne strategije življenja ali strategije preživetja in različne oblike ravnanja. Z izrazom "strategija preživetja" imenuje vse tiste vzorce, načine ali oblike delovanja, komuniciranja, ravnanja, vedenja, ki jih je posameznik v dosedanjem življenju razvil. Oseba razvije strategije ravnanja ali preživetja na podlagi svojih razlag o pomenih dogajanja in predstavah o resničnosti. Različne predstave si ustvarja z razlagami simboliziranih vsebin, ki jih je ponotranjila ali ji jih posredujejo drugi. Poštrak (2015: 271) ugotavlja, da so procesi ponotranjenja v zgodnji dobi intenzivnejši in jih imenujemo "socializacija". Poštrak (2015: 271) pravi: *"Po Meadu v prvi fazi socializacije, imenovani igra, ko se še ni vzpostavil osebni jaz, oseba bolj ali manj neselektivno in nereflektirano ponotranji vsebine iz okolja. Organizirana igra pa je faza socializacije, ko je osebni jaz že vzpostavljen, ko se oseba že zaveda sama sebe, ko se reflektira, "misli sama sebe" preko notranjega dialoga med osebnim in družbenim jazom. Takrat se vzpostavijo temelji za samoaktivnost. Vendar se šele v puberteti osebni ali delujoči jaz razvije v taki meri in obsegu, da se lahko vse bolj kompetentno odloča o sebi, drugih in svetu."*

Z mladostnikom moramo vzpostaviti primerno komunikacijo, ki vsebuje jezik opogumljanja in sprejemanja. Pomembno je, da je pogovor spoštljiv, da razumemo potrebe mladostnika, da izhajamo iz jasno opredeljene vloge in odgovornega in spoštljivega zaveznika. Kot kompetentni strokovnjaki s to vednostjo in znanjem za delo utemeljimo in zgradimo svojo avtoriteto. Skupaj z otrokom ali mladostnikom gradimo njegovo sposobnost odgovornosti zase in za svoje življenje, pri čemer upoštevamo njegov življenjski svet. Ukrepe mora razumeti kot prevzemanje odgovornosti za lastna dejanja in njihove posledice, zato jih dorečemo in oblikujemo skupaj z njim. Pri tem se opiramo in izhajamo iz razvitih doktrinarnih načel sodobnega socialnega dela, katera moramo celovito udejanjati in jih dobro razumeti (Poštrak 2015: 278).

Socialno delo z družino je pomembna in posebna naloga znotraj edinstvenega projekta za otroka. Otrok z odklonskim vedenjem in njegova družina je v resnični stiski. Ta stiska so najprej pojavi v osramočenosti, saj je otrokovo odklonsko vedenje viden dokaz, da je staršem vzgoja spodletela, saj otrok ne upošteva družbenih norm in vrednot. Upravičeno jih skrbi otrokova prihodnost in tudi zato so v stiski. Starši pogosto dejansko nimajo dovolj moči, da bi svoje otroke uspešno varovali in vodili (Čačinovič Vogrinčič 2000: 78).

Čačinovič Vogrinčič (2000: 78, 79) pravi: *"Pomoč je nujna, da bi se zmanjšali občutki osramočenosti in krivde in da bi se povečala učinkovitost staršev. Predmet socialnega dela z družino je pomoč družini pri reševanju kompleksnih socialnih problemov. Ključni pojmi so pomoč, reševanje problema, iskanje novih rešitev prek socialnega dela in tako, da se mobilizira*

moč družine same. V osnovi gre vedno za projekt sodelovanja, ki se ustvari na sporazumevanju, dogovarjanju in skupnem iskanju rešitev, da bi udeleženi v problemu postali udeleženi v rešitvi."

Vsakič je prva naloga vzpostavitev odnosa s socialnim delom. Ta temelji na instrumentalni definiciji problema: naloga socialnega delavca je, da omogoči pogovor, v katerem bo vsak družinski član imel možnost vstopiti vanj s svojim pogledom na problem, temu bo socialni delavec podal strokovno razlago in pričel s procesom formulacije delovne definicije uresničljivega, možnega. Koncept pomoči izhaja iz paradigmatske predpostavke, da morajo sodelovati pri oblikovanju rešitve tisti, ki so udeleženi v problemu. Vloga socialnega dela je najprej vzpostaviti sodelovanje, ki je pogoj za izkušnjo sodelovanja. Ključna naloga v delovnem odnosu socialnega dela je zastavitev projekta rešitve: ljudje poiščejo našo pomoč, ko imajo težave pri iskanju rešitve v določeni življenjski situaciji in v socialnem delu soustvarjamo projekt pomoči, s katerim rešitve definiramo, razširimo, kot pravi Čačinovič Vogrinčič (2000: 79).

S konstruktivističnimi smernicami za socialno delo lahko povzamemo vse elemente delovnega odnosa v socialnem delu ali z njimi definiramo pogovor, ki začne ustvarjati nov projekt: spoštujemo enkratnosti osebne izkušnje, ustvarjamo pogoje, pri katerih je unikatnost izhodiščna raziskovalna točka, dodamo strokovno vodenje, vzdržujemo in uvajamo razumevanje, da bi soustvarili uspešno dogovarjanje. Socialno delo se dogaja v sedanjosti, ko se srečamo in soočamo, prevajamo in mobiliziramo. Ta naloga socialne delavke se imenuje osebno vodenje, saj pogovor vodimo k dogovorjenim rešitvam, ciljem in oblikam pomoči. Socialni delavec vzpostavlja in ustvarja pogoje za nove izkušnje in se osebno odziva v razmerjih z uporabniki. Ima vlogo katalizatorja, saj raziskuje nove poti, tehta preizkušene rešitve, prispeva potrebne informacije. Ima tudi vlogo udeleženega opazovalca, saj v delovni odnos vnaša izkušnjo oblikovanja in spreminjanja odnosov, kot elementov delovnega postopka (Čačinovič Vogrinčič 2000: 79, 80).

Po Čačinovič Vogrinčič (2000: 80) je družina najprej nagovorjena na ravni dela, ravni dejavnosti, v iskanju rešitev s pomočjo koncepta instrumentalne definicije problema. Nato je nagovorjena na ravni družinske dinamike: socialni delavec je pozoren na način medsebojnega ravnanja družinskih članov. V delovnem projektu nismo osredotočeni samo na iskanje rešitev in deležev posameznih družinskih članov v njih, temveč tudi nujno na to, kako bodo planirane rešitve spremenile družinske vloge, pravila, kako bodo prizadevale posameznikove potrebe po

povezanosti in avtonomiji, kako bodo posegale v hierarhijo moči. Naloga socialnega dela je prispevati k večji razvidnosti družinske dinamike.

Po Čačinovič Vogrinčič (1998: 80-82) je najprej naloga terapevta, ki rešuje problem družine, da omogoči vsem udeleženim sodelovanje v komunikaciji o problemu in ustvarja pogoje, da ima vsak možnost izraziti svoje razumevanje problema. Problem družine je problem vseh in vsi ga morajo eksplicirati, da bi se odkril. Tudi terapevtske naloge dobijo vsi, saj mora vsakdo prispevati k rešitvi. Terapevt deluje v dveh smereh. Ena je spreminjanje na ravni analognih komunikacij, zato da bi se spremenila metafora, ki je pravzaprav simptom problema. Koščki digitalnih komunikacij dobijo svoj prostor v celoti analognih problemov. Sprememba metafore zahteva spreminjanje analognih komunikacij, ki omogoča reorganizacijo skupine in rešitev problema. Drugo smer predstavljajo intervencije v hierarhijo organizacije družinske skupine. Posegi v strukturo moči oz. v hierarhijo družinske skupine so temeljna naloga terapevta. Njegova naloga je, da spremeni sekvence vedenja in s tem strukturo družine. Gre za odkrivanje koalicij, ki gredo preko hierarhičnih stopenj, saj tako reševanje hierarhičnih razlik, še posebno, če je trajno, povzroča hude motnje v družinski organizaciji. Gre torej za urejanje ali preurejanje hierarhičnih odnosov. Terapevt posega v ponavljajoča se dejanja, da bi jih zrahljal, spremenil. Terapevt pristane na problem, ki ga formulira družina. Ne skuša ga ne pojasniti, ne preformulirati. Spremeni le sekvenco dejanj, tako da je zdaj mogoče razrešiti problem, ki ga prej družina sama ni mogla.

Socialno delo je projekt, s pomočjo katerega družina vzpostavi proces sodelovanja, v katerem se starši na novo učijo ravnanja z močjo, vzpostavljanja povezave med starši in sicer za otroka, ne zoper njega, ohranjanja generacijskih razlik. Uspešne strategije dela z družino nagovorijo notranjo stisko, krivdo, sram in ustvarijo pogoje za učenje novega ravnanja. Zato je potreben strokovnjak, ki krepi moč družine. Vendar družina potrebuje tudi socialno mrežo, umeščenost v socialno okolje, smiselni prostor v svetu, v katerem živi. Zato se učinkovita intervencija ne konča znotraj družine. Učinkovito socialno delo soustvari nove možnosti za udeleženost družine v šoli, skupnosti (Čačinovič Vogrinčič 2000: 80).

Če hočemo učinkovito poseči v življenje otroka moramo upoštevati njegovo socialno mrežo, ki je lahko ključen vir pomoči. Otrok ne živi samo v družini, zato na njegovo življenje nimajo vpliva samo starši in stroka. V otrokovi socialni mreži lahko najdemo vir moči, samospoštovanja, prijateljstva, ali pa vir pritiskov in stresov, ki so za dober razplet pomembna ovira. Pomembna naloga socialnega dela je mobilizacija, raziskovanje, odkrivanje obstoječe socialne mreže otroka ali pa soustvarjanje nove socialne mreže. Za vsak projekt pomoči

socialnega dela je koristno vedeti, ali in na kakšen način je socialna mreža otroku vir pomoči v stiski, kakšne dragocene izkušnje mu daje, da odloča o svojem življenju. Če strokovnjaki sodelujemo z otrokovo socialno mrežo nam olajša razumevanje njegovih potreb in posledično odkritje učinkovitih rešitev. S sodelovanjem nam je omogočena odstranitev ovir, ki preprečujejo spremembe. Otrokova socialna mreža je dragocen vir moči v projektu rešitev. Dobro sodelovanje lahko ima odločilen vpliv na učinkovitost rešitve, pravi Čačinovič Vogrinčič (2000: 82).

Čačinovič Vogrinčič (2006: 57) trdi, da odločitev za delo iz perspektive moči pomeni najprej, delo na povečanju socialne moči posameznika, družine in individualni oz. družinski kompetentnosti za premagovanje problemov, in naslednja, odkritju in uporabi posameznikovih in družinskih virov moči. Delamo tudi v institucijah in socialni mreži, kjer je možno doseči želene spremembe, na drugi strani pa v delovnem odnosu raziskujemo uporabnikove zmožnosti, pretekle dobre izkušnje, njihove močne strani, in od tam izhajamo s projektom pomoči.

Čačinovič Vogrinčič (2000: 83) trdi: *"Socialno delo pomeni strokovno pomoč pri tem, da dobi družina, otrok, več moči. Vir moči je najprej izkušnja, da je človek kompetenten za svoje življenje, izkušnja o spoštovanju in dostojanstvu. Dialog, ki raziskuje, odkriva uresničljive alternative, je vir moči. V stroki moramo izpeljati premik, ki ga je doktrina že oblikovala: premik od ugotavljanja problemov in nemoči k izvajanju strategij dodajanja moči."*

Saleebey (1992: 3) pravi, da na perspektivi moči temelječa praksa, pomeni, da so vsa ravnanja socialnega delavca utemeljena s tem, da pomaga olepšati, odkriti, uporabiti in raziskati uporabnikove vire in moč, ko mu pomaga, da razbije okove oviranosti in nesreč, uresniči svoje sanje in doseže svoje cilje.

Po Čačinovič Vogrinčič (2000: 84, 85) Saleebey (1997) predstavi Leksikon moči, v katerem je opisanih sedem temeljnih načel in konceptov socialnega dela iz perspektive moči. Ti so: sodelovanje in dialog, celostnost in zdravljenje, moč okrevanja, včlanjenost, dodajanje moči, verjeti oz. izogibati se skeptičnosti. Dodajanje moči je postopek, v katerem podpiramo posameznike, skupine, družine, da odkrijejo in razširijo svoje vire v sebi in okoli sebe. Moč posameznika se odkrije in podpre v skupnosti. Spoštovanje človekove potrebe po včlanjenosti, da je cenjen in odgovoren član skupnosti, in v primeru da ni ukoreninjen in nima komu pripadati in kje biti, je to strokovna naloga, da mu pomaga biti včlanjen in zato varen, kar je prvi korak k moči. Temeljno spoznanje okrevanja je, da so ljudje sposobni premagati težke življenjske udarce in da ti udarci ne vodijo vedno le v nemoč in patologijo. Zdravljenje je sposobnost

človeka, da ozdravi. Za socialno delo je to nov izziv: spoznanje, da imamo ljudje notranjo modrost, da prepoznamo, kaj je dobro za nas. Edini način za prepoznavanje in odkrivanje lastne moči so sodelovanje in dialog, soočanja in srečanja. Dialog in sodelovanje, kot vir moči, tudi moči za okrevanje, povezujemo z etiko udeleženosti v soustvarjanju nove zgodbe v življenju na podlagi razumevanja, sporazumevanja, dogovarjanja. Verjeti uporabnikom ali jim priznati pravico do resničnosti, odpovedati se dvomu v sporočilo, je težka naloga, s katero se moramo soočiti in naučiti ravnati v socialnem delu.

Čačinovič Vogrinčič (2000: 85, 86) pravi, da dodajamo leksikonu moči nove strategije za prakso socialnega dela, ki vključuje opolnomočenje družine in razširja znanje o socialnem delu. Uporabljamo naslednje strategije: usposabljanje, povezovanje in kataliziranje. Pri usposabljanju predpostavljamo, da ima družina svoje vire, vendar za njihovo uporabo potrebuje pomoč. Vsebuje začetne aktivnosti socialnega delavca, ki usposabljajo družino, da bi zmogla uporabiti lastne vire. Pri povezovanju izhajamo iz predpostavke, da je družina sposobna povečati svojo moč, v primeru da se poveže z drugimi s podobnimi težavami, s katerimi postanejo člani skupine za samopomoč in tako prispevajo k novim pogledom na problem, odkrivanju učinkovitejših rešitev. Kataliziranje temelji na predpostavki, da družine potrebujejo dodatne vire, da bi lahko uporabile svoje trenutne vire moči.

Perspektiva moči nas usmerja v skupnost, v realen družinski svet, v katerem je potrebno povezati, poiskati ali na novo zgraditi odnose, možnosti in pogoje (Čačinovič Vogrinčič 2000: 86).

2 Problem

Odrasli so bili tolikokrat deležni očitkov, da svoje otroke vzgajajo preveč trdo in nepopustljivo, da so se danes začeli nagibati v drugo skrajnost, s čimer naj bi popravili prejšnje napake. Vendar pa se je kmalu izkazalo, da dobrotljiva ljubeznivost in popustljivost ustvarjata zelo resne družbene probleme, čeprav otroku nekoliko olajšata življenje. V preteklosti smo vzgajali predvsem trdega dela vajene in odgovorne otroke, ki pa so bili hkrati nesamozavestni in negotovi, na vsakem koraku jih je preganjal občutek manjvrednosti in krivde. Danes lahko opazimo, da se veliko več otrok izogiba odgovornosti, nenehno kaj zahteva in nima tako razvitih delovnih navad, kot so jih imele pretekle generacije. Pritožujejo se nad dolgočasjem in pomanjkanjem pravih življenjskih smotrov. Zavedajo se svoje nebogljenosti, a so tudi premalo samozavestni, da bi ukrenili karkoli – razen tega, da svojim staršem postavljajo nove in nove zahteve. To je zelo strnjena podoba mnogih današnjih otrok s čustvenimi težavami, njihovi starši ugotavljajo, da otroci ne dozorevajo v neodvisne in srečne odrasle ljudi, v kakršne so jih, kot so menili, vzgajali (Hauck 1988: 47).

Past sodobnega starševstva je priljubljen permisivni vzgojni slog, saj je danes vedno več otrok, ki vedno nekaj zahtevajo, ne cenijo kar jim je dano, niso sposobni empatije, nimajo občutka za potrebe drugih in jih ne spoštujejo, ne upoštevajo pravil in so nezahtevni do sebe. Starši otroku popuščajo in se ne vmešavajo, ter tako ustvarjajo na videz demokratično vzdušje. Tudi soočanje z vlogo starša za partnerja predstavlja past sodobnega starševstva, saj se nenadoma znajdeta v celodnevni negi in skrbi za otroka. Drug drugemu nista več na prvem mestu, saj sta postala družina. Otrok je venomer navzoč in posledično imata manj časa, ki ga lahko preživita sama in ga nujno potrebujeta za ohranitev dobrega partnerskega odnosa.

S pomočjo raziskave želim ugotoviti kako uspešno so se anketiranci soočili z vlogo starša in kako je prihod otroka vplival na partnerski odnos. Zanima me, v katerem vzgojnem slogu vzgajajo svoje otroke, ali imajo težave pri vzpostavljanju avtoritete in postavljanju meja. V tem sklopu sem imela v mislih razvajanje otrok, ki ima za posledico njihovo zmanjšano samostojnost in občutek odgovornosti. Moj cilj je ugotoviti tudi kako je pri nas razširjeno protektivno otroštvo in s tem pomembnost otrokovega uspeha za starše. Ugotoviti želim koliko je staršev, ki se srečujejo s katero od težav, ki so posledica permisivnega vzgojnega sloga in koliko je še pristašev le-tega. S tem želim tudi ugotoviti kako primerno vzgajati otroka, da bo odrastel v odgovornega, uspešnega, samozavestnega, sposobnega empatije, čustveno zrelega posameznika, ki bo spoštoval in cenil druge ljudi.

Z raziskavo želim preveriti naslednje hipoteze:

- Hipoteza 1: Več kot polovica anketirancev bo odgovorilo, da sta se s partnerjem načrtno odločila za starševstvo.
- Hipoteza 2: Vsaj 30 % anketirancev bo zagovarjalo permisivni vzgojni slog.
- Hipoteza 3: Vsaj 30 % staršev bo mnenja, da avtoriteta ni pomembnejša od prijateljstva z otrokom.
- Hipoteza 4: Več kot 30 % anketirancev bo odgovorilo, da imajo občasne težave pri upoštevanju dogovorjenih meja.
- Hipoteza 5: Pri več kot polovici anketirancev bo protektivno otroštvo precej razširjeno.

3 Metodologija

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je glede na vrsto zbranih podatkov *kvantitativna*, saj sem zbrala številčne podatke o pojavu, ki me zanima. Analizirala jih bom s pomočjo statističnih metod.

Raziskava je tudi *deskriptivna ali opisna*, ker je moj namen količinsko oceniti ali opredeliti osnovne značilnosti proučevanega pojava, ali priti do spoznanja o jakosti ali obstoju povezave med dvema ali več pojavi. Preden se lotimo izvajanja opisne raziskave moramo točno vedeti, katere značilnosti nas bodo sploh zanimale oz. katere so pomembne za raziskavo. Jasno formuliramo hipoteze, ki so običajno v obliki trditev in se nanašajo na razširjenost nekega pojava, njegovo intenziteto, pogostost, stopnjo. Lahko pa v njih izražamo domneve o povezavah med različnimi značilnostmi. Z opisno raziskavo navadno ugotovimo zvezo ali odnos, ne pojasnjujemo kaj se skriva za to zvezo. Pri tej vrsti raziskave si prizadevamo, da bi prišli do točnih kvantitativnih opisov pojavov in zvez med njimi, zato uporabljamo standardizirane postopke, ki smo jih prej preizkusili (Mesec 2009: 81, 82).

Raziskava je *izkustvena ali empirična*, saj bom s standardiziranim vprašalnikom zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo, ki ga bom uporabila za preverjanje hipotez. Ta raziskava izhaja iz teoretičnega razmišljanja (Mesec 2009: 84).

3.2 Spremenljivke, indikatorji in pričakovane vrednosti

Spremenljivka	Indikator	Vrednost
1. Spol	Spol	ženski/moški
2. Starost	Označen odgovor	- do 20 let - 21 – 25 let - 26 – 30 let - 31 – 40 let - 41 let ali več
3. Starost otroka/otrok	Navedena starost v letih	1 – 18 let
4. Izobrazba	Označen odgovor	- Osnovna šola ali manj - Srednja šola - Višja, visoka šola - Univerzitetna izobrazba ali bolonjska druga stopnja - Znanstveni magisterij ali doktorat
5. Načrtna odločitev za starševstvo	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam

6. Uspešnost usklajevanja in dogovarjanja med partnerjema	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
7. Uspešnost soočenja z odgovornostjo za dobrobit otroka	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
8. Kaznovanje in nagrajevanje otroka	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
9. Svobodno odločanje otroka o svoji vzgoji	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
10. Pogovor z otrokom o problemih in potrebah	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
11. Kaznovanje otroka z distanco	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
12. Fizično kaznovanje otroka	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
13. Vzgoja z dobrim zgledom	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
14. Čustveno stabilen in pozitiven odnos	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
15. Jaz odločam in otroku nisem dolžen pojasnjevati	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
16. Vključenost otroka v skupno dogovarjanje	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
17. Podpiranje otroka pri hobijih	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
18. Iskanje pomoči v socialni mreži	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
19. Iskanje pomoči v literaturi	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
20. Doslednost pri upoštevanju meja	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
21. Otrokovo upoštevanje postavljenih meja	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
22. Starš otrokov prijatelj	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
23. Otrokovo spoštovanje in upoštevanje zahtev	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam

24. Očitki razvajenosti otroka	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
25. Ugajanje otroku kot starš in izpolnjevanje želja	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
26. Otrokovo nenehno zahtevanje in glasno nasprotovanje	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
27. Izbirčnost, neodločnost otroka	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
28. Otrok mora doseči najvišjo možno izobrazbo	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam
29. Strah pred otrokovo bolečino	Označen odgovor	- Se ne strinjam - Se delno strinjam - Se strinjam

Tabela 1: Spremenljivke, indikatorji, pričakovane vrednosti

V raziskavi sem uporabila anonimni anketni vprašalnik, ki je vseboval 28 vprašanj. Izdelala sem ga sama, s pomočjo spletne ankete 1KA. Tipi vprašanj so bili polodprti in zaprti. Prva štiri vprašanja so se nanašala na demografske podatke. Pri njih sem uporabila *nominalno lestvico*, saj po Mesec (2009: 114) njihovih vrednosti ne moremo izražati s številkami, ampak jih opisujemo z besedami. Ostalih 24 vprašanj pa se je navezovalo na naslednja področja: soočanje z vlogo starša, vrsta vzgojnega sloga, avtoriteta staršev, upoštevanje meja, razvajenost in pojav protektivnega otroštva. Anketiranci so izražali svoje mnenje, stališča, strinjanje z določenimi trditvami, s pomočjo *ocenjevalne lestvice (lestvice subjektivnega ocenjevanja)*. Mesec (2009: 121) trdi, da na ta način preprosto izmerimo lastnost tako, da ji pripišemo določeno število (označimo določeno stopnjo), ne da bi pri tem izrecno navedli kriterij primerjave. Uporabljena je bila tudi *lestvica nedefiniranih pojmov*, saj nisem predhodno definirala kakšne morajo biti določene lastnosti. Podatke sem pridobila tudi s pomočjo *lestvice opisov vedenja (lestvica objektivnih indikatorjev)*, ki po Mesec (2009: 123) ustvarja možnost, da pri vsakem indikatorju označimo kako pogosto se pojavlja pri kaki osebi, npr.: pogosto, redko, nikoli. Preštejemo koliko teh vedenj se pojavlja pri dani osebi oz. kako pogosto se pojavlja kakšno vedenje.

3.3 Opis vzorca

Moja ciljna skupina so bili vsi starši, ki imajo otroke stare od 1 do 18 let. V vzorec so bili zajeti vsi uporabniki interneta, ki so anketo zasledili na spletnem socialnem omrežju Facebook.

Uporabljen je bil *slučajnostni vzorec*, saj je bil po Mesec (2009: 146) način izbora vzorčnih enot tak, da je imela vsaka enota populacije enako verjetnost, da bo izbrana v vzorec. Enote z določenimi značilnostmi niso imele večjo možnost, da pridejo v vzorec, kot enote s kakšnimi drugimi značilnostmi. Vzorec je obsegal 517 anketirancev, vendar sem jih zaradi delno izpolnjenih vprašalnikov izločila 68. Osip je znašal 13,15 %. Za obdelavo primernih je bilo 459 celotno rešenih vprašalnikov.

3.4 Zbiranje podatkov

Opravila sem manjšo pilotno raziskavo, preden sem anketni vprašalnik objavila na spletu in s tem vsem uporabnikom omogočila dostop do njega. Vprašalnik sem najprej poslala štirim prijateljem, da bi odpravila njegove morebitne pomanjkljivosti. Želela sem preveriti, če so vprašanja jasna in razumljiva. Anketni vprašalnik sem objavila na spletu, natančneje na spletnem socialnem omrežju Facebook šele, ko je bilo potrjeno da je anketa razumljiva. Objava je bila javna in ni bila dostopna samo Facebook prijateljem. Poleg tega jo je nekaj mojih prijateljev delilo v različne skupine, kjer si starši izmenjujejo informacije in mnenja. S tem so veliko pripomogli, saj v nasprotnem primeru ne bi imela takšno število rešenih anket. Zbiranje podatkov je potekalo od 26.2.2017 do 22.4.2017.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Podatke sem kvantitativno obdelala in analizirala, s pomočjo spletne ankete 1KA ter s programsko opremo Excel in Word. Izdelala sem tabele in grafe, iz katerih so razvidni deleži odgovorov anketirancev. Obdelava je bila računalniška, razen pri enem vprašanju sem podatke sama preštevala. Veliko časa mi je vzelo ugotavljanje korelacij, da bi raziskala v kakšnem količinskem odnosu so različne značilnosti. Po Mesec (2009: 83) se moramo v zvezi z njimi varovati po eni strani, da korelacijo samo ugotovimo in jo navedemo, kot dejstvo, ne da bi to dejstvo skušali pojasniti, po drugi strani pa, da jo prenagljeno razložimo kot dokaz vzročne zveze med pojavoma, ki sta v korelaciji.

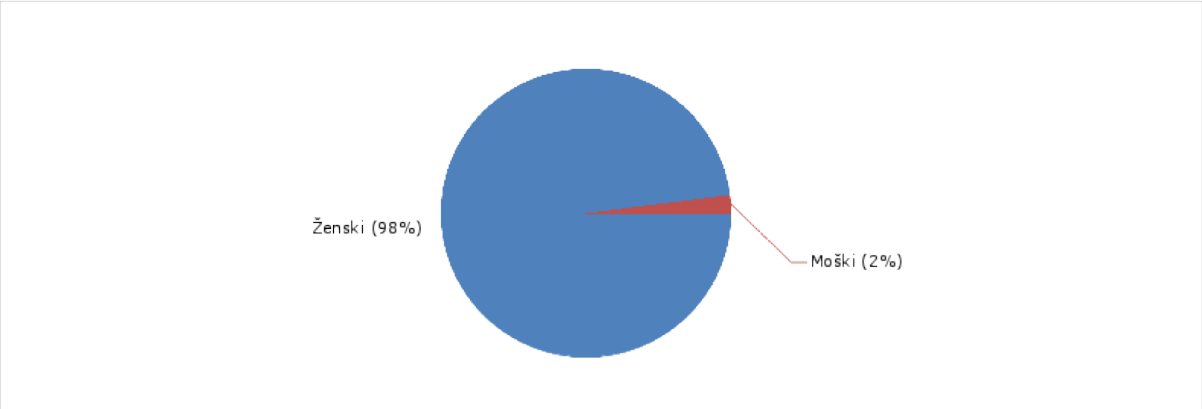
4 Rezultati

4.1 Podatki o anketirancih

4.1.1 Spol anketirancev

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Moški	9	2 %	2 %
Ženski	450	98 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 2: Spol anketirancev

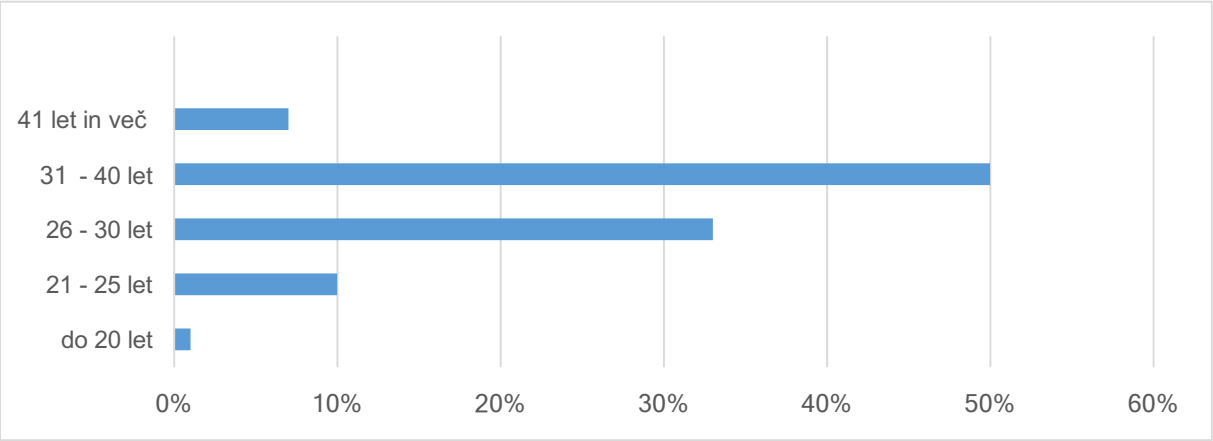
Graf 1: Spol anketirancev

Izmed vseh 459 anketirancev je 98 % žensk in 2 % moških. Za raziskavo je to precej slabo, saj prevladuje mnenje žensk. Razlika med odstotki je ogromna, kar je ena izmed pomanjkljivosti moje raziskave.

4.1.2 Starost anketirancev

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Do 20 let	4	1 %	1 %
21 – 25 let	46	10 %	11 %
26 – 30 let	150	33 %	44 %
31 – 40 let	229	50 %	93 %
41 let in več	30	7 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 3: Starost anketirancev

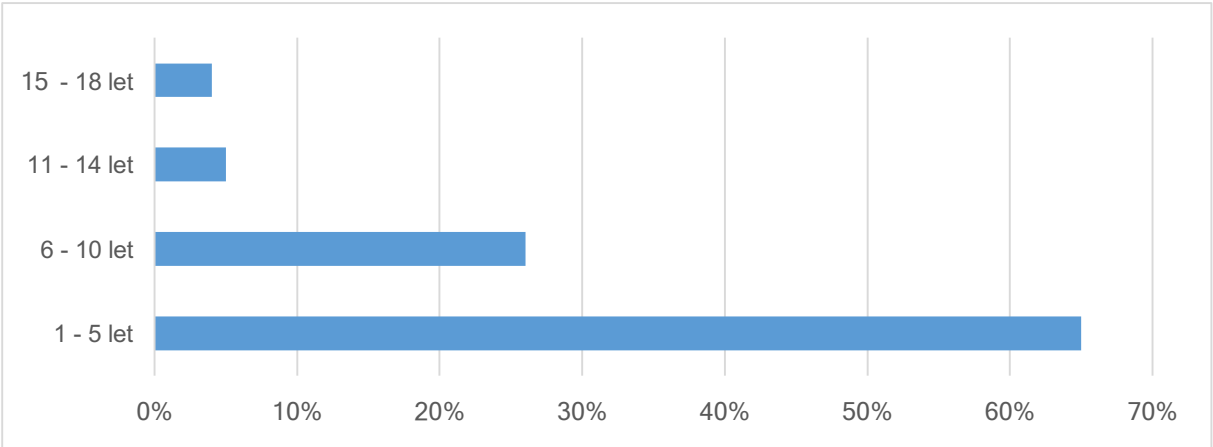
Graf 2: Starost anketirancev

V raziskavi ni bilo omejitev glede starosti anketirancev. Sodelovali so starši otrok starih od 1 do 18 let. Največ anketirancev in sicer kar 50 % je starih od 31 do 40 let. Sledijo anketiranci stari od 26 do 30 let s 33 %. Anketirancev starih od 21 do 25 let je bilo 10 %, 41 let ali več 7 % in najmanj anketirancev starih manj kot 20 let, ki jih je bilo samo 1 %.

4.1.3 Starost otrok anketirancev

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
1 – 5 let	481	65 %	65 %
6 – 10 let	195	26 %	91 %
11 – 14 let	38	5 %	96 %
15 – 18 let	27	4 %	100 %
Skupaj	741	100 %	

Tabela 4: Starost otrok anketirancev

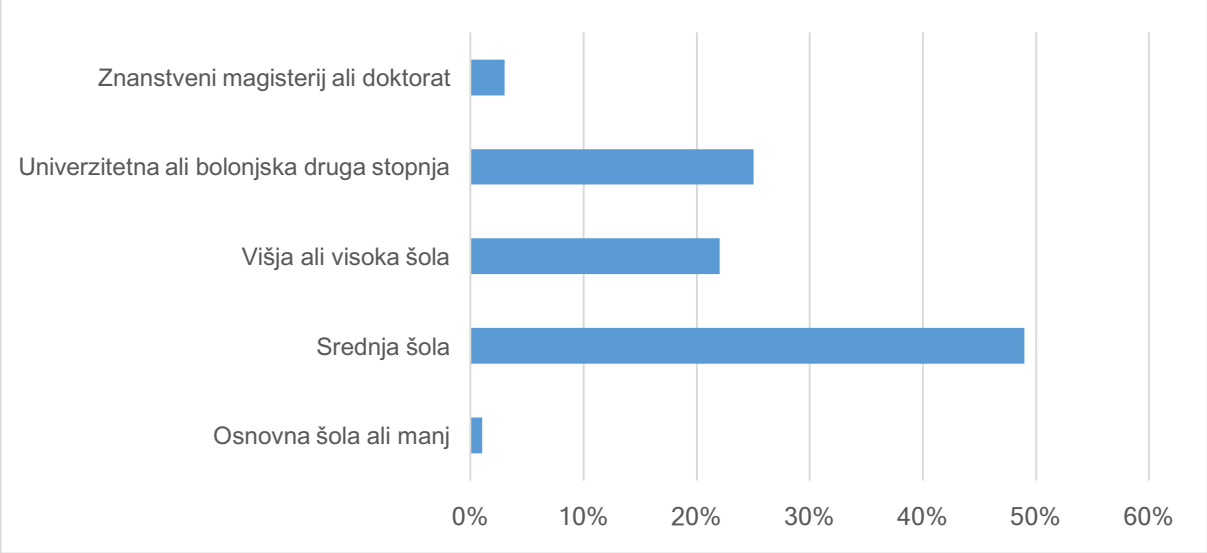
Graf 3: Starost otrok anketirancev

Anketiranci, katerih je bilo 459 imajo skupaj 741 otrok. V raziskavo je bilo vključenih največ staršev z otroki starimi od 1 do 5 let in sicer kar 65 %. Sledijo starši otrok starih od 6 do 10 let, ki jih je bilo 26 %. Precej manj je bilo vključenih staršev otrok starih od 11 do 14 let, ki jih je bilo samo 5 % in otrok v letih od 15 do 18 samo 4 %. Vprašanje je bilo odprto, zato sem podatke ročno preštevala.

4.1.4 Izobrazba anketirancev

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Osnovna šola ali manj	5	1 %	1 %
Srednja šola	225	49 %	50 %
Višja ali visoka šola	99	22 %	72 %
Univerzitetna ali bolonjska druga stopnja	117	25 %	97 %
Znanstveni magisterij ali doktorat	13	3 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 5: Izobrazba anketirancev

Graf 4: Izobrazba anketirancev

Prevladujejo anketiranci s končano srednjo šolo in sicer z 49 %. Sledijo anketiranci s končano univerzitetno izobrazbo ali bolonjsko drugo stopnjo s 25 %. 22 % anketirancev je opravilo višjo ali visoko šolo. Znanstveni magisterij ali doktorat ima 3 % anketirancev in samo 1 % jih ima opravljeno osnovno šolo ali manj.

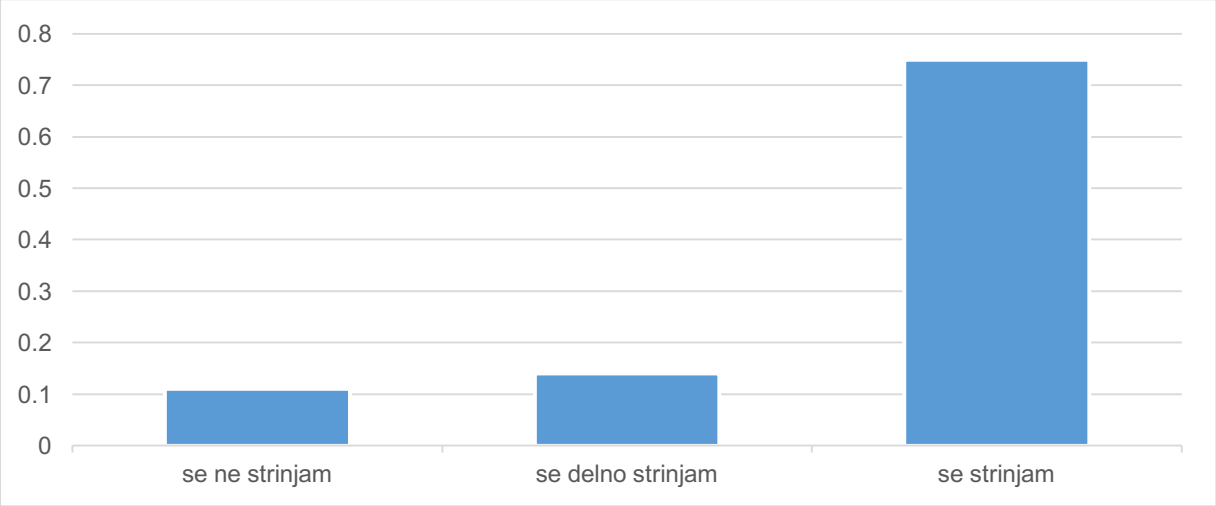
4.2 Preverjanje hipotez

- **Hipoteza 1: Več kot polovica anketirancev bo odgovorilo, da sta se s partnerjem načrtno odločila za starševstvo.**

To hipotezo sem si postavila zato, ker je splošno znano, da se v današnjem času vedno več parov načrtno odloči za starševstvo, saj nam le-to omogoča sodobna medicina. Zanimalo me je, koliko je danes še parov, ki tega pomembnega koraka ne načrtujejo in se prepustijo usodi.

Za starševstvo sva se s partnerjem načrtno odločila.			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	49	11 %	11 %
Se delno strinjam	65	14 %	25 %
Se strinjam	345	75 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 6: Načrtna odločitev za starševstvo

Graf 5: Načrtna odločitev za starševstvo

Iz tabele je razvidno, da se je 345 anketirancev s partnerjem načrtno odločilo za starševstvo, 65 jih ni točno opredeljenih ali sta s partnerjem načrtovala družino ali ne in 49 anketirancev jih te odločitve ni načrtovalo.

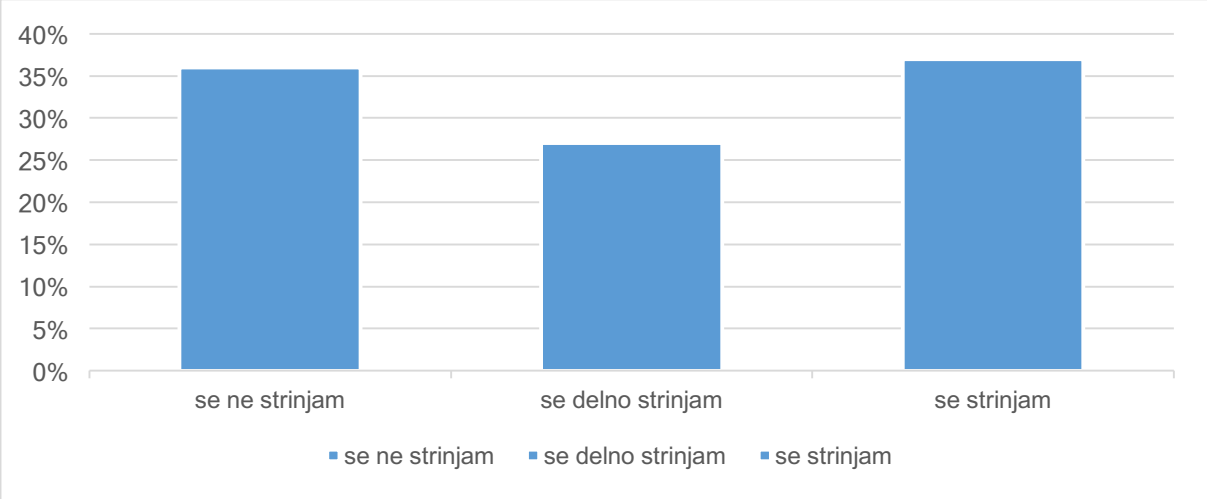
Hipotezo 1 lahko potrdim s pomočjo tabele in grafa. Razvidno je, da se je 75 % anketirancev s partnerjem načrtno odločilo za starševstvo, kar je še 25 % več kot polovica.

- **Hipoteza 2: Vsaj 30 % anketirancev bo mnenja, da želijo biti v prvi vrsti otrokovi prijatelji.**

To hipotezo sem si postavila v času pisanja teoretičnega dela te naloge. Velikokrat sem že slišala, da si starši želijo biti blizu s svojimi otroki in želijo biti njihovi prijatelji. Preveriti želim kaj o tem menijo anketiranci v moji raziskavi.

Starš mora biti v prvi vrsti otrokov prijatelj.			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	165	36 %	36 %
Se delno strinjam	125	27 %	63 %
Se strinjam	169	37 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 7: Starš otrokov prijatelj

Graf 6: Starš otrokov prijatelj

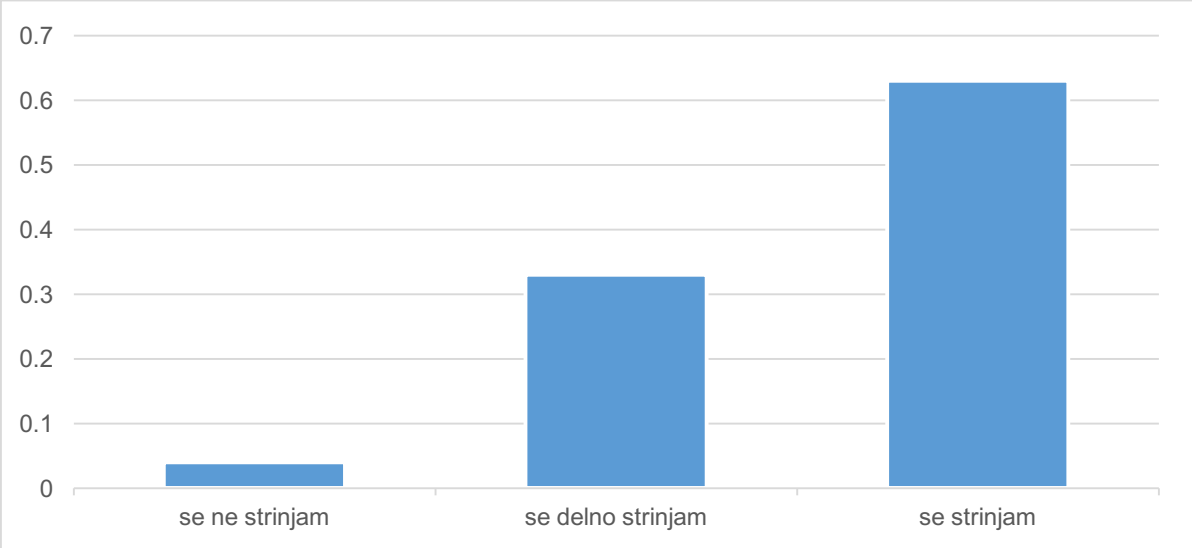
Iz tabele je razvidno, da se največ anketirancev strinja, da želijo biti v prvi vrsti otrokovi prijatelji, saj jih je kar 169 pritrdilo. S to trditvijo se 165 anketirancev ne strinja, kar so samo 4 manj. 125 anketirancev pa se delno strinja. Tukaj so si mnenja anketirancev zelo blizu.

Hipotezo 2 lahko potrdim s pomočjo tabele in grafa. Razvidno je, da je 37 % anketirancev mnenja, da morajo biti v prvi vrsti otrokovi prijatelji, kar je 7 % več kot sem predvidevala.

- **Hipoteza 3: Pri vsaj 30 % anketirancev bo iz odgovorov razvidno, da imajo občasne težave pri doslednosti glede upoštevanja dogovorjenih meja.**

Glede upoštevanja meja sem dosleden/a in ne popuščam.			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	19	4 %	4 %
Se delno strinjam	151	33 %	37 %
Se strinjam	289	63 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 8: Doslednost pri upoštevanju meja

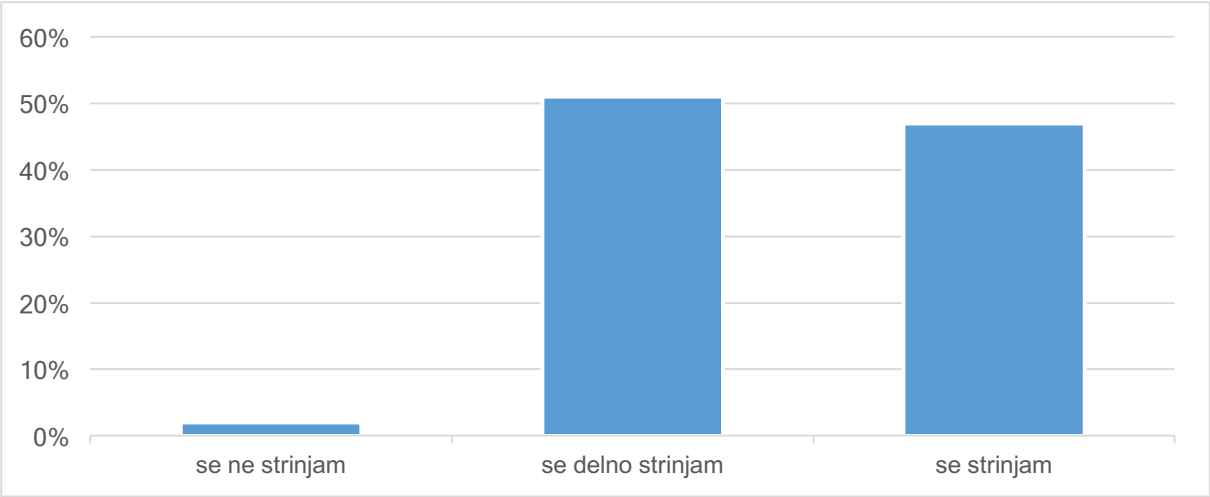

Graf 7: Doslednost pri upoštevanju meja

Iz tabele in grafa je razvidno, da je največ anketirancev glede upoštevanja meja doslednih in ne popušča, teh je kar 289. Občasno se pojavljajo težave pri 151 anketirancih, saj se s trditvijo delno strinjajo. Težave z doslednostjo in popuščanjem pa ima samo 19 anketirancev.

Moj otrok upošteva meje, ki mu jih postavim.			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	11	2 %	2 %
Se delno strinjam	231	51 %	53 %
Se strinjam	217	47 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 9: Otrokovo upoštevanje postavljenih meja

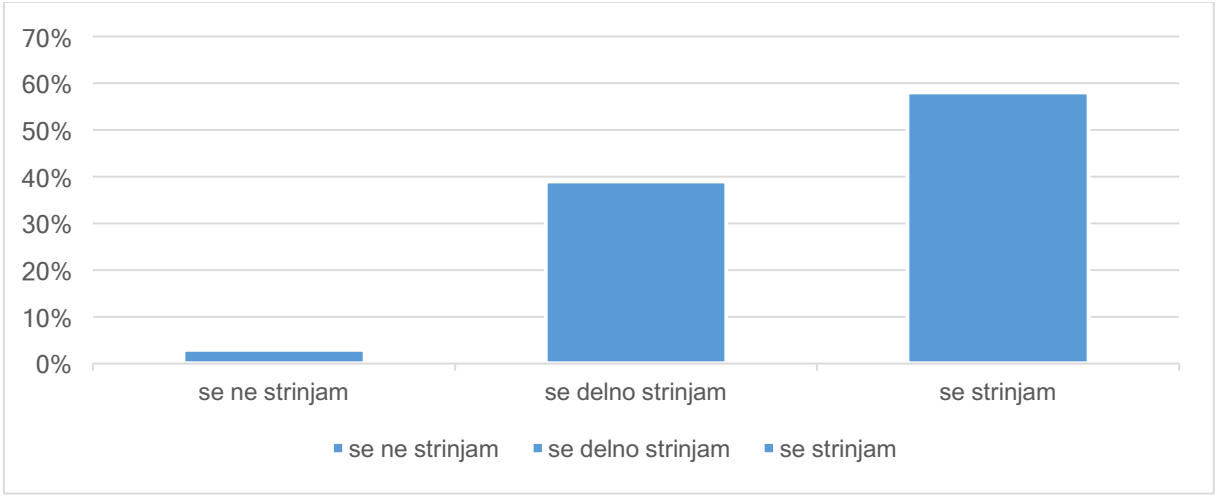

Graf 8: Otrokovo upoštevanje postavljenih meja

Iz tabele in grafa lahko razberemo, da se večina anketirancev delno strinja s trditvijo, kar pomeni, da njihov otrok občasno ne upošteva meje, ki so mu bile postavljene, teh je kar 231. Malo manj, 217 anketirancev se s trditvijo strinja, kar pomeni da se otrok drži postavljenih meja. Samo 11 anketirancev trdi, da njihov otrok ne upošteva postavljenih meja.

Moj otrok me upošteva in spoštuje, kadar od njega kaj zahtevam oz. pričakujem.			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	14	3 %	3 %
Se delno strinjam	180	39 %	42 %
Se strinjam	265	58 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 10: Otrokovo spoštovanje in upoštevanje zahtev

Graf 9: Otrokovo spoštovanje in upoštevanje zahtev

Iz podatkov je razvidno, da se največ anketirancev strinja, da njihovi otroci upoštevajo in spoštujejo, kadar od njih kaj zahtevajo oz. pričakujejo, teh je 265. 180 anketirancev se s trditvijo delno strinja, kar pomeni da imajo pri tem občasne težave. Samo 14 anketirancev pa se s trditvijo ne strinja, kar pomeni da njihovi otroci ne upoštevajo in spoštujejo njihovih zahtev.

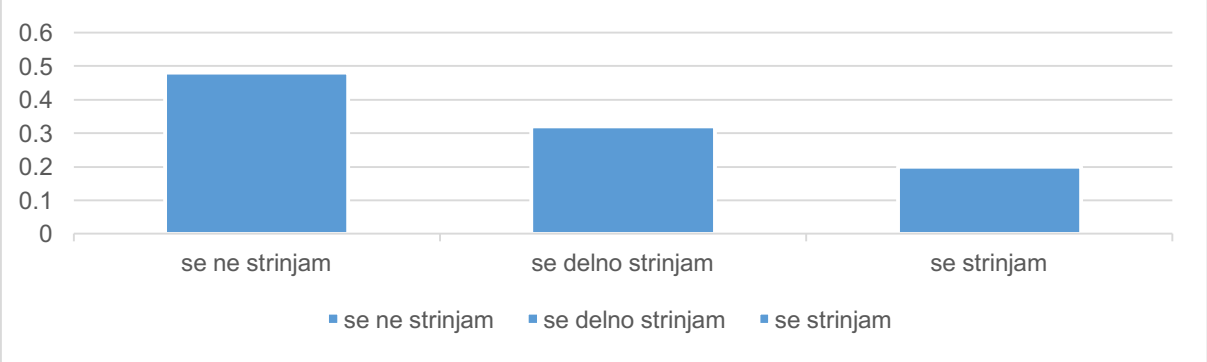
S pomočjo tabel in grafov lahko hipotezo 3 potrdim, saj se pri vseh trditvah delno strinja več kot 30 % anketirancev. Pri prvi trditvi je teh 3 % več, pri drugi pa celo 21 % več in pri tretji 9 % več.

- **Hipoteza 4: Pri vsaj 30 % anketirancev bo iz odgovorov razvidno, da imajo težave z razvajanjem otrok.**

Ta hipoteza mi je prišla na misel v času prebiranja literature pri oblikovanju teoretičnega dela te naloge. Menim, da se v to past starši hitro ujamejo v potrošniškem svetu, v katerem živimo danes in je težko preprečiti razvajenost otrok in tudi nas samih. Razvajenost je prav tako težko meriti, saj je izražena subjektivno glede na vsakega posameznega anketiranca. Zanima me, koliko je dejansko staršev med anketiranci, ki imajo resnične težave z razvajenostjo otrok, ki so precej izražene.

Ljudje mi očitajo, da svojega otroka preveč razvajam.			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	223	48 %	48 %
Se delno strinjam	146	32 %	80 %
Se strinjam	90	20 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 11: Očitki razvajenosti otroka

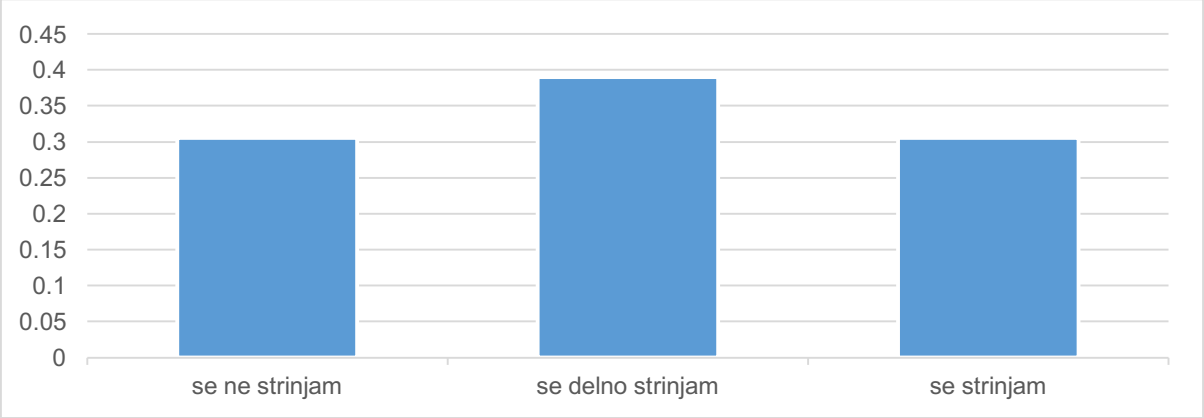

Graf 10: Očitki razvajenosti otroka

Iz tabele in grafa je razvidno, da 223 anketirancev trdi, da nimajo težav z očitki ljudi, da otroka preveč razvajajo. 146 anketirancev se s trditvijo delno strinja, kar lahko razumemo, kot da imajo s tem občasne težave. 90 anketirancev pa se s trditvijo strinja, kar pomeni, da prejemajo te očitke od drugih ljudi.

Trudim se otroku izpolniti čim več želja in mu ugajati kot starš.			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	140	30,5 %	30,5 %
Se delno strinjam	179	39 %	69,5 %
Se strinjam	140	30,5 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 12: Ugajanje otroku kot starš in izpolnjevanje želja

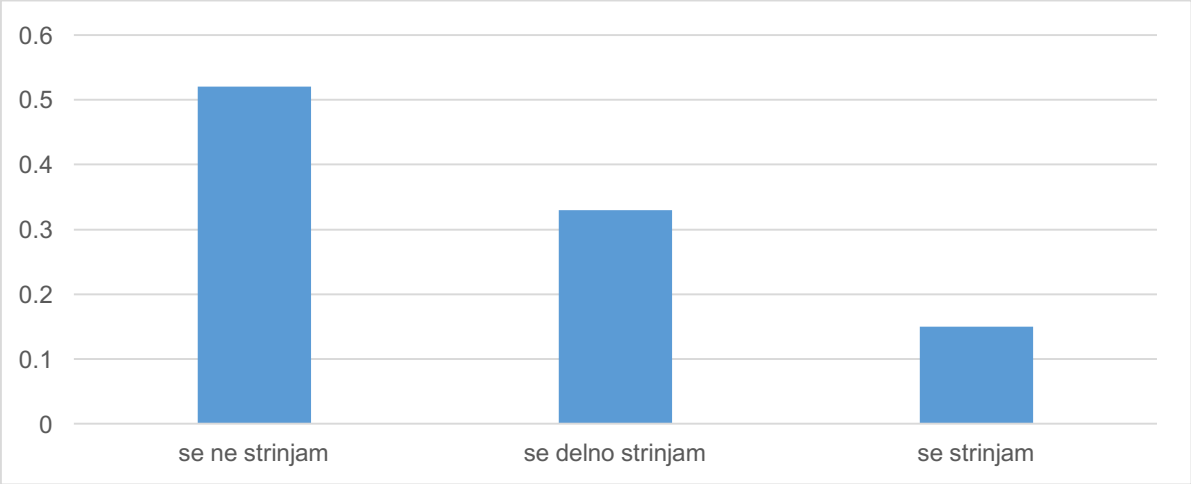

Graf 11: Ugajanje otroku kot starš in izpolnjevanje želja

Pri tem vprašanju je bilo izenačeno število odgovorov anketirancev, 140 se jih je strinjalo s trditvijo in 140 se jih ni strinjalo z njo. Delno se je strinjalo s trditvijo 179 anketirancev.

Moj otrok nenehno kaj zahteva in če mu ne izpolnim želja, glasno nasprotuje.			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	239	52 %	52 %
Se delno strinjam	152	33 %	85 %
Se strinjam	68	15 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 13: Otrokovo nenehno zahtevanje in glasno nasprotovanje

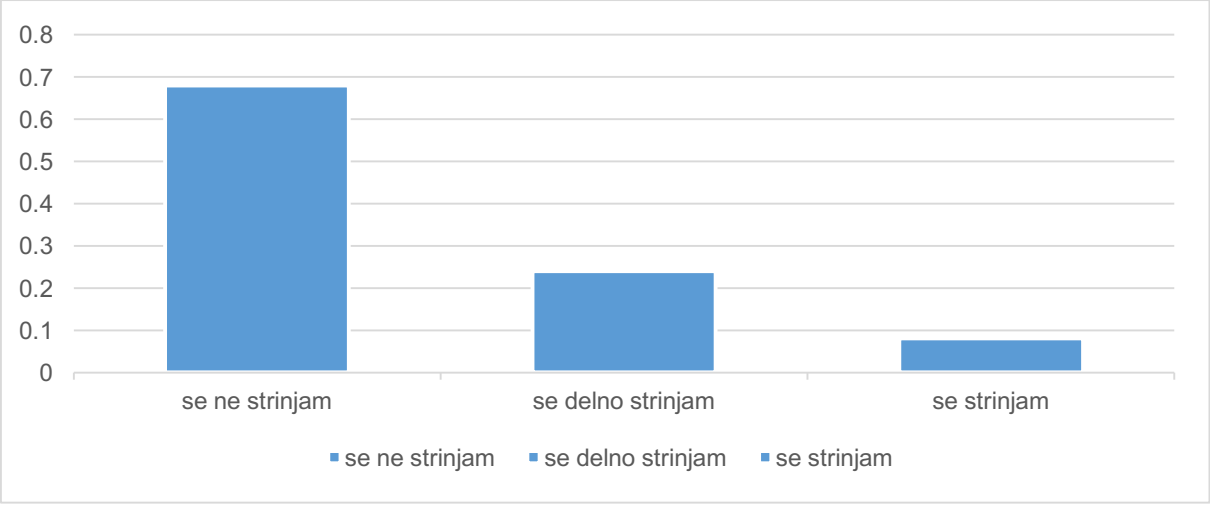

Graf 12: Otrokovo nenehno zahtevanje in glasno nasprotovanje

S trditvijo se večina ni strinjala, kar je 239 anketirancev. Delno se je strinjalo 152 anketirancev, kar pomeni da imajo občasne težave. 68 anketirancev trdi, da imajo težave z otrokovim nenehnim zahtevanjem in glasnim nasprotovanjem.

Moj otrok je izbirčen in se vede, kot da ne bi vedel kaj pravzaprav sploh hoče.			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	314	68 %	68 %
Se delno strinjam	110	24 %	92 %
Se strinjam	35	8 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 14: Izbirčnost, neodločnost otroka

Graf 13: Izbirčnost, neodločnost otroka

Anketiranci so večinsko odgovorili, s 314 odgovori, da se ne strinjajo, da so njihovi otroci izbirčni in neodločni. Delno se s trditvijo strinja 110 anketirancev in samo 35 se jih z njo strinja.

Iz tabele in grafa prve trditve je razvidno, da ima samo 20 % anketirancev težave, da jim ljudje očitajo, da svojega otroka razvajajo. Pri drugi trditvi pa lahko razberemo, da se 30,5 % anketirancev trudi otrokom izpolniti čim več želja in jim ugajati kot starši. Pri tretjem vprašanju je razvidno, da ima samo 15 % anketirancev težave z otrokovim nenehnim zahtevanjem in glasnim nasprotovanjem. Iz četrtega vprašanja je razvidno, da velika večina anketirancev trdi, da njihovi otroci niso izbirčni in neodločni in da ima s tem težave samo 8 % anketirancev.

Iz teh štirih vprašanj na področju težav z razvajenostjo otroka lahko razberemo, da samo s pridobljenimi podatki pri eni trditvi lahko potrdimo hipotezo, podatki ostalih treh trditev pa le-te ne potrjujejo. Posledično nasprotujoči podatki prevladujejo, zato lahko hipotezo zavržemo.

- **Hipoteza 5: Pri več kot polovici anketirancev bo protektivno otroštvo precej razširjeno.**

Tudi to hipotezo sem si postavila v času pisanja teoretičnega dela in razmišljanja o sodobni vzgoji. Izobrazba je vedno bolj pomembna in cenjenja, zato starši vzpodbujajo svoje otroke, jih poskušajo motivirati za učenje ter jih finančno podpreti "dokler ne pridejo do svojega kruha". Nadzorujejo svoje otroke z intenzivno skrbjo zanje, njihovo izobrazbo in blaginjo. S tem raste pritisk na mlade, da si pridobijo visoko kulturno raven in čim višjo izobrazbo. Poleg tega je razširjena tudi zaščitniška vloga starša, saj jih je strah, da bi kdo prizadel njihovega otroka ali mu kaj žalega storil. Protektivno otroštvo je iz tega vidika vzgojno problematično, saj starši svoje otroke "zavijajo v vato" in jih s tem prikrajšajo učenja iz lastnih izkušenj, zaradi česar je posledično otrok bolj ranljiv, nesamostojen in neizkušen. Povečan je napor staršev, saj ni več dovolj otroka sprejeti takšnega kakršen je, temveč je treba pomanjkljivosti čim bolj popraviti. Želim preveriti kaj o tem menijo anketiranci, ali potrjujejo moje domneve ali ne.

Vse bom naredil kar bo v moji moči, da bo moj otrok dosegel čim višjo izobrazbo.			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	48	11 %	11 %
Se delno strinjam	171	37 %	48 %
Se strinjam	240	52 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 15: Otrok mora doseči najvišjo možno izobrazbo

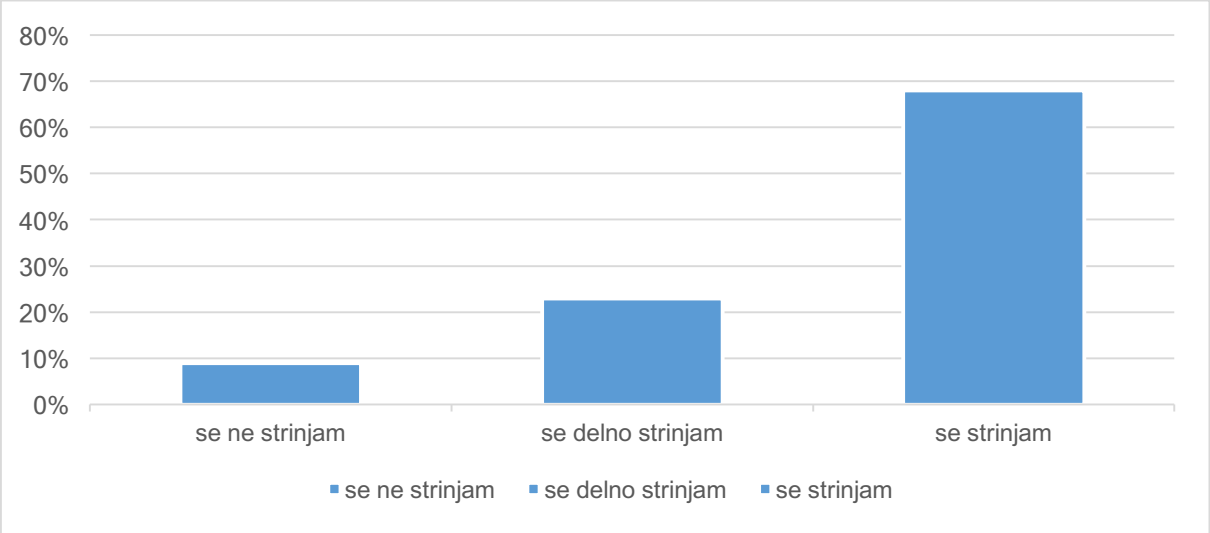

Graf 14: Otrok mora doseči najvišjo možno izobrazbo

Zelo velik delež in sicer 240 anketirancev se s trditvijo strinja, kar je več kot polovica. 171 anketirancev se delno strinja in samo 48 anketirancev trdi, da ne bodo naredili vsega kar je v njihovi moči, da bi njihov otrok dosegel čim višjo izobrazbo. Iz tega podatka, lahko sklepamo, da se večina anketirancev trudi čim bolj popraviti otrokove pomanjkljivosti in spodbujati otrokove sposobnosti, kar pomeni pritisk zanje in za otroke.

Strah me je, da bo kdo prizadel mojega otroka in da se mu bodo dogajale krivice.			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	42	9 %	9 %
Se delno strinjam	107	23 %	32 %
Se strinjam	310	68 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 16: Strah pred otrokovo bolečino

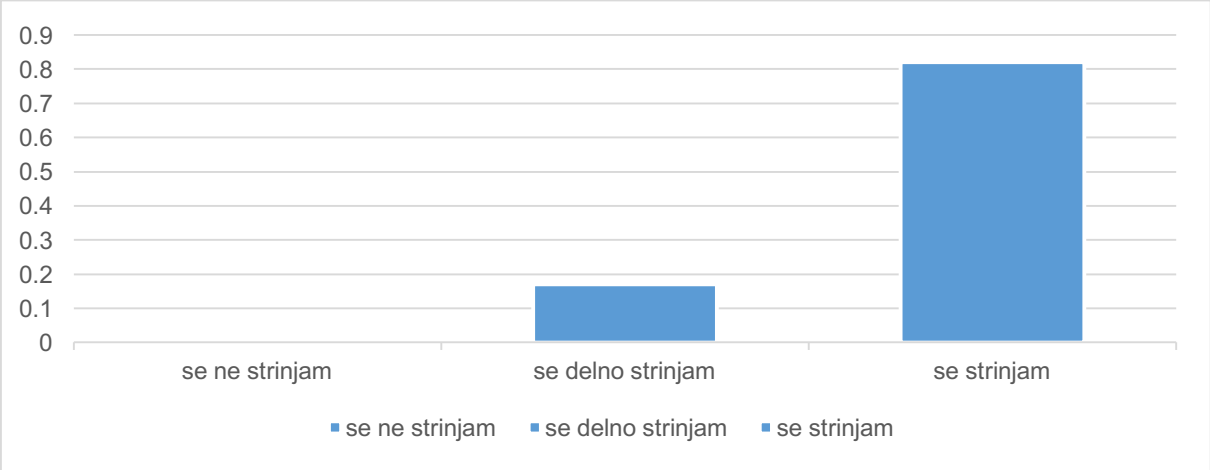

Graf 15: Strah pred otrokovo bolečino

Iz tabele in grafa lahko razberemo, da se velika večina anketirancev, s 310 potrditvenimi odgovori strinja, da jih je strah, da bi kdo prizadel njihovega otroka in da bi se mu dogajale krivice. Delno se s trditvijo strinja 107 anketirancev in samo 42 se s trditvijo ne strinja. Iz tega lahko sklepamo, da je večina anketirancev precej zaščitniška do svojih otrok.

Otroka popolnoma podpiram, ko izrazi željo, da bi se s čim ukvarjal			
Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	3	1 %	1 %
Se delno strinjam	79	17 %	18 %
Se strinjam	377	82 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 17: Podpiranje otroka pri hobijih

Graf 16: Podpiranje otroka pri hobijih

Kar 377 anketirancev se strinja s trditvijo, da otroka popolnoma podpirajo, ko izrazi željo, da bi se s čim ukvarjal. Delno se s trditvijo strinja 79 anketirancev in samo 3 anketiranci se s trditvijo ne strinjajo. Iz tega podatka lahko izhajamo, da večina anketirancev svoje otroke vključuje v intenzivno vsakdanje življenje, ki lahko povzroča tako imenovani "sindrom otroške naglice".

Podatki iz prvega vprašanja z 52 % potrjujejo, da bodo anketiranci naredili vse kar bo v njihovi moči, da bodo njihovi otroci dosegli čim višjo izobrazbo, kar je 2 % več kot polovica. Podatki iz drugega vprašanja pa z 68 % potrjujejo, da je anketirance strah, da bi kdo prizadel njihovega otroka in da se mu bodo dogajale krivice. Tudi tukaj je presežena polovica. Prav tako podatki iz tretjega vprašanja v 82 % potrjujejo, da anketiranci popolnoma podpirajo otroka, ko izrazi željo, da bi se s čim ukvarjal, s čimer je z 32 % presežena polovica.

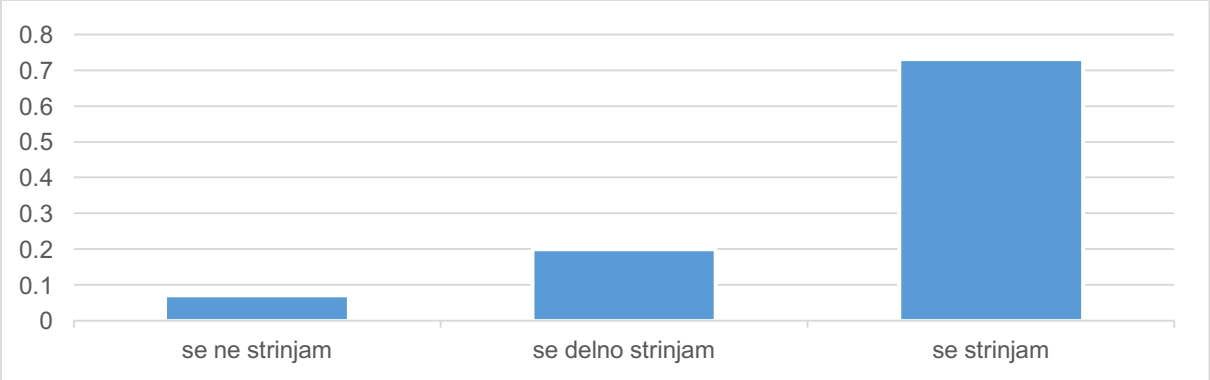
Iz vseh grafov in tabel je razvidno, da lahko hipotezo potrdimo, saj je pri več kot polovici anketirancev razširjeno protektivno otroštvo.

4.3 Ostale ugotovitve

Vprašanje: S partnerjem se znava dobro usklajevati, se dogovarjati in si biti v oporo in spodbudo pri vzgoji in skrbi za otroka.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	31	7 %	7 %
Se delno strinjam	92	20 %	27 %
Se strinjam	336	73 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 18: Uspešnost usklajevanja in dogovarjanja med partnerjema

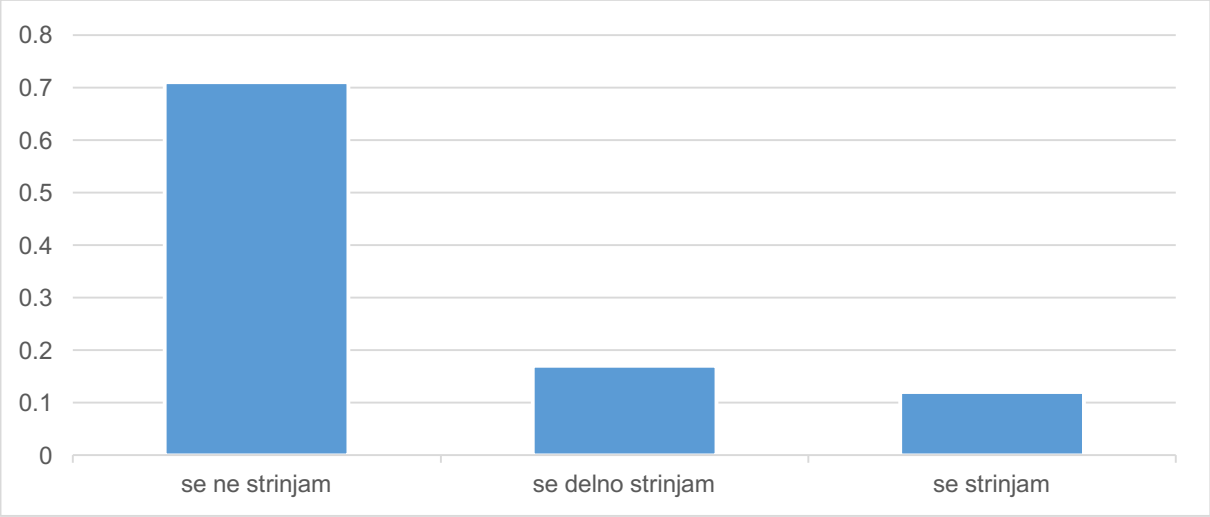
Graf 17: Uspešnost usklajevanja in dogovarjanja med partnerjema

Večina, kar je kar 336 anketirancev trdi, da se s partnerjem uspešno usklajujeta in dogovarjata pri vzgoji in skrbi za otroka. 92 anketirancev se s to trditvijo delno strinja in 31 anketirancev se s to trditvijo ne strinja. ***Iz tega podatka lahko izhajamo, da se med anketiranci večina partnerjev zna dobro usklajevati, se dogovarjati in si biti v oporo in spodbudo pri vzgoji in skrbi za otroka. To lahko povežemo s tem, da se je večina anketirancev za starševstvo s partnerjem načrtno odločila.***

Vprašanje: Težko sem se soočil/a z odgovornostjo za dobrobit otroka.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	327	71 %	71 %
Se delno strinjam	80	17 %	88 %
Se strinjam	52	12 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 19: Uspešnost soočenja z odgovornostjo za dobrobit otroka

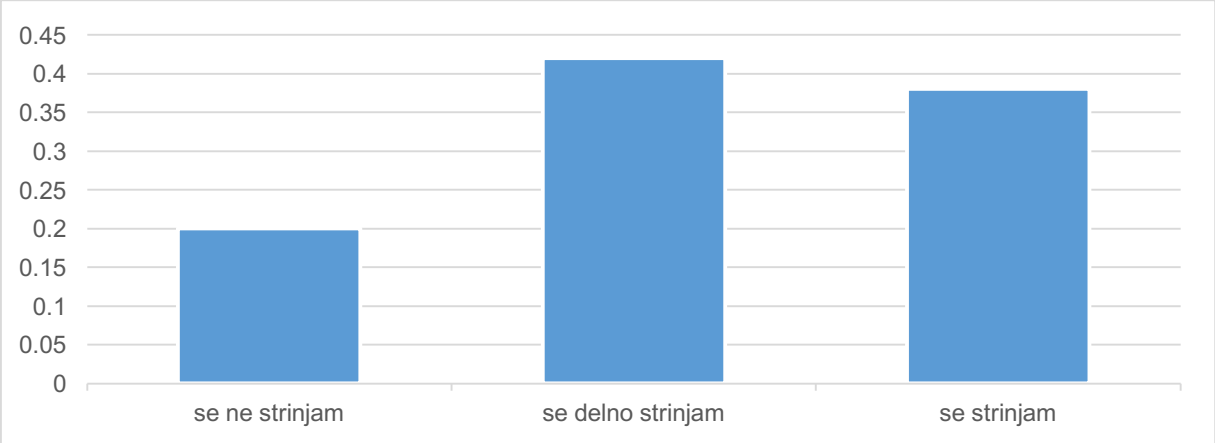
Graf 18: Uspešnost soočenja z odgovornostjo za dobrobit otroka

Večina se ne strinja s trditvijo, kar pomeni da niso imeli težav s soočanjem z odgovornostjo za dobrobit otroka. To trdi 327 anketirancev. Z nekaj težavami se je pri tem srečalo 80 anketirancev. 52 anketirancev pa trdi, da so se težko soočili s to nalogo. ***Ti podatki prikazujejo, da večina anketirancev ni imela težav s soočanjem z odgovornostjo za dobrobit otroka, kar zopet lahko povežemo s tem, da se je večina partnerjev za starševstvo načrtno odločila.***

Vprašanje: Menim, da je pri otroku s kaznovanjem in nagrajevanjem mogoče doseči želeno vedenje.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	91	20 %	20 %
Se delno strinjam	194	42 %	62 %
Se strinjam	174	38 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 20: Kaznovanje in nagrajevanje otroka

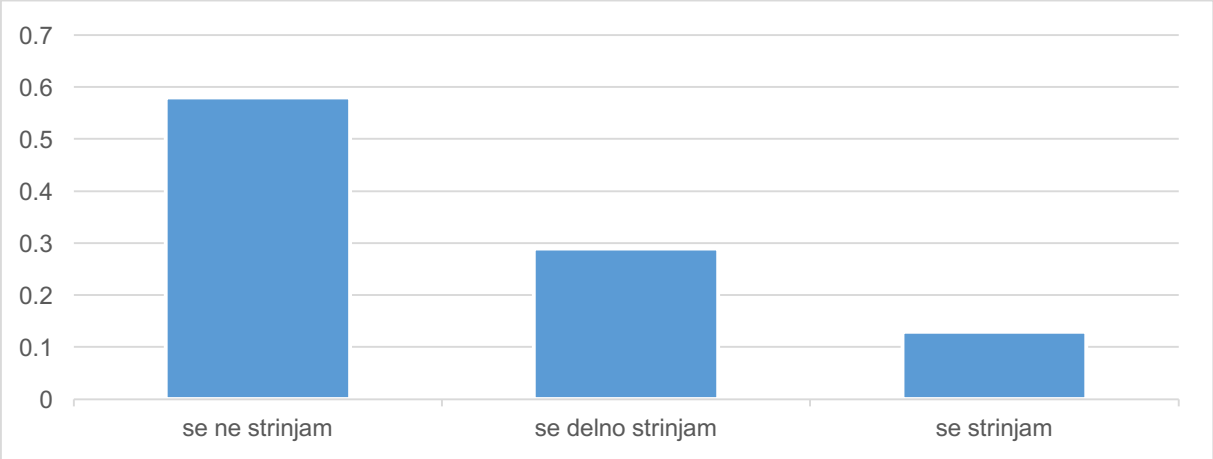
Graf 19: Kaznovanje in nagrajevanje otrok

Iz grafa in tabele je razvidno, da so si različna mnenja zelo blizu, saj se 194 anketirancev delno strinja, da je pri otroku s kaznovanjem in nagrajevanjem mogoče doseči želeno vedenje, s to trditvijo se strinja 174 anketirancev in 91 se jih ne strinja. ***Podatki prikazujejo, da se mnenja glede nagrajevanja in kaznovanja otrok zelo razhajajo, saj se 42 % anketirancev delno strinja s to vzgojno metodo, 38 % se jih strinja in 20 % se jih ne strinja z njo.***

Vprašanje: Otroka kaznujem tako, da do njega postopam hladno in z distanco.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	267	58 %	58 %
Se delno strinjam	133	29 %	87 %
Se strinjam	59	13 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 21: Kaznovanje otroka z distanco

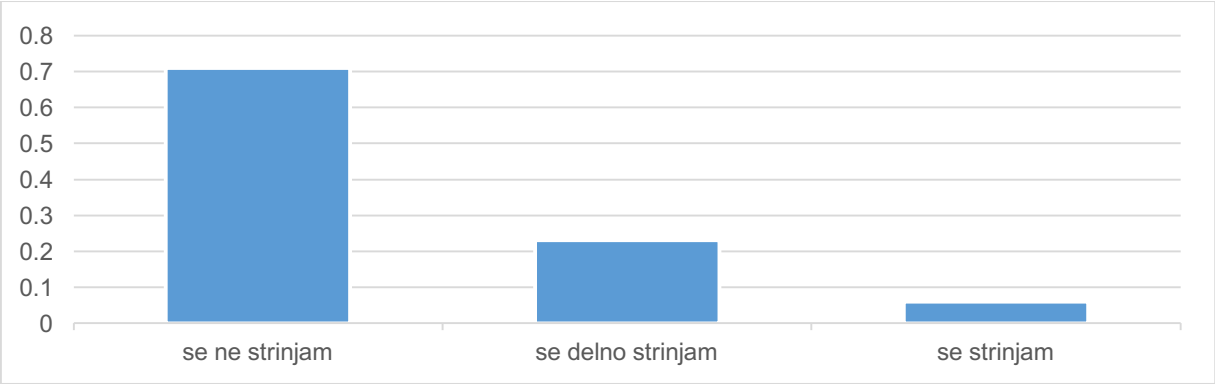
Graf 20: Kaznovanje otroka z distanco

Kar 267 anketirancev trdi, da otroka ne kaznuje z distanco, kar je več kot polovica. 133 anketirancev se delno strinja s trditvijo, kar lahko razumemo, da se tega načina kaznovanja poslužuje občasno. S trditvijo se strinja 59 anketirancev, kar pomeni da se jim ta način kaznovanja zdi primeren. ***Iz tabele in grafa je razvidno, da se večini anketirancev z 58 % kaznovanje z distanco ne zdi primerna vzgojna metoda, 29 % se z njo delno strinja in 13 % se z njo strinja in se je poslužuje. Ta podatek potrjuje, da se večina anketirancev ne poslužuje vzgojne metode kaznovanja in nagrajevanja.***

Vprašanje: Otroka tudi fizično kaznujem.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	326	71 %	71 %
Se delno strinjam	107	23 %	94 %
Se strinjam	26	6 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 22: Fizično kaznovanje otroka

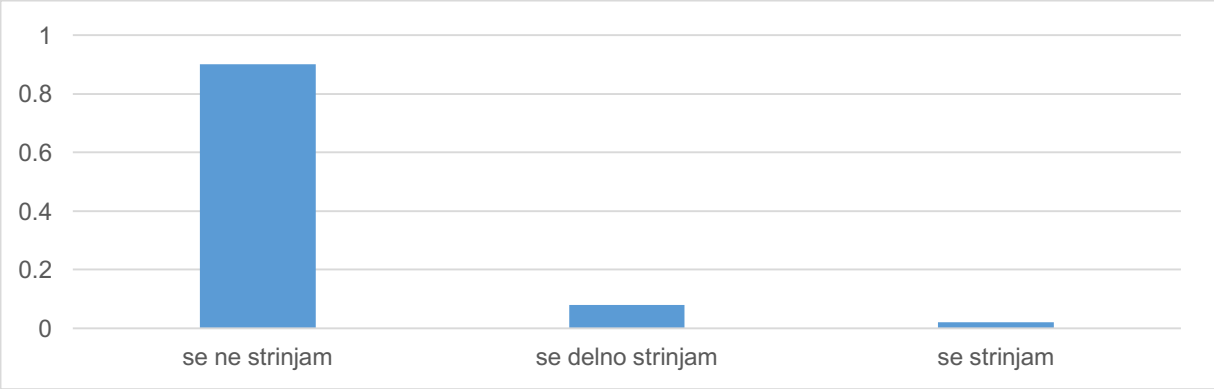
Graf 21: Fizično kaznovanje otroka

Večina anketirancev ne podpira fizičnega kaznovanja otrok, teh je 326. Delno se z njim strinja 107 anketirancev. 26 anketirancev uporablja ta vzgojni ukrep. ***Iz tabele in grafa je razvidno, da se anketiranci ne strinjajo in otrok fizično ne kaznujejo z 71 % večino. 23 % anketirancev se s tem vzgojnim ukrepom delno strinja in 6 % se z njim strinja, kar pomeni da ga štejejo kot primeren vzgojni ukrep. Tudi ta podatek potrjuje, da se večina anketirancev ne strinja in ne uporablja vzgojne metode kaznovanja in nagrajevanja.***

Vprašanje: Vse mora biti tako kot jaz odločim in otroku nisem dolžen ničesar pojasnjevati.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	413	90 %	96 %
Se delno strinjam	35	8 %	99 %
Se strinjam	11	2 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 23: Jaz odločam in otroku nisem dolžen pojasnjevati

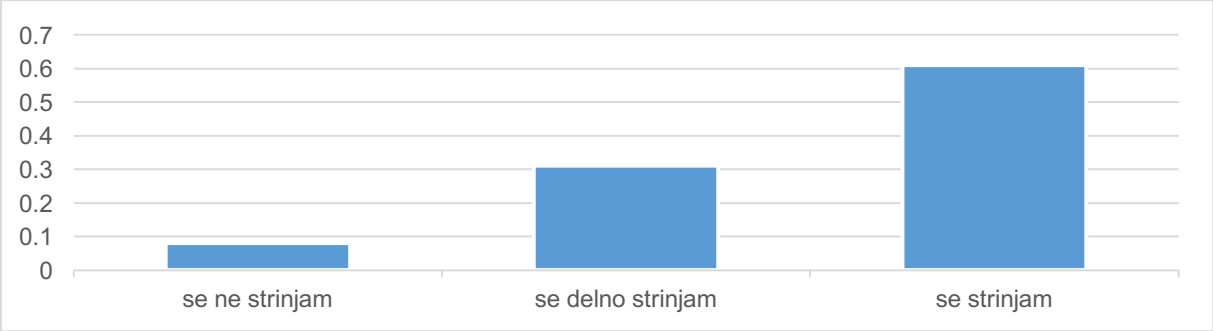
Graf 22: Jaz odločam in otroku nisem dolžen pojasnjevati

Večina anketirancev se ne strinja, da mora biti vse tako kot oni odločijo in otroku niso dolžni ničesar pojasnjevati, teh je 413. Delno se s tem strinja 35 anketirancev. 11 anketirancev meni, da je to primeren način vzgoje in ga uporablja. ***Iz tabele in grafa je razvidno, da se anketiranci ne strinjajo in otrokom pojasnijo svoje zahteve z 90 % večino. 8 % anketirancev se s tem načinom vzgoje delno strinja in 2 % se s trditvijo strinja, kar pomeni da menijo, da je to primeren način vzgoje.. Tudi ta podatek poleg nasprotovanja vzgojne metode kaznovanja potrjuje, da večina anketirancev ni pristašev avtoritarnega vzgojnega sloga.***

Vprašanje: Otroka ne obsojam ob neprimernem vedenju, temveč ustvarim možnost pogovora o problemih in potrebah.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	36	8 %	8 %
Se delno strinjam	144	31 %	39 %
Se strinjam	279	61 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 24: Pogovor z otrokom o problemih in potrebah

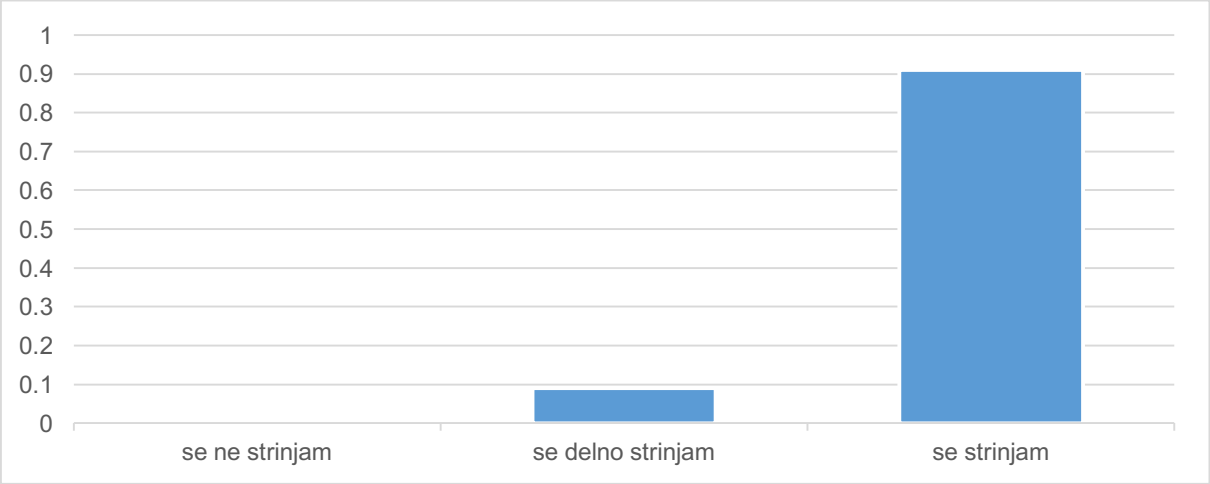
Graf 23: Pogovor z otrokom o problemih in potrebah

Največ anketirancev trdi, da svojih otrok ne obsojajo ob neprimernem vedenju, temveč ustvarijo možnost pogovora o problemih in potrebah, teh je 279. Kar 144 anketirancev se s trditvijo delno strinja in 36 anketirancev se z njo ne strinja. ***Iz podatkov lahko izhajamo, da večina anketirancev, z 61 % deležem ustvari možnost za pogovor z otrokom o potrebah in možnostih in ga ob neprimernem vedenju ne obsoja. 31 % anketirancev se s trditvijo delno strinja, iz česar lahko predvidevamo, da se občasno poslužujejo te vzgojne metode, ni pa to njihova edina metoda reševanja konfliktov. Samo 8 % anketirancev pa te vzgojne metode ne uporablja.***

Vprašanje: Otroka vzgajam z dobrim zgledom.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	2	0 %	0 %
Se delno strinjam	40	9 %	9 %
Se strinjam	417	91 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 25: Vzgoja z dobrim zgledom

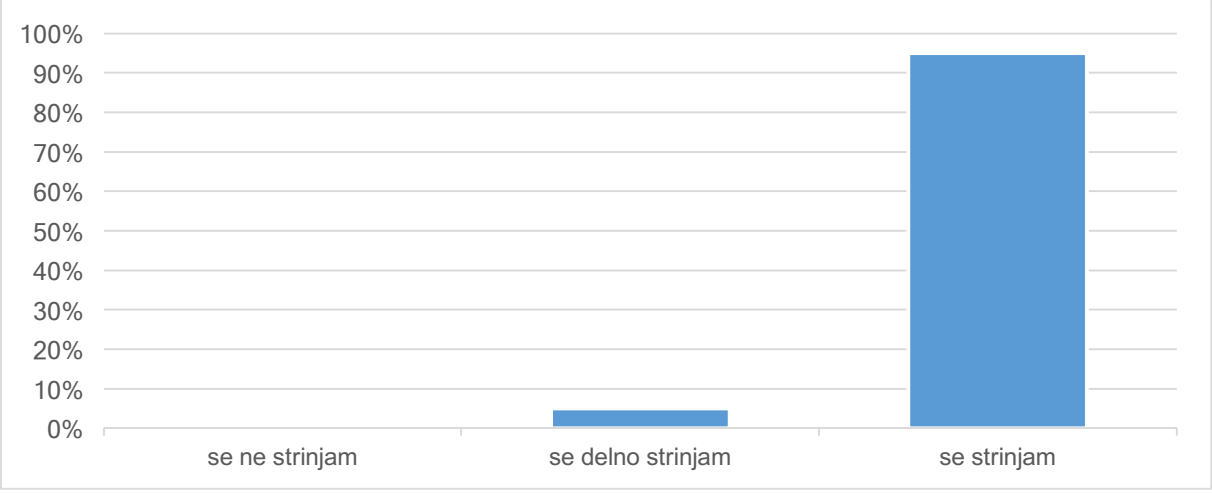
Graf 24: Vzgoja z dobrim zgledom

Kar 417 anketirancev se je strinjalo s trditvijo, da svoje otroke vzgajajo z dobrim zgledom. 40 anketirancev se je s tem delno strinjalo in samo 2 se nista strinjala. ***Iz tabele in grafa lahko izhajamo, da 91 % anketirancev trdi, da svoje otroke vzgajajo z dobrim zgledom, ostalih 9 % pa se s tem delno strinja.***

Vprašanje: Z otrokom imam čustveno stabilen in pozitiven odnos.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	1	0 %	0 %
Se delno strinjam	24	5 %	5 %
Se strinjam	434	95 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 26: Čustveno stabilen in pozitiven odnos

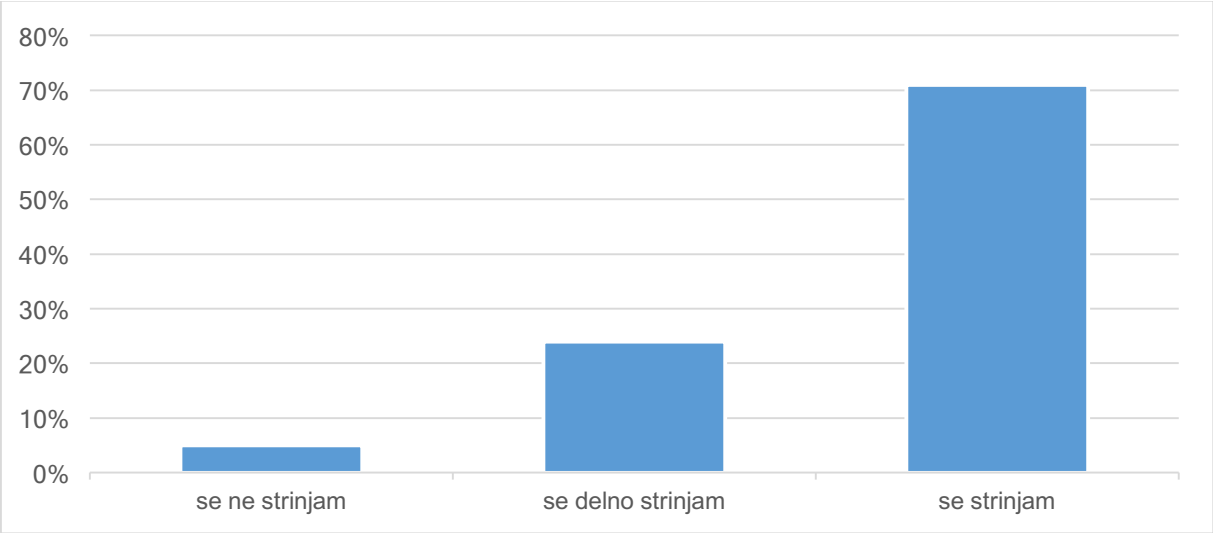
Graf 25: Čustveno stabilen in pozitiven odnos

Anketiranci so z 434 odgovori pritrdili na trditev, da imajo z otrokom čustveno stabilen in pozitiven odnos. 24 anketirancev se s to trditvijo delno strinja in samo en anketiranec se ne strinja, da ima z otrokom dober odnos. ***Z 95 % deležem pritrdilnih odgovorov, lahko izhajamo da ima večina anketirancev čustveno stabilen in pozitiven odnos s svojimi otroci. Samo 5 % se s tem delno strinja in lahko predvidevamo, da imajo občasne težave.***

Vprašanje: Otrok je vključen v procese dogovarjanja in odločanja o skupnih pravilih bivanja in reševanja problemov.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	22	5 %	5 %
Se delno strinjam	110	24 %	29 %
Se strinjam	327	71 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 27: Vključenost otroka v skupno dogovarjanje

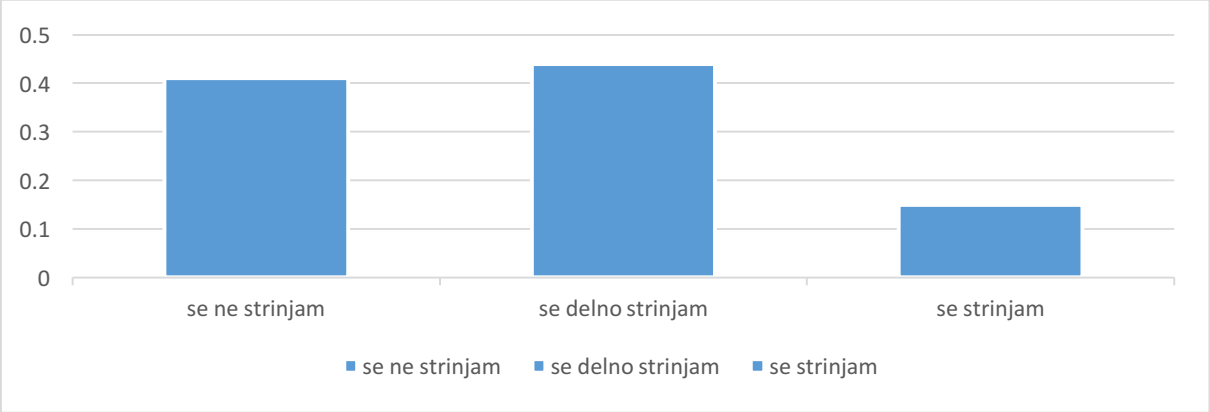
Graf 26: Vključenost otroka v skupno dogovarjanje

Največ anketirancev, kar je 327 trdi, da je njihov otrok vključen v procese dogovarjanja in odločanja o skupnih pravilih bivanja in reševanja problemov. 110 anketirancev to delno potrjuje, 22 anketirancev pa trdi, da pri njih temu ni tako. ***Kar 71 % anketirancev trdi, da je njihov otrok vključen v skupno dogovarjanje. 24 % anketirancev je odgovorilo, da se delno strinjajo s trditvijo, kar lahko razumemo, da je otrok delno vključen. 5 % anketirancev trdi, da njihov otrok ni vključen v skupno dogovarjanje. Pri tem vprašanju moramo biti pozorni tudi na to, da je odvisno tudi od starosti otroka, koliko je lahko vključen in participira pri dogovarjanju in odločanju.***

Vprašanje: Otroku prepuščam veliko mero svobode, da sam spregovori in odloča o svoji vzgoji.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	190	41 %	41 %
Se delno strinjam	201	44 %	85 %
Se strinjam	68	15 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 28: Svobodno odločanje otroka o svoji vzgoji

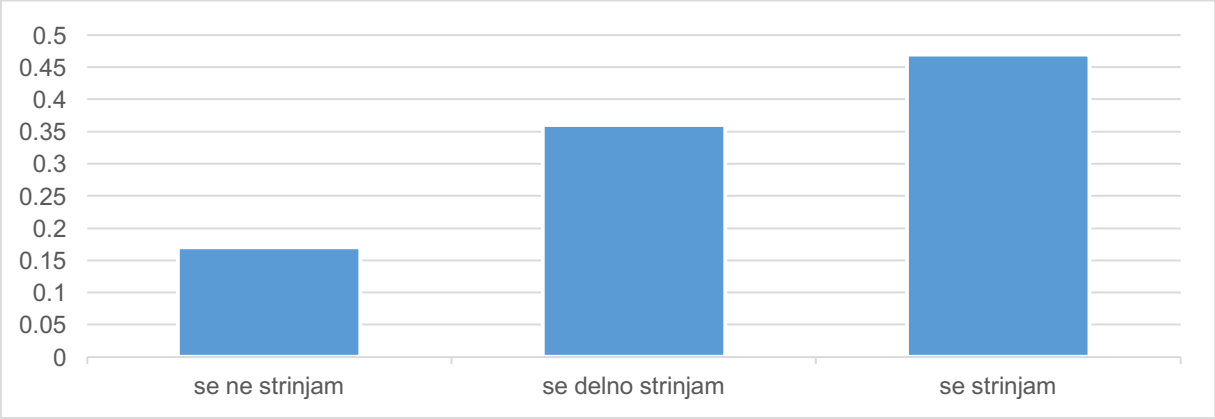
Graf 27: Svobodno odločanje otroka o svoji vzgoji

Iz tabele in grafa je razvidno, da se 201 anketiranec delno strinja s trditvijo, da otroku prepuščajo veliko mero svobode, da sam spregovori in odloča o svoji vzgoji. 190 anketirancev se s trditvijo ne strinja, samo 68 pa je trditev potrdilo. ***Iz tega vprašanja lahko izhajamo, da je 41 % anketirancev proti permisivni vzgoji, 44% se jih delno strinja z njo in 15 % je zagovornikov te vzgoje.***

Vprašanje: Kadar me zanima kaj v zvezi z vzgojo se obrnem na svojo socialno mrežo (prijatelji, sorodniki).

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	75	17 %	17 %
Se delno strinjam	167	36 %	53 %
Se strinjam	217	47 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 29: Iskanje pomoči v socialni mreži

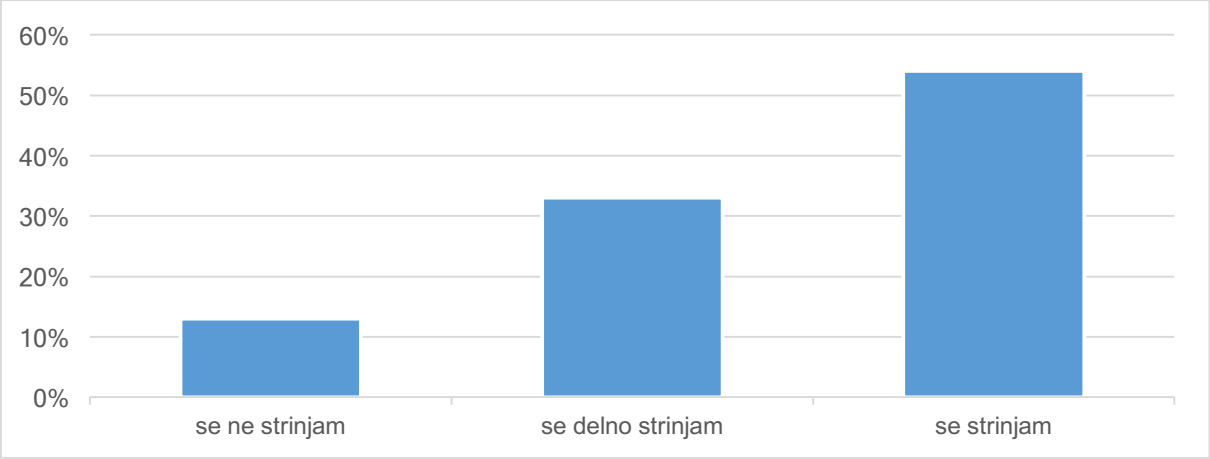
Graf 28: Iskanje pomoči v socialni mreži

Večina, kar je 217 anketirancev je odgovorilo pritrdilno, kar pomeni da se po nasvet obrnejo na svojo socialno mrežo. 167 anketirancev se delno strinja s trditvijo in 75 anketirancev se ne strinja z njo. ***Iz teh podatkov lahko izhajamo, da se 47 % anketirancev obrne na svojo socialno mrežo, ko jih kaj zanima v zvezi z vzgojo. 36 % anketirancev se s trditvijo delno strinja, zato lahko izhajamo, da ni to njihov najljubši način iskanja novih informacij glede vzgoje. 17 % anketirancev nasvetov ne išče v svoji socialni mreži.***

Vprašanje: Kadar me kaj zanima v zvezi z vzgojo preberem knjigo, forum, priročnik.

Odgovori	Frekvenca	Odstotek	Kumulativa
Se ne strinjam	59	13 %	13 %
Se delno strinjam	153	33 %	46 %
Se strinjam	247	54 %	100 %
Skupaj	459	100 %	

Tabela 30: Iskanje pomoči v literaturi

Graf 29: Iskanje pomoči v literaturi

247 anketirancev je pritrdilo, da poiščejo pomoč v zvezi z vzgojo v literaturi. 153 anketirancev se je s trditvijo delno strinjalo in 59 anketirancev se z njo ni strinjalo. ***54 % anketirancev trdi, da nasvete v zvezi z vzgojo poiščejo v literaturi. 33 % anketirancev se s trditvijo delno strinja, zato lahko izhajamo, da to ni njihov najljubši način iskanja nasvetov glede vzgoje. 13 % anketirancev nasvetov ne išče v literaturi.***

Anketiranci so približno enako naklonjeni iskanju nasvetov v zvezi z vzgojo v socialni mreži in v literaturi. 7 % anketirancev več, raje poišče pomoč v knjigah, forumih in priročnikih.

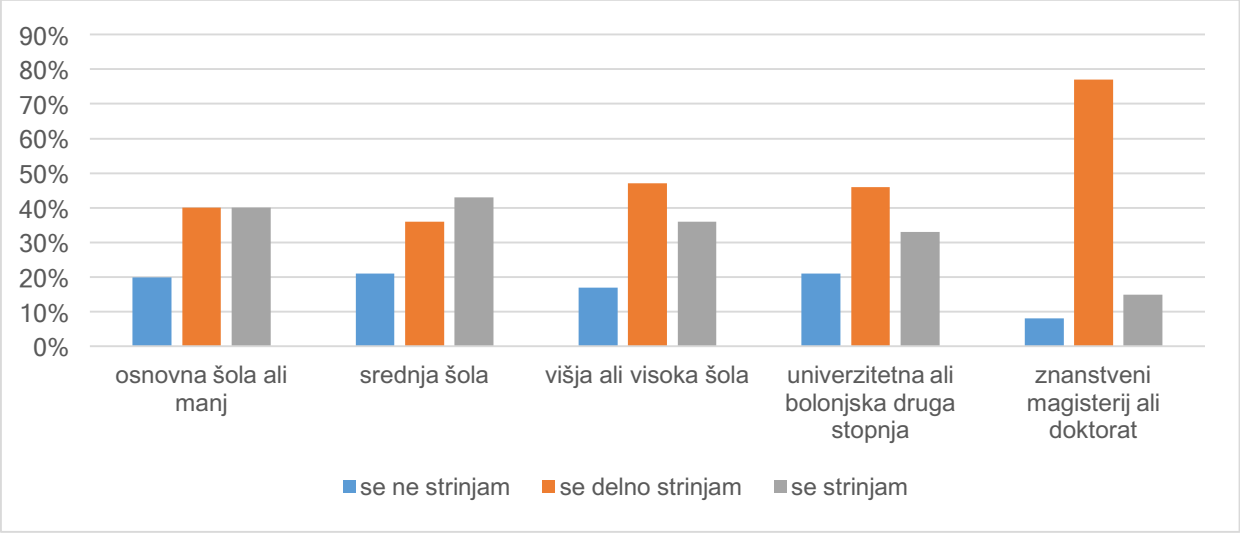
4.4 Korelacije odgovorov z izobrazbo anketirancev

Pri vprašanjih, ki so se mi zdela pomembna za raziskavo in kjer en odgovor ni večinsko prevladal, sem se odločila, da bom preverila kaj o njem menijo različno izobraženi anketiranci.

Vprašanje: Menim, da je pri otroku s kaznovanjem in nagrajevanjem mogoče doseči želeno vedenje.

	osnovna šola ali manj		srednja šola		višja ali visoka šola		univerzitetna ali bolonjska druga stopnja		znanstveni magisterij ali doktorat		Skupaj
Se ne strinjam	1	20%	47	21%	17	17%	25	21%	1	8%	**190**
Se delno strinjam	2	40%	82	36%	46	47%	54	46%	10	77%	**201**
Se strinjam	2	40%	96	43%	36	36%	38	33%	2	15%	**68**
Skupaj	**5**	**100%**	**225**	**100%**	**99**	**100%**	**117**	**100%**	**13**		**459**

Tabela 31: Korelacija vprašanja Kaznovanje in nagrajevanje otroka z izobrazbo anketirancev

Graf 30: Korelacija vprašanja Kaznovanje in nagrajevanje otroka z izobrazbo anketirancev

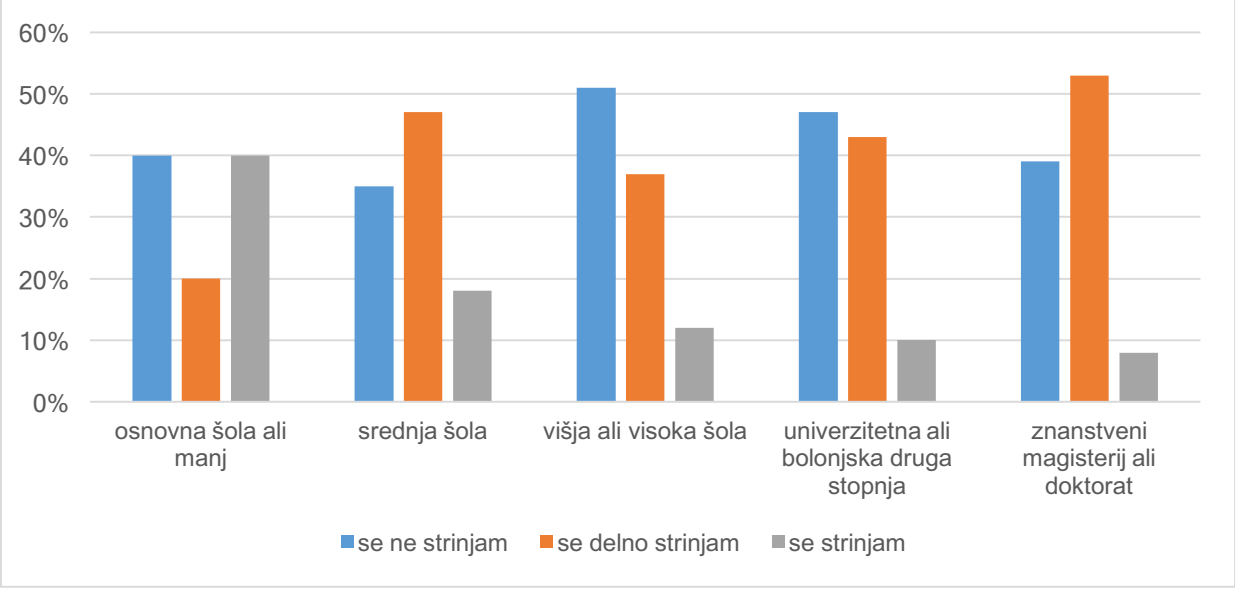
Iz grafa in tabele je razvidno, da se največ anketirancev s srednjo šolo in z univerzitetno ali bolonjsko drugo stopnjo ni strinjalo s kaznovanjem in nagrajevanjem otrok, vendar ta odgovor pri nobeni skupini ni prevladal. Največ anketirancev z znanstvenim magisterijem ali doktoratom se je delno strinjalo s to vzgojno metodo. Ta odgovor je prevladal tudi med anketiranci z višjo ali visoko šolo in z univerzitetno ali bolonjsko drugo stopnjo. Anketiranci s srednjo izobrazbo so se v največji meri strinjali s to vzgojno metodo, medtem ko so anketiranci z osnovno izobrazbo izenačeno odgovorili, da se delno strinjajo in da se strinjajo z njo.

Sklepam, da se vzgojne metode kaznovanja in nagrajevanja otroka manj poslužujejo anketiranci, ki so višje izobraženi, čeprav so vidne razlike minimalne.

Vprašanje: Otroku prepuščam veliko mero svobode, da sam spregovori in odloča o svoji vzgoji.

	osnovna šola ali manj		srednja šola		višja ali visoka šola		univerzitetna ali bolonjska druga stopnja		znanstveni magisterij ali doktorat		Skupaj
Se ne strinjam	2	40%	78	35%	50	51%	55	47%	5	39%	**190**
Se delno strinjam	1	20%	106	47%	37	37%	50	43%	7	53%	**201**
Se strinjam	2	40%	41	18%	12	12%	12	10%	1	8%	**68**
Skupaj	**5**	**100%**	**225**	**100%**	**99**	**100%**	**117**	**100%**	**13**	**100%**	**459**

Tabela 32: Korelacija vprašanja Svobodno odločanje otroka o svoji vzgoji z izobrazbo anketirancev

Graf 31: Korelacija vprašanja Svobodno odločanje otroka o svoji vzgoji z izobrazbo anketirancev

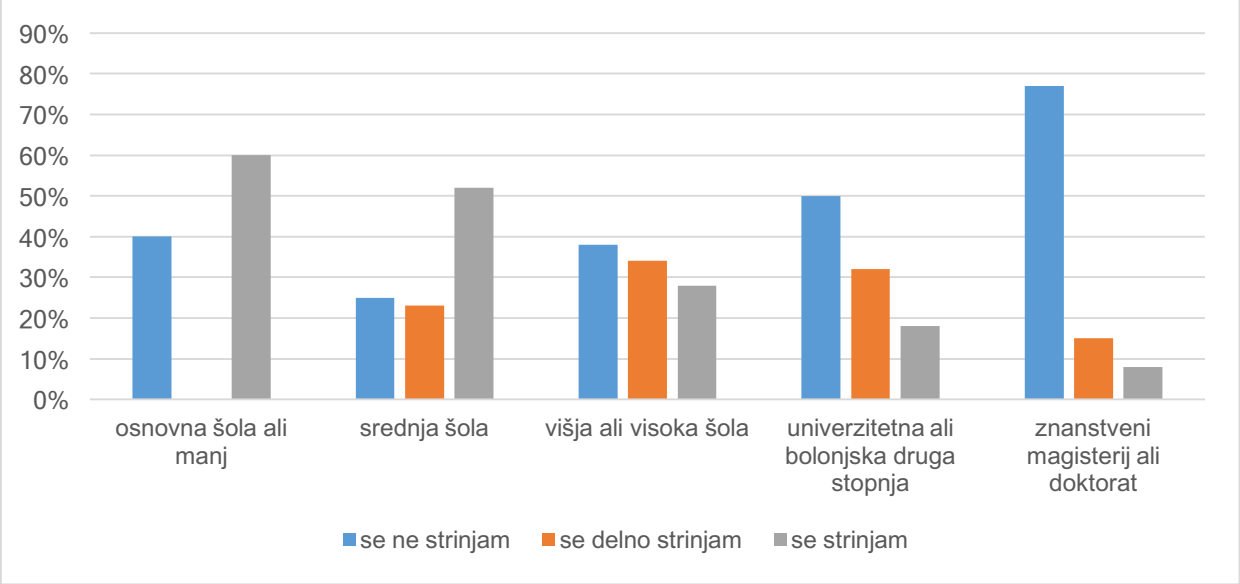
Največ anketirancev z višjo ali visoko izobrazbo in univerzitetno ali bolonjsko drugo stopnjo se ne strinja, da njihovi otroci svobodno odločajo o svoji vzgoji. Anketiranci z osnovno izobrazbo se v enaki meri strinjajo in ne strinjajo s to trditvijo. Delno se strinja s trditvijo največ anketirancev z znanstvenim magisterijem ali doktoratom. Pri nobeni skupini ne prevladuje strinjanje s to trditvijo.

Sklepam, da nobena skupina anketirancev popolnoma ne podpira svobodnega odločanja otroka o svoji vzgoji. Najmanj pa to dovoljujejo anketiranci z višjo ali visoko izobrazbo in univerzitetno ali bolonjsko drugo stopnjo.

Vprašanje: Starš mora biti v prvi vrsti otrokov prijatelj.

	osnovna šola ali manj		srednja šola		višja ali visoka šola		univerzitetna ali bolonjska druga stopnja		znanstveni magisterij ali doktorat		Skupaj
Se ne strinjam	2	40%	57	25%	37	38%	59	50%	10	77%	**165**
Se delno strinjam	0	0%	52	23%	34	34%	37	32%	2	15%	**125**
Se strinjam	3	60%	116	52%	28	28%	21	18%	1	8%	**169**
Skupaj	**5**	**100%**	**225**	**100%**	**99**	**100%**	**117**	**100%**	**13**	**100%**	**459**

Tabela 33: Korelacija vprašanja Starš otrokov prijatelj z izobrazbo anketirancev

Graf 32: Korelacija vprašanja Starš otrokov prijatelj z izobrazbo anketirancev

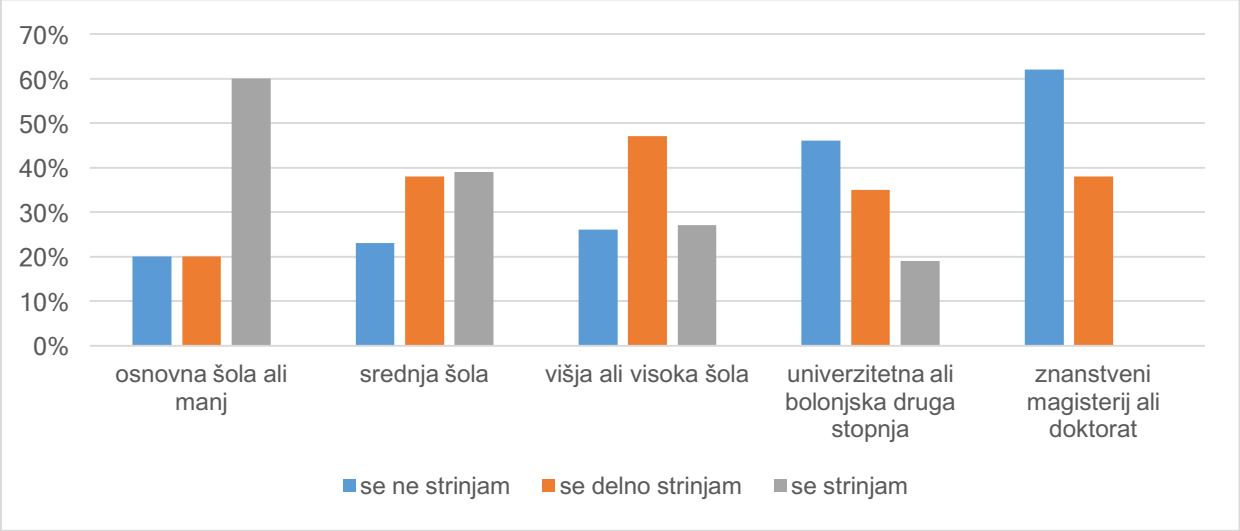
Največ anketirancev z osnovno in srednješolsko izobrazbo meni, da morajo biti v prvi vrsti otrokovi prijatelji. S to trditvijo se ne strinja večina anketirancev z znanstvenim magisterijem ali doktoratom in univerzitetno ali bolonjsko drugo stopnjo in višjo ali visoko izobrazbo.

Sklepam, da se manj izobraženi anketiranci trudijo biti v prvi vrsti otrokovi prijatelji, medtem ko višje izobraženi anketiranci menijo, da to ni najbolj pomembno.

Vprašanje: Trudim se otroku izpolniti čim več želja in mu ugajati kot starš.

	osnovna šola ali manj		srednja šola		višja ali visoka šola		univerzitetna ali bolonjska druga stopnja		znanstveni magisterij ali doktorat		Skupaj
Se ne strinjam	1	20%	51	23%	26	26%	54	46%	8	62%	**140**
Se delno strinjam	1	20%	86	38%	46	47%	41	35%	5	38%	**179**
Se strinjam	3	60%	88	39%	27	27%	22	19%	0	0%	**140**
Skupaj	**5**	**100%**	**225**	**100%**	**99**	**100%**	**117**	**100%**	**13**	**100%**	**459**

Tabela 34: Korelacija vprašanja Ugajanje otroku kot starš in izpolnjevanje želja z izobrazbo anketirancev

Graf 33: Korelacija vprašanja Ugajanje otroku kot starš in izpolnjevanje želja z izobrazbo anketirancev

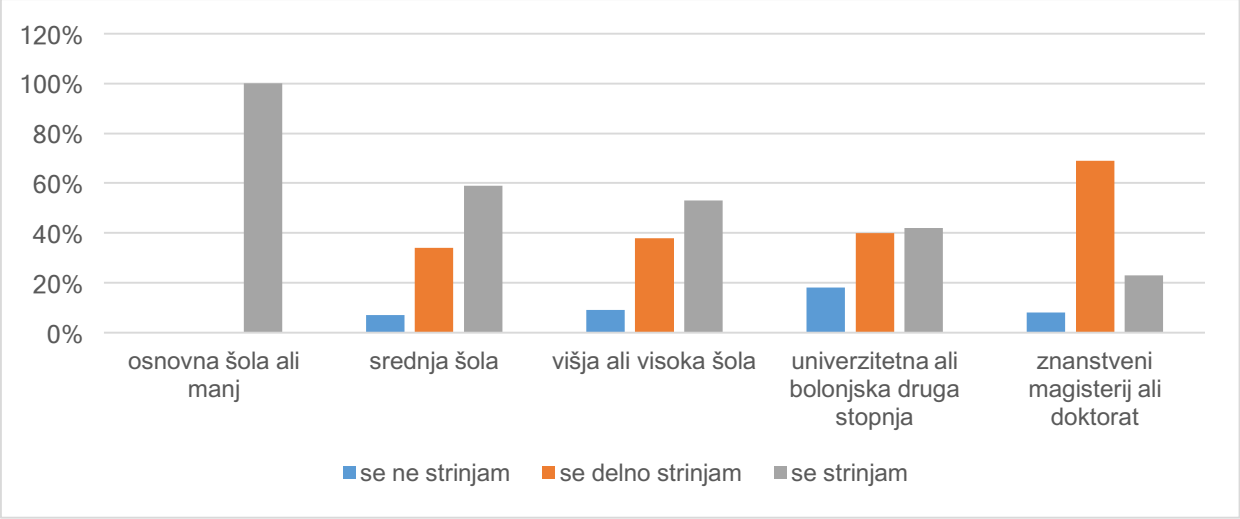
Največ anketirancev z osnovno in srednješolsko izobrazbo želi ugajati otrokom in jim izpolnjevati želje. Anketiranci z višjo ali visoko izobrazbo so v največji meri neodločeni in se delno strinjajo s trditvijo. Največ anketirancev z znanstvenim magisterijem ali doktoratom in univerzitetno ali bolonjsko drugo stopnjo se s trditvijo ne strinja.

Sklepam, da v večji meri manj izobraženi anketiranci želijo ugajati otrokom kot starši in jim izpolnjevati želje. Višje kot so anketiranci izobraženi, manj se poistovetijo s to trditvijo.

Vprašanje: Vse bomo naredil kar bo v moji moči, da bo moj otrok dosegel čim višjo izobrazbo.

	osnovna šola ali manj		srednja šola		višja ali visoka šola		univerzitetna ali bolonjska druga stopnja		znanstveni magisterij ali doktorat		Skupaj
Se ne strinjam	0	0%	16	7%	9	9%	22	18%	1	8%	**48**
Se delno strinjam	0	0%	77	34%	38	38%	47	40%	9	69%	**171**
Se strinjam	5	100%	132	59%	52	53%	48	42%	3	23%	**240**
Skupaj	**5**	**100%**	**225**	**100%**	**99**	**100%**	**117**	**100%**	**13**	**100%**	**459**

Tabela 35: Korelacija vprašanja Otrok mora doseči najvišjo možno izobrazbo z izobrazbo anketirancev

Graf 34: Korelacija vprašanja Otrok mora doseči najvišjo možno izobrazbo z izobrazbo anketirancev

V največji meri se s trditvijo strinjajo anketiranci z osnovno izobrazbo, nato po vrstnem redu sledijo anketiranci s srednješolsko izobrazbo, z višjo ali visoko izobrazbo in univerzitetno ali bolonjsko drugo stopnjo. Največ anketirancev z znanstvenim magisterijem ali doktoratom se s trditvijo delno strinja.

Sklepam, da manj kot so anketiranci izobraženi, bolj se strinjajo, da bodo storili vse kar bo v njihovi moči, da otrok doseže najvišjo možno izobrazbo.

5 Razprava

Iz obdelave in analize podatkov, ki sem jih pridobila s pomočjo vprašalnika, sem ugotovila naslednje:

- 98 % anketirancev je ženskega spola in samo 2 % moškega spola. To je slabost moje raziskave, saj bi lahko rekli, da predstavlja žensko mnenje.

  50 % anketirancev je starih med 31 do 40 let, 33 % je starih med 26 in 30 let, 10 % med 21 in 25 let, 7 % je starih 41 let ali več in 1 % je starih do 20 let. Prevladujejo anketiranci v zrelih letih, v odrasli dobi. Menim, da je to prednost moje raziskave, saj ima posameznik v zreli dobi bolj izoblikovano mnenje in vizijo lastne vzgoje.

  65 % otrok anketirancev je starih od 1 do 5 let, 26 % od 6 do 10 let, 5 % od 11 do 14 let in 4 % od 15 do 18 let. V raziskavi prevladujejo mlajši otroci, na katerih se prav tako vidi odraz naše vzgoje.

  49 % anketirancev ima srednješolsko izobrazbo, 25 % ima univerzitetno izobrazbo ali bolonjsko drugo stopnjo, 22 % ima višje ali visokošolsko izobrazbo, 3 % imajo znanstveni magisterij ali doktorat in 1 % ima osnovnošolsko izobrazbo ali manj. Prevladujejo izobraženi anketiranci, kar zelo dobro vpliva na raziskavo, saj lahko predvidevamo, da so anketiranci dobro razumeli vprašanja in da imajo o vzgoji tudi nekaj strokovnega znanja.
- 75 % anketirancev je starševstvo s partnerjem načrtovalo, 14 % jih je to življenjsko potezo delno načrtovalo in 11 % anketirancev te odločitve ni načrtovalo. Ta podatek nam razkriva, da se je večina anketirancev skupaj s partnerjem načrtno odločila, da postaneta starša, čeprav je delež anketirancev, ki se jim je to nenačrtovano pripetilo, še vedno prevelik.

  73 % anketirancev trdi, da se s partnerjem znata dobro usklajevati, se dogovarjati in si biti v oporo in spodbudo pri vzgoji in skrbi za otroka, 20 % ima s tem občasne težave in 7 % jih trdi, da se pri tem srečujeta s težavami. Večina anketirancev ima s partnerjem dober odnos in sta si v oporo in spodbudo pri vzgoji in skrbi za otroka.

  71 % anketirancev trdi, da s soočanjem z odgovornostjo za dobrobit otroka niso imeli težav, 17 % jih je imelo s tem občasne težave in 12 % se jih je pri tem znašlo v težavah. Večina anketirancev ni imela težav s soočanjem z odgovornostjo za dobrobit otroka in s soočanjem z vlogo starša. To bi lahko povezali s tem, da se je tudi večina anketirancev skupaj s partnerjem načrtno odločila za starševstvo.

- 42 % anketirancev se delno strinja, da je s kaznovanjem in nagrajevanjem mogoče doseči želeno vedenje, 38 % se s tem strinja in 20 % se s tem ne strinja. Večina anketirancev se z avtoritarno vzgojno metodo delno strinja. Ker so se mnenja tako razhajala sem opravila korelacijo z izobrazbo anketirancev, ki je pokazala, da se te vzgojne metode manj poslužujejo anketiranci, ki so višje izobraženi, čeprav so vidne razlike minimalne.

  71 % anketirancev trdi, da svojih otrok fizično ne kaznujejo, 23 % se s tem načinom kaznovanja delno strinja, 6 % anketirancev svoje otroke tudi fizično kaznuje. Večina anketirancev je proti fizičnemu kaznovanju otrok, le peščica se s to vzgojno metodo strinja.

  90 % anketirancev trdi, da se ne strinjajo, da mora biti vse tako kot oni odločijo in da niso otroku dolžni ničesar pojasnjevati, 8 % se s tem delno strinja, 2 % anketirancev se s trditvijo strinja. Večina anketirancev se ne strinja s tem načinom vzgoje, temveč otroku pojasnijo določene zahteve.

  Iz teh podatkov lahko sklepamo, da večina anketirancev ni pristašev avtoritarnega vzgojnega sloga, čeprav so neodločni glede vzgojne metode kaznovanja in nagrajevanja.
- Mnenje anketirancev je bilo zelo deljeno pri vprašanju, če se strinjajo, da morajo biti v prvi vrsti otrokovi prijatelji. 37 % se jih je s tem strinjalo, 36 % se jih s trditvijo ni strinjalo in 27 % se je z njo delno strinjalo. Izvedla sem korelacijo z izobrazbo anketirancev, saj so bili odgovori tako razkropljeni. Pokazala je, da se manj izobraženi anketiranci trudijo, da želijo biti v prvi vrsti otrokovi prijatelji, medtem ko višje izobraženi anketiranci menijo, da to ni najbolj pomembno.

  58 % anketirancev trdi, da otrok ne kaznuje tako, da do njih postopa hladno in z distanco, 29 % se tega načina kaznovanja občasno poslužuje in 13 % anketirancev uporablja ta način kaznovanja in ga odobruje. Večina anketirancev je proti permisivnem načinu kaznovanja otrok, vendar se ga manjši delež anketirancev vseeno poslužuje.

  44 % anketirancev se delno strinja, da otroku prepuščajo veliko mero svobode, da sam spregovori in odloča o svoji vzgoji, 41 % tega ne dovoljuje in 15 % anketirancev to otrokom dopušča. Večina anketirancev glede strinjanja s trditvijo ni popolnoma odločena, je pa primerljiv delež anketirancev, ki se s tem svobodnim načinom vzgoje ne strinja in še vedno prevelik delež anketirancev, ki to otrokom dovoljuje. Ker so si odgovori precej blizu sem izvedla korelacijo z izobrazbo anketirancev, ki je pokazala,

da nobena skupina anketirancev popolnoma ne podpira svobodnega odločanja otroka o svoji vzgoji. Najmanj to otrokom dovoljujejo višje izobraženi anketiranci.

Iz odgovorov lahko izhajamo, da večina anketirancev ni pristašev permisivnega vzgojnega sloga, čeprav je le-teh, pa čeprav v manjšini, še vedno preveč.

- 61 % anketirancev trdi, da otrok ne obsojajo ob neprimernem vedenju, temveč ustvarijo možnost pogovora o problemih in potrebah, 31 % se s tem delno strinja in 8 % anketirancev tega ne počne. Večina anketirancev otrok ne obsoja in ustvari možnost za pogovor z otrokom, le peščica anketirancev tega ne počne.

  91 % anketirancev trdi, da svojega otroka vzgajajo z dobrim zgledom, 9 % se s tem delno strinja in nihče od anketirancev se s tem ne strinja. Lahko bi posplošili, da se vsem anketirancem zdi pomembno, da vzgajajo svojega otroka z dobrim zgledom in se trudijo, da to tudi počnejo.

  95 % anketirancev trdi, da imajo z otroci čustveno stabilen in pozitiven odnos, 5 % se jih s tem delno strinja in nihče od anketirancev se s tem ne strinja. Iz tega lahko izhajamo, da je vsem anketirancem pomembno, da imajo z otroci čustveno stabilen in pozitiven odnos in jim ta tudi uspeva.

  71 % anketirancev trdi, da so otroci vključeni v procese dogovarjanja in odločanja o skupnih pravilih bivanja in reševanja konfliktov, 24 % se s tem delno strinja in 5 % anketirancev otrok vanje ne vključuje. Večina anketirancev da besedo tudi svojim otrokom in jih vključuje v dogovarjanja in odločanja, le malo jih tega ne počne. Pri tem vprašanju se pojavi težava glede starosti otroka in njegove zmožnosti participacije.

  Iz teh odgovorov lahko sklepamo, da velika večina anketirancev svoje otroke vzgaja z metodami avtoritativne vzgoje.

- 63 % anketirancev trdi, da so dosledni glede upoštevanja meja in ne popuščajo, 33 % se s tem delno strinja in 4 % trdijo, da imajo pri tem težave. Iz tega lahko sklepamo, da večina anketirancev nima težav ali ima občasne težave z doslednostjo pri upoštevanju meja.

  51 % anketirancev je odgovorilo, da se delno strinjajo, da njihov otrok upošteva postavljene meje, 47 % trdi, da je tako in 2 % anketirancev da njihovi otroci ne upoštevajo postavljenih meja. Iz tega lahko izhajamo, da večina otrok anketirancev upošteva postavljene meje, vendar ne prav vedno. Čisto normalno in življenjsko je, da občasno prihaja do odstopanj.

58 % anketirancev trdi, da otroci spoštujejo in upoštevajo njihove zahteve, 39 % trdi, da se občasno pojavi odstopanje, 3 % anketirancev trdi, da njihovi otroci ne spoštujejo in upoštevajo njihovih zahtev.

Iz vseh teh podatkov lahko sklepamo, da večina anketirancev nima večjih težav s popuščanjem, temveč so dosledni glede upoštevanja meja. Večina otrok anketirancev upošteva postavljene meje in spoštuje in upošteva njihove zahteve.

- 48 % anketirancev trdi, da jim ljudje ne očitajo, da svojega otroka preveč razvajajo, 32 % anketirancem so to ljudje že očitali, 20 % anketirancev ima s tem težave. To pomeni, da samo manj kot polovica anketirancev nima težav z očitki ljudi, da svoje otroke preveč razvajajo. 20 % anketirancev je še vedno preveč, ki po mnenju drugih ljudi preveč razvajajo svoje otroke.

  30,5 % anketirancev trdi, da želijo ugajati otrokom kot starši in jim izpolniti čim več želja, isto delež 30,5 % anketirancev trdi, da pri njih temu ni tako. 39 % pa se delno strinja, da želijo otrokom ugajati kot starši in jim izpolnjevati želje. V vsakem primeru je 30,5 % pritrdilnih odgovorov preveč, saj pomeni, da svoje otroke razvajajo. Pri tem vprašanju so se anketiranci vseeno zelo razhajali, zato sem opravila korelacijo z izobrazbo anketirancev. Pokazala je, da v večji meri manj izobraženi anketiranci želijo ugajati otrokom kot starši in jim izpolnjevati čim več želja. Višje kot so anketiranci izobraženi, manj se poistovetijo s to trditvijo.

  52 % anketirancev trdi, da nimajo težav z nenehnim zahtevanjem otrok in glasnim nasprotovanjem ob neizpolnjevanju njihovih želja, 33 % anketirancev ima s tem občasne težave, 15 % anketirancev trdi, da se srečuje s to vrsto težav. Več kot polovica anketirancev s tem nima težav, vendar je zaskrbljujoče, da jih ima 15 % težave z otrokovim izsiljevanjem.

  68 % anketirancev trdi, da njihovi otroci niso izbirčni in se ne vedejo, kot da pravzaprav sploh ne vedo kaj hočejo, 24 % anketirancev ima s tem občasne težave, 8 % trdi, da imajo s tem težave. Večina anketirancev nima težav z izbirčnostjo otrok in trdijo, da njihovi otroci vedo kaj hočejo. Samo 8 % anketirancev trdi, da imajo s tem težave, kar ni preveč drastično.

  Iz teh podatkov lahko sklepamo, da večina anketirancev nima težav z razvajanjem otrok in posledicami razvajenosti otrok. Še vedno pa je pri večini vprašanj preveč anketirancev, ki se srečujejo s temi vzgojnimi težavami, čeprav so le-ti v manjšini.

- 52 % anketirancev trdi, da bodo naredili vse kar bo v njihovi moči, da njihovi otroci dosežejo čim višjo izobrazbo, 37 % se s tem delno strinja in 11 % trdi, da tega ne bodo

naredili. Večini anketirancev zelo veliko pomeni izobrazba otrok in jih bodo pri tem maksimalno podpirali. Ker je prišlo do precejšnjega razhajanja med odgovori, sem opravila korelacijo z izobrazbo anketirancev. Pokazala je, da manj kot so anketiranci izobraženi, bolj trdijo, da bodo storili vse kar bo v njihovi moči, da otrok doseže najvišjo možno izobrazbo.

68 % anketirancev trdi, da jih je strah, da bi kdo prizadel njihove otroke in da bi se jim dogajale krivice, 23 % se s tem delno strinja in 9 % trdi, da jih tega ni strah. Velika večina anketirancev je zelo zaščitniška do svojih otrok.

82 % anketirancev otroke popolnoma podpira, ko izrazijo željo, da bi se s čim ukvarjali, 17 % se s tem delno strinja in 1 % tega ne počne. Velika večina anketirancev podpira interese svojih otrok.

Iz teh podatkov lahko sklepam, da je pri večini anketirancev precej razširjeno protektivno otroštvo, saj jim je pomembno, da njihovi otroci dosežejo čim višjo izobrazbo, jih podpirajo pri njihovih interesih, so zaščitniški in se bojijo, da bi jih kdo prizadel. Le malo je anketirancev, ki jim to ni pomembno.

- 47 % anketirancev trdi, da se obrnejo na svojo socialno mrežo, ko jih zanima kaj v zvezi z vzgojo, 36 % se s tem delno strinja in 17 % te metode nabiranja novega znanja ne poslužuje. Večina anketirancev vpraša bližnje za nasvet v zvezi z vzgojo.

  54 % anketirancev o vzgoji raje poiščejo literaturo, 33 % se s tem delno strinja in 13 % anketirancev tega ne počne. Večina anketirancev poišče nasvet o vzgoji v knjigah, priročnikih, forumih.

  Iz teh podatkov lahko izhajamo, da anketiranci najraje poiščejo nasvete o vzgoji v literaturi, malo manj pa v svoji socialni mreži (prijatelji, sorodniki). Tukaj vidim pomanjkljivost, saj bi bilo dobro da bi pridobila še podatke, če so kdaj poiskali strokovno pomoč, zakaj so jo potrebovali, kje so jo prejeli,...

6 Sklepi

Dosedanje ugotovitve lahko povzamemo v nekaj sledečih sklepov:

- Anketiranci so se skupaj s partnerjem načrtno odločili za starševstvo. Posledično so se verjetno lažje soočili z vlogo starša, niso imeli težav s soočanjem z odgovornostjo za dobrobit otroka in s partnerjem se uspešno dogovarjajo in usklajujejo in so si v oporo in spodbudo pri vzgoji in skrbi za otroka.
- Vzgojna metoda kaznovanja in nagrajevanja otroka je precej razširjena, vendar verjetno bolj med anketiranci z nižjo izobrazbo.
- Zdi se, da anketiranci niso pristaši avtoritarne vzgoje, saj ne odobravajo fizičnega kaznovanja in tretiranja otroka z viška superiornosti.
- Razširjeno mnenje permisivne vzgoje, da morajo biti starši v prvi vrsti otrokovi prijatelji je verjetno bolj značilno za anketirance z nižjo izobrazbo.
- Zdi se, da višje kot so anketiranci izobraženi, manj prepuščajo otrokom svobodo, da sami spregovorijo in odločajo o svoji vzgoji.
- Anketiranci zelo verjetno ne odobravajo permisivnega načina kaznovanja z distanco in hladnim pristopom.
- Med anketiranci je zelo verjetno malo staršev, ki permisivno vzgajajo svoje otroke.
- Anketiranci so najverjetneje pristaši avtoritativnega vzgojnega sloga, saj svojih otrok ob neprimernem vedenju ne obsojajo, temveč ustvarijo možnost za pogovor, se trudijo, da vzgajajo z dobrim zgledom, imajo z otrokom čustveno stabilen in pozitiven odnos ter otroke vključujejo v procese dogovarjanja in odločanja o skupnih pravilih bivanja in reševanja konfliktov.
- Zdi se, da so anketiranci dosledni glede upoštevanja meja in ne popuščajo. Njihovi otroci postavljene meje upoštevajo ter spoštujejo in izpolnijo njihove zahteve z manjšimi odstopanji.
- Verjetno nižje kot so anketiranci izobraženi, bolj si želijo ugajati otrokom kot starši in jim izpolnjevati čim več želja.
- Zdi se, da večina anketirancev nima težav z razvajanjem otrok in posledicami razvajenosti otrok.
- Manjši delež, ki se srečuje z očitki ljudi, da svoje otroke preveč razvajajo, nenehnim zahtevanjem otrok in glasnim nasprotovanjem ob neizpolnjevanju njihovih želja ter izbirčnostjo otrok, je najverjetneje vseeno previsok.

- Verjetno nižje kot so anketiranci izobraženi, bolj trdijo, da bodo naredili vse kar bo v njihovi moči, da otroci dosežejo najvišjo možno izobrazbo.
- Med anketiranci je najverjetneje precej razširjeno protektivno otroštvo, saj otroke podpirajo pri njihovih interesih, so zaščitniški in se bojijo, da bi jih kdo prizadel.
- Zdi se, da anketiranci v največji meri poiščejo nasvet o vzgoji v literaturi, v malo manjši meri se obrnejo na svojo socialno mrežo (prijatelje, sorodnike).

7 Predlogi

Starši, ki se srečujejo s težavami pri vzgoji otrok se lahko obrnejo na znanstveno literaturo, kjer lahko poiščejo knjigo na temo, ki jih najbolj zanima in vsebuje rešitve za njihove težave. Za nasvet lahko vprašajo bližnje, tako pridobijo znanja iz izkušenj in pogled na situacijo od drugih ljudi.

Kadar to ne zadostuje, lahko poiščejo strokovno pomoč socialnega delavca, pedagoga, psihologa, defektologa ali socialnega pedagoga, ki jo najdejo pri svetovalni službi v vrtcu oz. šoli. Po Čačinović Vogrinčič *et. al.* (2008: 5, 8) je temeljna naloga svetovalne službe, da se na podlagi svojega posebnega strokovnega znanja preko svetovalnega odnosa in na strokovno avtonomni način vključuje kompleksno reševanje psiholoških, pedagoških, socialnih vprašanj vzgojno-izobraževalnega dela v vrtcu oz. šoli s tem, da pomaga in sodeluje z vsemi udeleženci in po potrebi tudi z ustreznimi zunanjimi ustanovami (svetovalni delavci iz sosednjih vrtcev oz. šol in s strokovnimi delavci iz drugih ustanov). S svetovalnim odnosom si prizadeva vzpostaviti, razvijati in vzdrževati ustvarjalno sodelovanje vseh udeležencev v projektu pomoči. Svetovalna služba v vrtcu oz . šoli se pri svojem delu ne omejuje na individualizirani pristop, ki bi izključeval sistemski oz. kontekstualni vidik težav. Posameznikove težave ali težave skupine si zato prizadeva reševati na obeh ravneh, neposredno s posameznikom na individualni ravni in posredno na ravni konteksta.

Svetovalno delo z otroki vsebuje (Čačinovič Vogrinčič *et. al.* 2008: 18, 19): pomoč otrokom v podporo in spodbudo za njihov najboljši možen razvoj; pomoč otrokom s težavami, ki izvirajo iz socialnega okolja; pomoč otrokom s težavami v prilagajanju in sodelovanju v skupini; pomoč otrokom z razvojnimi težavami.

Svetovalno delo s starši in družinami vsebuje (Čačinovič Vogrinčič *et. al.* 2008: 20-22): pomoč staršem pri razumevanju in spodbujanju otrokovega razvoja in učenja v predšolskem obdobju

in pri opravljanju starševske vloge; pomoč staršem, ki je zaradi njihovih različnih osebnostnih, socialnih, zdravstvenih ali materialno-ekonomskih stisk ogrožen otrokov normalni razvoj; individualni pogovori – pogovorne ure za starše.

Svetovalna služba se strokovno povezuje in sodeluje s strokovnimi delavci v ustreznih zunanjih ustanovah z namenom dopolnjevanja v svetovalni dejavnosti, bodisi na področju pomoči skupini ali posamezniku, bodisi na področju preventivnih in razvojnih dejavnosti, ki se nanašajo na vrtec oz. šolo kot celoto (npr. svetovalni centri, vzgojne posvetovalnice, zdravstveni domovi ter druge zdravstvene ustanove in organizacije, centri za socialno delo in druge socialno-varstvene ustanove in organizacije, Zavod RS za šolstvo, Zavod RS za zaposlovanje, matične fakultete, Pedagoški inštitut in druge vladne ter civilno-družbene ustanove, organizacije in društva), pravi Čačinovič Vogrinčič *et. al.* (2008: 11, 12). Kar pomeni, da lahko svetovalna služba v vrtcu ali šoli staršem in otrokom pomaga vzpostaviti stik z drugimi ustanovami ali organizacijami in jih napoti k primerni za reševanje njihove težave.

Tudi vzgojna posvetovalnica je oblika strokovne pomoči, ki starše uči ustrezno sporočati in prisluhniti drug drugemu v družini. To je ključnega pomena za dober odnos. Negovanje in vzpostavljanje dobrih medsebojnih odnosov v družini terja neskončno usklajevanj, pogajanj, kompromisov in nenehno soustvarjanje. Posvetovalnice izvajajo svetovanje in pomoč, izobraževanje za starše, izobraževalno dejavnost, predavanja za starše ter šolo za starše.

Za starše in otroke s kakršnimikoli težavami obstaja veliko različnih ustanov ali organizacij, ki so namenjene, da so jim na voljo. Razkropljene so v vseh krajih Slovenije, zato so dostopne prav vsakemu. Menim, da je za uporabnike najlažje, da najprej poiščejo pomoč v svetovalni službi vrtca oz. šole, s katerimi imajo vsakodnevni kontakt in so jim najbližje. Če težava ne bo iz njihovega področja, jim bodo svetovali kam se naj obrnejo po dodatno pomoč.

8 Uporabljena literatura

Batistič Zorec, M. (2003), *Razvojna psihologija in vzgoja v vrtcih.* Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.

Beck, U., Beck-Gernshein, E. (1999), *The normal Choas of Love.* Cambridge: Polity Press.

Čačinovič Vogrinčič, G. et. al. (2008), *PROGRAMSKE smernice. Svetovalna služba v vrtcu.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/ministrstvo/Publikacije/Programske_smernice_vrtec.pdf (Ogledano: 10.5.2017).

Čačinovič Vogrinčič, G. (1998), *Psihologija družine – prispevek k razvidnosti družinske skupine.* Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2006), *Socialno delo z družino.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2000), *Socialno delo z otroki in mladostniki med pomočjo in prisilo.* V: Šelih, A., *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih*. Ljubljana: Bonex (77-86).

Čačinovič Vogrinčič, G. et. al. (2005), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stik.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Daly, K. J. (1996), *Families & Time: Keeping pace in a Hurried Culture.* London, New Delhi: Thousand Oaks, SAGE.

Dinkmeyer, D., McKay, D. G. (1996), *Rising a responsible child: how to prepare your child for today's complex world.* New York: A Fireside Book.

Giddens, A. (2000), *Preobrazba intimnosti*. Ljubljana: Cf.

Hauck, P. (1988), *Uspešna vzgoja otrok.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

James, A., Jenks, C., Prout, A. (1998), *Teorizing Childhood.* Cambridge: Polity Press.

Kant, I. (1988), *O pedagogiki.* Problemi – Šolsko polje, 11, 158. Dostopno na: http://www.pef.uni-lj.si/ceps/knjiznica/doc/kant.pdf (Ogledano: 3.12.2016).

Kroflič, R. (1997), *Med poslušnostjo in odgovornostjo (Procesno-razvojni model moralne vzgoje).* Ljubljana: Vitja.

Madsen, C. W. (1999), *Collaborative Therapy with Multi-Stressed Families – From old problems to new futures*. London: The Guilford Press.

Mekina, B. (2009), *Dr. Robert Kroflič, teoretik vzgoje.* Dostopno na: http://www.mladina.si/49240/dr-robert-kroflic-teoretik-vzgoje/ (Ogledano: 4.5.2017).

Mesec, B (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: NAČRTOVANJE RAZISKAVE.* Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Miliviojević, Z. (2009), *Nemoč sodobnih staršev*. Dostopno na: http://www.viva.si/Mnenja/3783/Nemo%C4%8D-sodobnih-star%C5%A1ev (Ogledano: 17.12.2016).

Muncie, J. (1995), *Understanding the Family.* London: SAGE Publications.

Musek, J. (1995), *Ljubezen, družina, vrednote.* Ljubljana: EDUCY.

Peček Čuk, M., Lesar, I. (2009), *Moč vzgoje.* Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.

Poštrak, M. (2001), *Antropološki zorni kot.* Ljubljana: Socialno delo 40, 2-4: 207-230.

Poštrak, M. (2015), *Koncepti socialnega dela z mladimi.* Ljubljana: Socialno delo 54, 5: 269-280.

Praper, P. (1992), *Tako majhen, pa že nervozen!?: predsodki in resnice o nervozi pri otroku.* Nova Gorica: Založba EDUCA.

Puhar, A. (1982), *Oris zgodovine otroštva na Slovenskem v 19. stoletju.* Zagreb: Globus.

Ramovš, J. (ur.) (1995), *Družina: Zbornik predavanj in razprav na osrednjih prireditvah v Sloveniji v letu družine v Cankarjevem domu v Ljubljani 25. in 26. oktober 1994.* Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.

Rener, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M. (2006), *Družine in družinsko življenje v Sloveniji.* Koper: Založba Annales.

Resman, M., Bečaj, J., Čačinovič Vogrinčič, G., Musek, J. (1999), *Svetovalno delo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Rogge, J. U. (2000), *Med popustljivostjo in strogostjo Otroci potrebujejo meje.* Tržič: Učila.

Rousseau, J. J. (1959), *Emil ali o vzgoji.* Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Salecl, R. (1991), *Disciplina kot pogoj svobode*. Ljubljana: Tiskarna Mišmaš.

Saleebey, D. (1992), *The Strenght Perspective and Social work Practice.* New Yourk, London: Logman.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša (2015): *Slovar slovenskega knjižnega jezika: SSKJ 2.* Dostopno na: http://www.fran.si/iskanje?View=1&Query=avtoriteta (Ogledano: 14.12.2016).

Ščuka, V. (2012), *Država v megli: oblikovanje osebnosti šolarjev*. Nova Gorica: Šola osebnosti.

Šuštar Peterka, M. (2013), *Povezanost vidikov vzgoje in učnih težav otrok v osnovni šoli.* Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani: Pedagoška Fakulteta. Dostopno na: http://pefprints.pef.uni-lj.si/1312/1/POVEZANOST_VIDIKOV_VZGOJE_IN_UT_V_O%C5%A0.pdf (Ogledano: 4.5.2017).

Švab, A. (2001), *Družina: od modernosti k postmodernosti.* Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Tomori, M. (1994), *Knjiga o družini.* Ljubljana: EWO.

Tomori, M. (2000), *Psihosocialni dejavniki pri mladoletniškem prestopništvu.* V: Šelih, A., *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih.* Ljubljana: Bonex (90-91, 99-102).

Ule, M., Kuhar, M. (2003), *Mladi, družina, starševstvo.* Univerza v Ljubljani: Fakulteta za družbene vede.

Ule, M., Rener, T. in drugi (2000), *Socialna ranljivost mladih.* Ljubljana: Založba Aristej.

Žarž, B. (2002), *Razvajenost: rak sodobne vzgoje.* Celje: Mohorjeva družba.

9 Priloga

9.1 Anketni vprašalnik

Pozdravljeni,

Moje ime je Dena Rozman in sem študentka podiplomskega študija 2. stopnje na Fakulteti za socialno delo, Univerze v Ljubljani. Vprašalnik je namenjen raziskav v mojem magistrskem delu z naslovom Pasti starševstva v sodobnem času. Vprašalnik je popolnoma anonimen, zato prosim da ste čim bolj iskreni. Sodelujete lahko vsi, ki imate otroke stare med 1 in 18 let.

Najlepše se vam zahvaljujem za vašo pripravljenost sodelovanja v raziskavi.

1. Spol:

• moški • ženski

2. V katero starostno skupino spadate?

• do 20 let • 21 - 25 let • 26 - 30 let • 31 - 40 let • 41 let in več

3. Starost otrok/a (v primeru, da imate več otrok starosti ločitev z vejico): _____

4. Kakšna je vaša najvišja dosežena izobrazba?

• osnovna šola ali manj • srednja šola • višja ali visoka šola
• univerzitetna izobrazba ali bolonjska druga stopnja • znanstveni magisterij ali doktorat

5. Za starševstvo sva se s partnerjem načrtno odločila.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

6. S partnerjem se znava dobro usklajevati, se dogovarjati in si biti v oporo in spodbudo pri vzgoji in skrbi za otroka.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

7. Težko sem se soočil/a z odgovornostjo za dobrobit otroka.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

8. Menim, da je pri otroku s kaznovanjem in nagrajevanjem mogoče doseči želeno vedenje.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

9. Otroku prepuščam veliko mero svobode, da sam spregovori in odloča o svoji vzgoji.

- se ne strinjam
- se delno strinjam
- se strinjam

10. Otroka ne obsojam ob neprimernem vedenju, temveč ustvarim možnost pogovora o problemih in potrebah.

- se ne strinjam
- se delno strinjam
- se strinjam

11. Vse mora biti tako, kot jaz odločim in otroku nisem dolžen/a ničesar pojasnjevati.

- se ne strinjam
- se delno strinjam
- se strinjam

12. Otroka kaznujem tako, da do njega postopam hladno in z distanco.

- se ne strinjam
- se delno strinjam
- se strinjam

13. Otroka tudi fizično kaznujem.

- se ne strinjam
- se delno strinjam
- se strinjam

14. Otroka vzgajam z dobrim zgledom.

- se ne strinjam
- se delno strinjam
- se strinjam

15. Z otrokom imam čustveno stabilen in pozitiven odnos.

- se ne strinjam
- se delno strinjam
- se strinjam

16. Otrok je vključen v procese dogovarjanja in odločanja o skupnih pravilih bivanja in reševanja problemov.

- se ne strinjam
- se delno strinjam
- se strinjam

17. Otroka popolnoma podpiram, ko izrazi željo, da bi se s čim ukvarjal.

- se ne strinjam
- se delno strinjam
- se strinjam

18. Glede upoštevanja meja sem dosleden/a in ne popuščam.

- se ne strinjam
- se delno strinjam
- se strinjam

19. Moj otrok upošteva meje, ki mu jih postavim.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

20. Starš mora biti v prvi vrsti otrokov prijatelj.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

21. Moj otrok me upošteva in spoštuje, kadar od njega kaj zahtevam oz. pričakujem.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

22. Ljudje mi očitajo, da svojega otroka preveč razvajam.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

23. Trudim se otroku izpolniti čim več želja in mu ugajati kot starš.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

24. Moj otrok nenehno kaj zahteva in če mu ne izpolnim želja, glasno nasprotuje.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

25. Moj otrok je izbirčen in se vede, kot da ne bi vedel kaj pravzaprav sploh hoče.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

26. Vse bom naredil/a kar bo v moji moči, da bo moj otrok dosegel čim višjo izobrazbo.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

27. Strah me je, da bo kdo prizadel mojega otroka in da se mu bodo dogajale krivice.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

28. Kadar me kaj zanima v zvezi z vzgojo se obrnem na svojo socialno mrežo (prijatelji, sorodniki).

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam

29. Kadar me kaj zanima v zvezi z vzgojo preberem knjigo, forum, priročnik.

• se ne strinjam • se delno strinjam • se strinjam